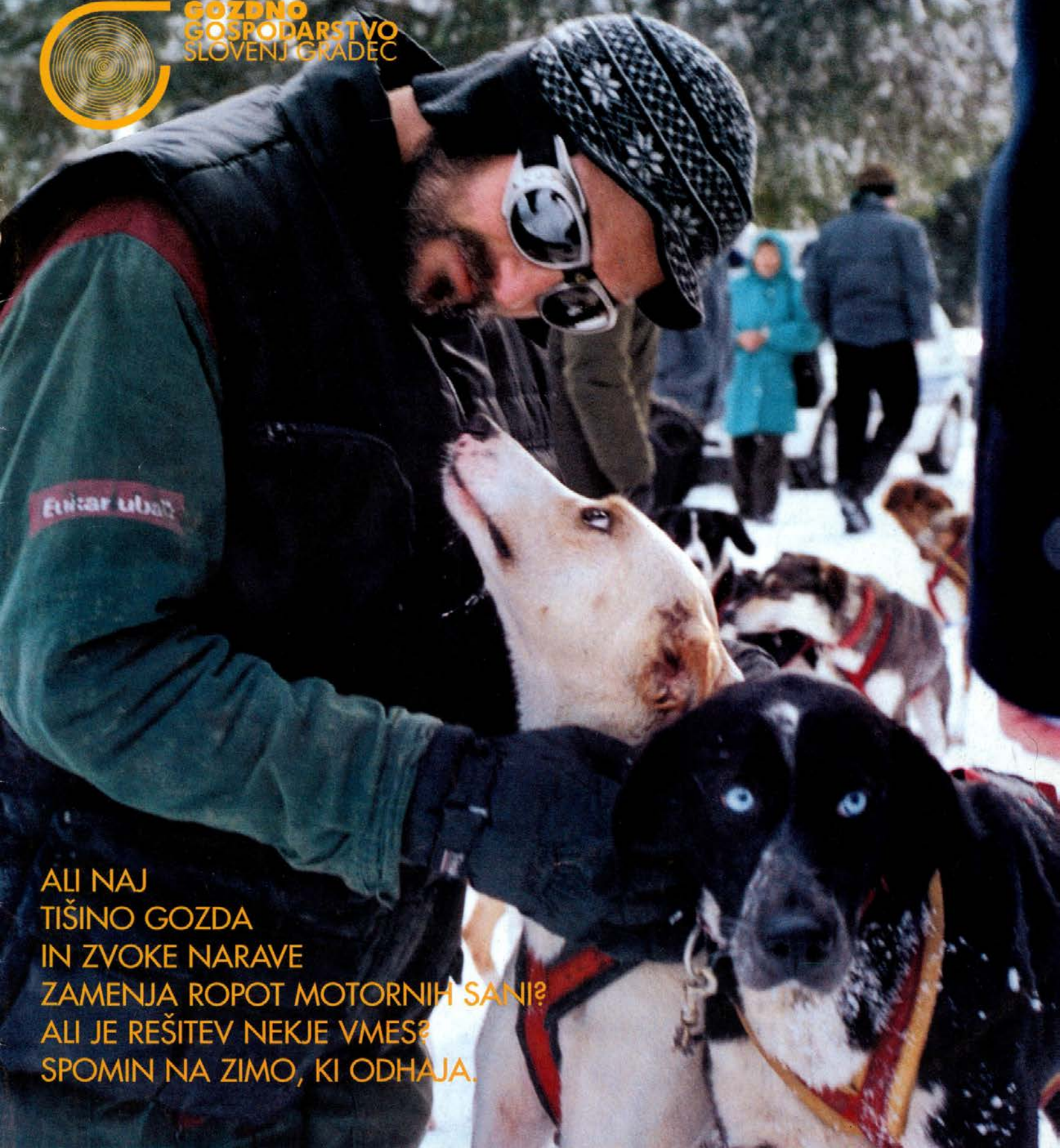

LETO XXXV / ŠTEVILKA 3, MAREC 2003 / POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 2380 SLOVENJ GRADEC / CENA 500 TOLARJEV

GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC

ALI NAJ
TIŠINO GOZDA
IN ZVOKE NARAVE
ZAMENJA ROPOT MOTORNIH SANI?
ALI JE REŠITEV NEKJE VMES?
SPOMIN NA ZIMO, KI ODHAJA.

U V O D N I K

LISTNICA UREDNIŠTVA

mQnzds
FCBjdkeF
DkiwqiuK
HUSikehwq
bnwdjkw
KDSFKDE
NDSklvsl
klksjdklsd
ndspdkJ
LXCFJjsdf
uidfJKCS
DFj

Uredniški odbor Viharnika se je letos sestel na svoji prvi seji 21. februarja. Udeležili so se ga tudi nekateri stalni dopisniki.

Prisotni so bili seznanjeni s problematiko v zvezi z izdajanjem Viharnika v lanskem letu in stroški, o planu in možnostih

pridobivanja sredstev za izdajanje Viharnika v letu 2003 ter imenovali profesorja Jožeta Potočnika za člana uredniškega odbora. Načelno so se vsi strinjali, da vsebinske zasnove ne bi kazalo spreminjati, predlagali pa so kar nekaj novih tem oziroma rubrik kot npr. Viharnik pri vas v vašem kraju, iščemo najstarejšega bralca, ali prepoznate svoj kraj, iz domačega arhiva. Te sugestije bomo poskusili med letom tudi uresničiti.

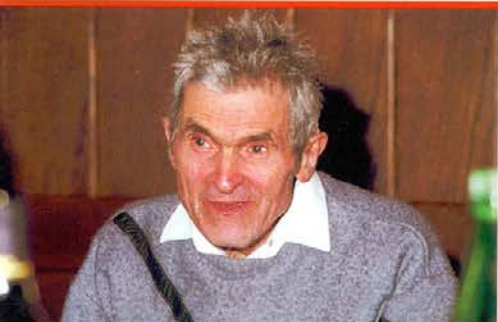
V razpravi so nanizali kar nekaj predlogov o možnostih pridobivanja sredstev za pokritje stroškov pri izdajanju Viharnika. Predvsem bi kazalo vključiti med stalne partnerje organizacije, ki so s svojo dejavnostjo povezane z vsebino Viharnika, kot so v prvi vrsti Zavod za gozdove, Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov, kmetijske organizacije in podobne ter poslovne partnerje Gozdnega gospodarstva. Sredstva bomo pridobivali tudi s prodajo oglasnega prostora in povečanjem naklade.

Letošnje leto je tudi jubilejno leto za Viharnik, 35 - letnica izhajanja. V ta namen bomo v sredini leta izdali jubilejno številko, sicer pa bo v letu 2003 izšlo skupaj 10 števil, dve s povečanim obsegom.

Eden izmed sklepov odbora je bil tudi ta, da bo Viharnik v bodoče izhajal med 15. in 20. v mesecu, kar je tudi želja bralcev.

V tej številki ste prejeli tudi naročilnico. Dajte jo svojemu prijatelju ali znancu, ki bi želel postati naročnik.

IDA ROBNIK, urednica

Fotografija Peter Vernik,
Petra Vernika je fotografiral Franc Jurač

KOROŠKO GOZDARSKO DRUŠTVO SLOVENJ GRADEC PREDAVANJE prof. dr. DUŠANA MLINŠKA

KAREL ZAGORC, univ.dipl.inž.gozdarstva

Izobraževalni program Koroškega gozdarskega društva je v letošnjem letu namenjen okoljevarstvenim temam, skladnosti funkcij gozda in rabi prostora, zaščitenim območjem in podobno. V ta sklop sodi tudi predavanje prof. dr. Dušana Mlinška: **Razvoj gozdarstva v času divje ekonomije**, s podnaslovom **Gozd- zdravilišče bolne človeške družbe**. Predavanje je bilo v Dravogradu 7. marca, udeležilo se ga je nad 40 članov Koroškega gozdarskega društva in drugih.

Naš spoštovani gospod profesor je v predavanju obravnaval, s svetovljansko širino, probleme s katerimi se srečuje sodobna družba. Družba katere gibal je (divja) ekonomija in katere cilj je v čim krajšem času pridobiti koristi (profit) po poteh in z ukrepi, ki so večkrat škodljivi okolju. Posledice znanstvenih odkritij, ki so iztrgane iz celote, so bile dolgoročno večkrat škodljive in zlorabljene. Pravico do obstoja in uporabe ima le znanost, ki okolja ne uničuje.

Značilnost naravnih procesov, ki naj bi jih posnemala sodobna družba, je postopnost, kognitivna pot premišljenih majhnih korakov, kjer sproti odkrivajo in odpravljajo napake.

Značilnost današnjega časa sta velika potreba in pohlep po energiji. Posledice so veliki okoljski problemi. Da bi stvari postavili na svoje mesto, bi morali

zmanjšati potrebe po energiji, hkrati pa izkoristek večkratno povečati (4-6 krat).

Človekovo antropocentrično razmišljanje je škodljivo za

gozd. Iskriva je profesorjeva misel, da je medicina izredno uspešna: vse ljudi je naredila za bolnike. Gozd je božja apoteka, je zdravilišče bolne človeške družbe.

Na naši poti bi se morali ozirati v preteklost in odkrivati storjene napake, da jih ne bi več ponavljali. Med napake, ki so v preteklosti prizadele gozdove so bili lov, paša, nabiralništvo, izsekavanje, monokulture, eksploatacija s kemijo.

Po drugi svetovni vojni in še zlasti po letu 1953, ko so bili prepovedani goloseki, ko so eksploatacijske sečnje zamenjale gojitvene sečnje, ko je bilo uvedeno gojitveno in ureditveno načrtovanje, ki je bilo temelj za ravnanje z gozdom, lahko govorimo o kulturnem ravnanju z gozdom. Še zlasti zaradi sprejetih in upoštevanih načel o trajnem zagotavljanju funkcij gozdov in sonaravnim ravnanjem z gozdom. Današnji čas takim pogledom ni prijazen.

Prizadevati pa si moramo tudi naprej vztrajno izvajati uveljavljena spoznanja in odkrivati novo. Raziskovalno delo, študij in prakso moramo dopolniti s komuniciranjem z javnostmi, da bomo naše naloge tudi v naprej učinkovito izvajali. ▲

O VARSTVU PRED POŽAROM V NARAVNEM OKOLJU

GORAZD MLINŠEK, univ.dipl.inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Gozd je naše naravno bogastvo, na katerega smo v Sloveniji, še posebno pa v koroški regiji zelo ponosni. Več kot pol Slovenije je porastle z gozdom, v koroškem gozdnogospodarskem območju pa je gozdnatost 68%. Stoletja so bila potrebna, da so se ob pomoči narave in človeka izoblikovali rastišča primerni gozdovi, kateri nas varujejo in nam poleg socialne nudijo tudi materialno varnost. Zato je nujno, da z gozdom sonaravno gospodarimo (ob upoštevanju naravnih zakonitosti, brez receptov in poljedelskih šablon) in ga varujemo pred

sovražniki.

Velik sovražnik gozda je tudi ogenj, povzročen po naravni poti (strela, samovžig) ali zaradi človekove malomarnosti. V zelo kratkem času lahko v sušnem obdobju ognjeni zublji uničijo velike gozdne površine z poškodbami gozdnih tal, pritalnega rastišča ali vsega gozdnega drevja na tej površini. V po ognju uničenem gozdu nastane velika naravna in gospodarska škoda (erozijski pojavi, nevarnost prenamnožitve podlubnikov, ogroženost našega bivalnega okolja, dolgoročna prekinitve trajnosti donosov, razvrednotenje drevesnih sortimentov, ...).

Vsi, ki živimo v gozdnati krajini, moramo na svoj način varovati naše zeleno bogastvo. Smo zadosti osveščeni, da smo lahko brez težav pozorni na navodila varstva pred požari v naravnem okolju in jih znamo tudi upoštevati.

Varstvo pred požarom v naravnem okolju je zakonsko opredeljeno in urejeno v Zakonu o požarnem varstvu (Uradni list RS št.71/1993), v Zakonu o gozdovih (leto 1993), v Uredbi o varstvu pred požarom (Uradni list RS št.62/1995), v Pravilniku o varstvu gozdov (Uradni list št. 92/2000) ter drugih podzakonskih aktih in načrtih (požarno-

varstveni načrti, gozdnogospodarski načrti, gozdnogojitveni načrti, ...).

Letošnje sneženo zimo je pred koledarskim zaključkom zaključilo izredno lepo vreme. Na Koroškem smo po 15.februarju lahko uživali v sončnih dneh z za ta letni letni čas visokimi dnevnimi temperaturami do +20°C in nizkimi nočnimi temperaturami do -10°C. Zaradi daljšega obdobja lepega in suhega vremena je bila v marcu razglašena nevarnost zelo velike požarne ogroženosti v naravnem okolju po vsej državi. V Uredbi o varstvu pred požarom v naravnem okolju je stopnja požarne ogroženosti

opredeljena v tri stopnje požarne ogroženosti – srednjo, veliko in zelo veliko. Pri določanju požarne ogroženosti v naravnem okolju je potrebno upoštevati za posamezna območja vremenske razmere, podnebne značilnosti, strukturo vegetacije v gozdovih in na kmetijskih zemljiščih, vegetacijsko obdobje in ureditev prostora. Po omenjeni uredbi je opredeljeno kot naravno okolje: gozd (porastlo zemljišče z gozdnim drevjem ali drugim gozdnim rastjem), obrežni in protivetrovni pasovi drevja, drevoredi in parki, obore za rejo divjadi in pašniki, kmetijska obdelovalna zemljišča (njive, vrtovi, vinogradi, sadovnjaki, hmeljišča, travniki – na predelih, kjer ogenj lahko ogrozi gozd) in kmetijska neobdelovalna zemljišča (pašniki, barjanski travniki, ledine, trstičja, zemljišča z drugim obvodnim rastjem, nerodovitne površine – v bližini gozda).

Veliko in zelo veliko požarno ogroženost v naravi ugotavlja in razglašča Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje v sodelovanju z meteorologi (), Ministerstvom za kmetijstvo, goz-

darstvo in prehrano ter Zavodom za gozdove Slovenije na posameznem območju – lahko tudi na predlog občine. V času razglasitve velike ali zelo velike požarne ogroženosti in v drugih sušnih obdobjih je v razglašeni območjih prepovedano kuriti, sežigati ali uporabljati odprti ogenj in puščati ali odmetavati goreče ali druge predmete ali snovi, katere lahko povzročijo požar. Izjemoma je dovoljeno v tem obdobju kurjenje in sežiganje (sežig zaradi zatiranja podlubnikov) v naravi pravnim osebam (koncesionarji, drugi) in fizičnim osebam (lastniki gozdov), ki gospodarijo z gozdom. Najprej mora pravna ali fizična oseba pridobiti dovoljenje s strani javne gozdarske službe, predhodno morajo biti seznanjeni o sežiganju popodlubnikih napadenih vej, vrhačev in lubja gasilci in policija. Kurišče mora biti urejeno na zavarovanih mestih, organizirana mora biti tudi požarna straža.

V naravi lahko v času izven požarne nevarnosti kurimo, sežigamo ali uporabljamo odprti ogenj, če imamo urejeno kurišče.

Kurišče mora biti obdano z negorljivim materialom, prostor okoli ognjišča mora biti očiščen vseh vnetljivih materialov (tudi podrastje) v razdalji 10 metrov. Kurišče mora biti oddaljeno od dreves vsaj 10 metrov, od gozda pa vsaj 50 metrov, od pomembnih prometnih poti, večjih naselij pa vsaj 100 metrov. V času kurjenja moramo kurišče zavarovati in nadzorovati. Po končanem kurjenju ali sežiganju moramo pogasiti ogenj in žerjavo, kurišče pa moramo pokriti z negorljivim materialom (zemlja, pesek). Če prične v času kurjenja ali sežiganja pihati zmeren veter (6 m/s), moramo z ognjeno dejavnostjo prenehati.

V gozdu je prepovedano kurjenje, razen na urejenih kuriščih ali zaradi zatiranja podlubnikov. Sežigati ne smemo ostankov kmetijskih rastlin na obdelovalnih kmetijskih površinah, če kurišče ni urejeno. Prepovedano je tudi sežiganje nepokošenih travnikov in ledin med kmetijskimi zemljišči ali pridelih, kjer ogenj ogroža gozd.

V času velike in zelo velike požarne ogroženosti v naravnem

okolju morajo pri opazovanju in obveščanju sodelovati občine, regijski center za obveščanje, lastniki in upravljalci gozdov ter drugih zemljišč, inšpektorji (inšpektor za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, gozdarski inšpektor, kmetijski inšpektor), delavci Zavoda za gozdove Slovenije, gasilci, policija, kmetijski in pripadniki civilne zaštite. Pomagajo jim tudi lahko letalci aeroklubov, radioamaterji in drugi.

Lokalna skupnost, lastnik ali upravljalac mora v času požarne nevarnosti organizirati požarno stražo. Ukrepi opazovanja in obveščanja so zajeti v občinskih načrtih požarne varnosti in načrtih varstva gozdov, katere je izdelala javna gozdarska služba. Izvajanje uredb nadzorujejo neposredno že prej omenjeni inšpektorji in policija. Kršilca lahko kaznujejo na kraju povzročenega prekrška.

Upoštevajmo navodila in priporočila, poskrbimo za varnost naših gozdov in jih zavarujemo pred ognjeno stihijo! ▲

“FORSTHAUS” - GOZDARSKA HIŠA DRAVOGRAD

FERDO KNEZ

Desno pod ruševinami grajskega obzidja nad Dravogradom stoji večja hiša, na prvi pogled bolj podobna kakšni manjši graščini, že zaradi stolpa. Prebivalci Dravograda in širše okolice jo poznajo pod imenom “Forsthaus” - gozdarska hiša. Zgrajena je bila pred kakšnimi stotridesetimi leti. Zgradili so jo takratni lastniki sedanjih državnih gozdov na območju Ojstrice “Hirscherji”. Prav tako hiša stoji tudi v bližini Labota na avstrijski strani in je tudi last iste rodbine.

Stavba je bila upravno stanovanjska, v njej so v pritličnih prostorih bivali gozdarji, ki so upravljali s Hirschlerjevimi gozdovi. Gornje prostore so koristili sami lastniki ob obiskih firme in poslovnih partnerji, ki so se udeleževali tudi njihovih skupnih lovov.

Na vrhu sta dve podstrešni sobi, ki sta bili namenjeni služinčadi, deklam in hlapcem. Ti so skrbeli za živino in konje, gojili so tudi svinje. Upravljalci gozdov - gozdarji so morali skrbeti za vse obiskovalce, vključno tudi za lastnike. Oskrbovali so lovišča divjadi, skrbeli za goste in jih spremljali na lov in poskrbeli tudi za uplenitev divjadi.

Malokdo pa ve, mlajši rodovi gotovo ne, čemu služi stolp, pokrit s pločevino. Namenjen je bil pridobivanju semen gozdnega drevja: smreke, bora, macesna in drugih. V posebej izbranih sestojih so nabirali storže že omenjenih drevesnih vrst. Nabirati so začeli, ko je seme v storžih dozorelo, s podr-

Gozdarska hiša “Forsthaus” v Dravogradu

tih dreves ali pa so plezali na stoječa drevesa z zato posebej narejenimi drezami, ki so jim pravili “krampižlarji”. Storže so porezali z vej s posebnimi ostrimi noži “krivci”. Nabrane storže so odnesli v stolp in jih nasuli na za-to posebej prirejen vrhni prostor, ki ima okna - line brez šip, samo polkna. Čez noč so se storži navlažili in se tesno

zaprli, čez dan pa, ko se je streha, pokrita s pločevino od sonca močno segrela, so se storži odprli in treba jih je bilo samo stresti, da je seme izpadlo iz lusk. Ta postopek je trajal tako dolgo, dokler niso bili storži povsem prazni. Prazne storže so odstranili in nasuli druge. To je bil enostaven in za takratne čase cenen način pridobivanja semen gozdnih iglavcev. O tem postopku pridobivanja semen so mi pripovedovali stari “holcarji”, ki so delali v teh gozdovih.

V današnjem času je ta postopek mehaniziran in ni primerljiv s postopkom iz preteklosti. Leta 1959 smo tudi mi pridobivali smrekovo seme na podoben način. Uporabili smo šotorska krila in storže nasuli čez te plahte. Čez dan so se storži od sonca močno segreli in odprli, smo plahto samo stresli in seme je kar sipalo iz storžev. Na ta način smo pridobili okrog 10 kg zelo kvalitetnega smrekovega semena s skoraj 100% kaljivostjo.

Za nabiranje storžev smreke smo izbrali oddelek 8 k.o. Goriški vrh pod Medvedom. Podrli smo nekaj smrek, obrali storže in jih nasuli na že omenjene plahte. To delo smo zaupali gozdnim delavcem Viliju Vrhovniku ter Filipu Izaku in njegovemu sinu Janezu Izaku. Morda bi Vili in Janez o tem povedala kaj več in bi bilo zanimivo prisluhniti njuni pripovedi. ▲

INFORMATIVNI GOZDARSKI STORŽI V FEBRUARJU

GORAZD MLINŠEK, univ.dipl.inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec,

Že nekaj let smo tarnali, da zime niso več »ta prave« in da so tudi v dopustniškem času zelo muhaste. Najbolj so se pritoževali nad pomankanjem snega šolarji. Da zemlja ni zmrznila in se ni utegnila spočiti, pa tudi »nekoristno« preštevilno mrčes zmrzal ni utegnila pobrati, so tarnali kmetje. Maloštevilnih dni s sneženjem so se veselili občinski in drugi plačniki zimskega vzdrževanja gozdnih in drugih cest, nad njimi pa niso bili veseli plužač-lastniki gozdov, katerim pomeni pluženje dodatni vir zaslužka. Stari furmani pa so se ob obujanju spominov na furmanske dni spominjali dolgih zim z obilo sanenca, ko so po strmih vlakah s konji in sanmi spravljali hlodovino na glavna lesna skladišča v dolino. Letošnja zima je po dolgem času zopet normalna. V letošnjem letu nam je kar šestkrat po vsem območju nasula obilo snega.

Zaradi nizkih nočnih temperatur pod 0°C (v februarju tudi do -18°C) in dnevnih malo nad 0°C, je bil zgornji ustroj gozdnokamionskih in drugih makadamskih cest zmrznjen. Kamionski transport lesa s polno osno obremenitvijo je bil možen na teh cestah do zadnje četrtine februarja. Po 23.februarju so bile najvišje dnevne temperature do 13°C (na zelo sončnih pobočjih tudi več). S pričetkom dnevnih otoplitev je na posameznih gozdnih in lokalnih cestah že prepovedan promet vozil s polno možno osno obremenitvijo. Dovoljene osne obremenitve so podane na prometnih znakih (4, 6 in 8 ton). Upoštevanje prepovedi kontrolira gozdarski inšpektor in policija.

V februarju so gozdarji javne gozdarske službe OE Slovenj Gradec izvedli pod strokovnim vodstvom gozdarskih strokovnjakov Srednje gozdarsko lesarske šole iz Postojne dve izobraževalni aktivnosti iz področja gozdne tehnologije za lastnike gozdov. 6.februarja so se udeležili v prostorih KE Mislinja tečaja o vzdrževanju motorne žage lastniki gozdov mislinjske krajevne enote. V Šentanelu so se 7. februarja zbrali pri **Plodru** lastniki gozdov iz KE Prevalje, kjer so poslušali teoretični del iz krojenja lesa. Pod strokovnim vodstvom pa so praktično izvajali krojenje v gozdu **kmetije Kajžar**. Lastniku te kmetije se zahvaljujemo gozdarji ZGS, da je omogočil potek praktičnega dela delavnice v svojem gozdu.

V letošnjem letu je začel delovati v KE Radlje novi študijski krožek »Toter«. Mentorica krožka je voditeljica KE Radlje **Jerneja Čoderl**. Kljub močnemu sneženju se je 4.februarja udeležilo na Pernicah veliko število kmetič in kmetov prvega srečanja tega krožka. Na srečanjih, katera bodo potekala vse leto, bodo spoznavali vzgojo nekdanje zelo uporabne rastline toter in pridelovanje zdravilnega totrovega olja ter druge uporabnosti te skromne rastline.

Strokovno vodstvo območne javne gozdarske službe je skupaj z terenskimi gozdarji nadaljevalo z aktivnostmi evidentiranja in sanacije po ujamu poškodovanih gozdov (vetrolomi, snegolomi). Zaradi sneženja v februarju so gozdni delavci GG Slovenj Gradec bili primorani prekiniti posek največjega povr-

šinskega snegoloma v območju pod vrhom Košenjaka. V višjih predelih nad 1200 m nadmorske višine (osojne lege) je snežna odeja debela še 1 meter in več, zato je evidentiranje snegolomov na prizadetih gozdnih površinah še otežkočeno, sanacija pa še nekaj časa ne bo možna. Pri strokovnih aktivnostih v zvezi z vetrolomi in snegolomi se je vključil tudi gozdarski inšpektor Drago Križan. Ugotovil je, da je po podatkih javne gozdarske službe bilo evidentirano do 27.februarja v območju v gozdovih vseh lastništev skupaj 29 450 kubičnih metrov vetrolomov in snegolomov, kar predstavlja več kot 10 % skupnega letnega etata. Evidentirana količina še ni dokončna. Večji del novemberskih vetrolomov (KE Radlje) je posekan, sečišča morajo biti takoj urejena (popolni gozdni red), saj bo na teh površinah nevarnost prenamožitve podlubnikov časovno bolj zgodnja in večja kot v višjih predelih. Nadaljevati je potrebno s sečnjo snegolomov, kjer je to možno, v ostalih poškodovanih predelih pa bo potrebno ukrepati takoj, ko bodo to dopuščale vremenske razmere. V krajevnih enotah, kjer so najbolj prizadete gozdne površine, je potrebno takoj izdelati časovni akcijski program. Po objektih, kjer je velikokoličinsko skoncetirano poškodovano drevje, bo potrebno zajeti časovni potek evidentiranja količin tega drevja, časovni potek možnega poseka in sanacije poškodovanih površin (obnova, nega) ter preventivne varstvene ukrepe na teh površinah. Nujna bo

sprotna spremljava in kontrola vseh načrtovanih del.

21. februarja se je zgodil prijetni dogodek. V Slovenj Gradcu smo se zbrali člani razširjenega uredniškega odbora našega glasila »Viharnik«. V prijetnem vzdušju smo prisluhnili glavni urednici **Idi Robnik Nikolič**, ki nas je seznanila z opravljenim delom v preteklem letu. Direktor GG Slovenj Gradec **Silvo Priteržnik** je povedal, da z naročnino in donatorskimi sredstvi niso pokriti vsi stroški celoletne izdaje našega časopisa, razliko je prispeval GG. Zaveda se, da je Viharnik tudi osveščujoče glasilo in ga zelo radi berejo tudi izven koroškega območja. Pomemben je za promocijo GG-ja, pa tudi ZGS in ostalih služb, katere v sožitju sodelujejo v koroški gozdni krajini, o svojem delu pa v njemu seznajajo javnost. Še naprej si bomo prizadevali, da bo Viharnik še bolj zanimiv in bran. **Berite Viharnik, naj vihra v vsako koroško domačijo!** ▲

1. Lastniki gozdov na tečaju iz krojenja lesa pri Kajžarju v Šentanelu

2. Praktična izvedba krojenja debela v kajžarjevem gozdu v Šentanelu

3. Velikopovršinski snegolom nad Piramido na Košenjaku

4. Strokovna komisija javne gozdarske službe OE Slovenj Gradec na snegolomni površini na Košenjaku

Foto Gorazd Mlinšek

JOŽE LOGAR - SEDEMDESETLETNIK ... SKRB ZA GOZD, RAZVOJ IN NAPREDEK PODEŽELJA

HUBERT DOLINŠEK, univ.dipl.inž.gozdarstva

Z Jožetom Logarjem sva se spoznala davnega leta 1948, ko sva se vpisala v Gozdarsko srednjo šolo v Ljubljani. V Ljubljano je prišel kot petnajstletni mladenci iz Kotelj. Med drugo svetovno vojno je bila cela njegova družina izseljena in mladost v izgnanstvu je bila težka tudi zanj.

Po vojni se je vrnil v Kotlje in po nižji gimnaziji nadaljeval šolanje v Ljubljani. Tudi tu ni manjkalo težav in nemirni dogodki so se kar vrstili.

Prvi letnik Srednje gozdarske šole smo obiskovali na Poljanski, od koder so nas izselili, da smo napravili prostor novo ustanovljeni gozdarski fakulteti. Na Viču smo oblikovali delovno brigado in pomagali pri izgradnji lepega lesenega srednješolskega kompleksa. Stavbe so bile lesene, narejene po švedskih načrtih. Po nesreči so se vnele in skupaj z vsemi našimi stvarmi do tal pogorele. Šolo so preselili v lesene barake v Šiško. Tu je Jože skupaj s prvo generacijo gozdarskih tehnikov uspešno zaključil šolanje.

Sledilo je služenje vojaškega roka in za tem prva zaposlitev v Črni kot revirni vodja v Javorju.

Spomladi leta 1955 je postal pomočnik šefa gozdne uprave na Ravnah in v jeseni prevzel mesto šefa te gozdne uprave, ki je gospodarila z državnimi gozdovi na območju spodnje Mežiške doline in Dravograda.

Leta 1963 se je gozdarstvo preoblikovalo in združilo gospodarjenje z državnimi in zasebnimi gozdovi. Jože je vodil to gozdno upravo do leta 1975, ko se je zasebni sektor gozdarstva izločil iz združene gozdne uprave in oblikoval TOK gozdarstva (temeljno organizacijo kooperantov). Organiziran je bil za celo Mežiško dolino. Jože ga je kot direktor izjemno uspešno vodil do upokojitve 1991 leta.

V vlogi šefa gozdne uprave in kasneje direktorja TOK gozdarstva je skrbel za krepitev in izboljšanje gozdov ter za strokovno gojenje in varstvo gozdov. Državni in zasebni gozdovi so morali veliko prispevati za izgradnjo infrastrukture - za elektrifikacijo, za gozdne ceste za

Jože LOGAR

Foto ▲▼ Hubert Dolinšek

Razvoj in napredek podeželja...

razvoj kmetij in kmetijstva ter za razvoj turistične dejavnosti na kmetijah. S strokovnimi sodelavci - gozdarji so državne in privatne gozdove izkoriščali v mejah njihovih zmogljivosti in s strokovnimi posegi istočasno zagotovili stalno izboljševanje gozdov in akumulacijo lesnih

zalog ter celotne biomase.

Danes so državni in privatni gozdovi negovani, s solidno lesno zalogo in visoko produktivni.

Pomembno področje Jožetovega delovanja je bila skrb za okolje. Vir onesnaženja okolja s strupenimi plini sta bili v

Mežiški dolini topilnica svinca v Žerjavu in v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja tudi Železarna Ravne. V okolici teh dveh industrijskih objektov so gozdovi močno propadali. Kmetje so izgubljali vir zaslužka iz gozda. Tudi tu je Jože uspel z izterjavo odškodnine od industrije delno nadomestiti dohodek prizadetim kmetom.

Strokovne študije in nenehni pritisk javnosti so industrijo prisilili, da je odpravila vire onesnaževanja s strupenimi plini tako, da se gozdovi postopno izboljšujejo in ponovno zagotavljajo dohodek lastnikom.

Program celovitega razvoja podeželja, ki ga je s sodelavci Gozdnega gospodarstva sokreiral in uspešno izvajal Jože najprej kot šef gozdne uprave, nato pa direktor TOK, je spremenil podeželje na območju Mežiške doline.

Danes si težko predstavljamo, da je bilo do mnogih kmetij najprej potrebno pripeljati elektriko.

Za razvoj podeželja in obstanek kmetij je bilo nato potrebno zgraditi gozdne ceste do sleherne kmetije. Za tem pa še telefonsko omrežje, prav tako do vseh kmetij. S sodelovanjem

vojske, kjer je za dobre odnose skrbel Jože, je bilo na mejnem območju Mežiške doline zgrajenih preko 110 km gozdnih cest. Tudi pri izgradnji telefonskega omrežja je izdatno pomagala vojska. Vsega tega brez dobre organizacije in sodelovanja ne bi bilo mogoče.

Za uspešen razvoj podeželja in kmetij je bila izgradnja opisane infrastrukture nujno potrebna. Šele sedaj je bilo možno graditi nova gospodarska in stanovanjska poslopja. Potrebni so bili stroji - traktorji in druga mehanizacija. Vse to pa ni bilo mogoče brez lastnega denarja kmetov in ugodnih kreditov.

V Mežiški dolini je nekaj več kot 500 kmetij, od tega jih je 250 novih in 120 adaptiranih kmečkih hiš. Ostale kmetije pa še čakajo na obnovo.

Vedno znova smo bili priče požarom gospodarskih poslopij, pa tudi kmečkih hiš. V okviru TOK je Jože organiziral izgradnjo strelovodov - predvsem na izpostavljenih območjih.

Za dobro gospodarjenje na kmetijah je bilo potrebno znanje, zato je TOK gozdarstva v Mežiški dolini podelil preko 200 štipendij kmečkim otrokom.

Jože je zgodaj spoznal, da program celovitega razvoja podeželja in večanje dohodka na kmetijah ne bo možen brez dobre organizacije in sodelovanja z občino, kmetijskimi organizacijami in politiko.

Leta 1956 je postal član Skupščine občine Ravne, kasneje Izvršnega sveta občine, nato tri mandate član Sveta občine. V minulem mandatu pa je bil podžupan, odgovoren za razvoj podeželja. V tem času so asfaltirali 14 km cest na podeželju.

V politiki je vseskozi sodeloval, da je lahko uresničil idejo in program razvoja podeželja.

Za uspešno in bogato delovno obdobje je dobil številna priznanja in pohvale, med njimi: Orden dela s srebrnim in zlatim vencem, občinsko nagrado leta 1976, Prežihovo plaketo za udejstvovanje na kulturnem področju in izgradnjo Prežihove spominjske hiše, Red za lovske zaslugе (bronasti in srebrni) in še več drugih.

Vse opisano dokazuje, da je moj prijatelj Jože s svojo neumorno ustvarjalnostjo in dobro organizacijo teamskega dela na različnih področjih veliko prispeval k današnji razvitosti podeželja Mežiške doline.

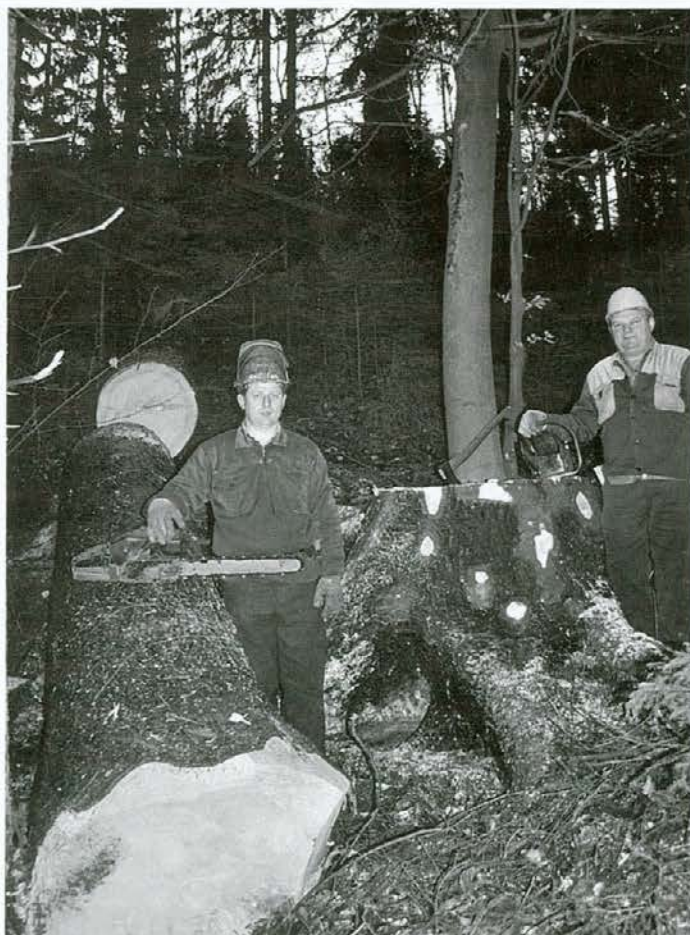
Jože Logar na ustanovnem občnem zboru Kluba upokojenih koroških gozdarjev, 18. junija 1993

Ob sedanjem jubileju smo Jožetu hvaležni za njegov neprecenljivi prispevek k razvoju v Mežiški dolini in mu želimo še veliko uspešnih in zadovoljnih let.

Jože LOGAR je tudi predsednik Kluba upokojenih koroških gozdarjev. Prvič je sprejel to funkcijo pred deseti leti na ustanovnem občnem zboru kluba. Svoje organizacijske in vodstvene sposobnosti iz aktivnega delovnega obdobja je dobro uporabil tudi pri organiziranju programa dela kluba, še posebej pri vsakoletnih srečanjih upokojenih gozdarjev, načrtni in nenehni skrbi za stike med bivšimi sodelavci, še posebej tistimi, ki so bolani in onemogli. Kako je priljubljen med člani kluba so mu izkazali kolegi tudi na lanskoletnem jubilejnim srečanju, ko so ga ponovno izvolili za predsednika in izrazili željo, da vodi klub še nadaljnja leta. ▲

POŽAGALA REKORDNO SMREKO

MILENA TRETJAK

V mesecu decembru sta v revirju Mala Mislinja "podirala" smreke Jože Jeromel in Anton Klemenc. Med njimi je bila tudi rekordna smreka, ki je merila kar 7 m³. ▲

Foto Milena Tretjak

35. EVROPSKO PRVENSTVO GOZDARJEV V NORDIJSKEM SMUČANJU – ULRICHEN 5.3.2003

HINKO ANDREJC, univ.dipl.inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

V tednu med 2.3. in 9.3.2003 je v dolini Goms v Švici potekalo že 35. evropsko tekmovanje gozdarjev v nordijskem smučanju, ki je tudi letos združilo gozdarje iz vse Evrope. Med dvaindvajsetimi je na prizorišču plapolala tudi slovenska zastava. Ekipa je štela dvaindvajset članov z enim samim Korošcem.

Skupno potovanje smo pričeli v nedeljo v Rakeu in ga preko Trsta, Milana in prelaza Simplon (2200m visoko) nadaljevali do Ernena v lepi dolini Goms v nedrju švicarskih štititsočakov. Nastanili smo se v prijetnih počitniških stanovanjih v stavbah z zelo »avtohtono« staro in enotno arhitekturo. Nasploh nas je presenetilo zelo mirno življenje v turističnih vasicah te doline in okolju zelo prijazna vključitev smučarskih prog v okolje; brez velikih presek v gozdu in brez umetnega zasneževanja do dolin.

V ponedeljek smo preizkusili tekaške proge, ki so redno vzdrževane in za razliko od naših na njih ne srečamo motornih sankočev. Le kako jim to uspe, ko pa v celem tednu nismo videli niti enega policaja? Po dolini poteka tekaška proga v skupni dolžini 42 km. Uporabo proge pa je potrebno seveda plačati. Po obilnem kosilu našega glavnega kuharja Dareta (na mizi so bile domače kolone) smo se odpravili na počitek, vendar ne v posteljo, ampak na pravi pravcati švicarski gorski vlak. Od Briga vodi po dolini Gomsa in pod prelazom Furka do Andermata okoli 80 km dolga gorska železnica. Za udeležence EFNS je bila nabava tedenske karte obvezna, da ne bi preveč obremenjevali okolja. Vožnja z vlakom je zelo zanimiva. Na vlakih imajo tudi prostore za prevoz smuč in koles, tako da lahko vandraš malo po svoje in malo z vlakom ter prilagajaš pot svojim možnostim.

In že je prišel torek, ko se je začelo bolj zares. Preizkusili smo tekmovalne proge, hitrost smuč in seveda natančnost streljanja. Ker sta gozdarstvo in lov zelo povezana, je na EFNS glavna disciplina biatlon v klasični tehniki. In tako smo že pri sredi, ko

Rezultati slovenske ekipe Biatlon posamezno

Mlade dame / 6 km s streljanjem

1.	Nousiainen Heidi	1979	FIN	24:13.9
8.	Konečnik Katja	1975	SLO	32:07.9

Dame K II

1.	Idavain Tiina	1957	EST	26:44.1
6.	Mikulič Mirjam	1961	SLO	32:58.3

Moški K IV / 13 km kl. tehnika, s streljanjem

1.	Brunner Paul	1942	SUI	46:24.4
51.	Omerzu Jože	1937	SLO	1:07:45.6
53.	Prelesnik Anton	1934	SLO	1:09:47.4

Moški K III / 13 km

1.	Beran Jiri	1952	CZE	40:12.0
37.	Konečnik Janez	1950	SLO	49:28.9
43.	Leskovec Franc	1949	SLO	50:55.1
51.	Vengust Božidar	1951	SLO	52:38.0
57.	Gornik Jure	1951	SLO	53:32.9
72.	Pirc Stane	1949	SLO	56:13.7
80.	Svet Gvido	1947	SLO	57:41.8
91.	Mohorič Maksimiljan	1946	SLO	1:02:29.6

Moški K II / 13 km

1.	Hänni Reto	1962	SUI	39:28.0
22.	Gornik Milan	1961	SLO	44:56.5
29.	Perušek Mirko	1961	SLO	46:00.5
31.	Andrejc Hinko	1956	SLO	46:18.9
41.	Devjak Tomaž	1962	SLO	48:09.9
93.	Henigman Benjamin	1960	SLO	56:21.0
115.	Dolenec Ivan	1955	SLO	1:03:15.4

Moški K I / 13 km

1.	Herr Joachim	1970	GER	39:01.6
80.	Bradač Brane	1964	SLO	55:00.7

Moški mlajši / 13 km

1.	Berchtold Dominik	1976	SUI	37:09.0
26.	Žnidaršič Janez	1978	SLO	52:19.0

Sprint

Starejši moški - Sprint / 1 km, prosta tehnika

1.	Brunner Lorenz	SUI	1965	2:14.5
16.	Gornik Milan		1961	2:23.0
35.	Andrejc Hinko		1956	2:35.5
47.	Henigman Benjamin		1960	2:40.9
62.	Konečnik Janez		1962	2:50.7
63.	Sterle Franc		1950	2:50.9
70.	Leskovec Franc		1949	2:55.2
71.	Gornik Jure		1951	2:58.9
78.	Ožbolt Ivan		1942	3:04.1
80.	Bradač Brane		1964	3:06.4
94.	Svet Gvido		1947	3:32.6

Štafete

starejši moški - 4 x 10 km

1.	Finnland I	1:55:33.0
27.	Slovenija I (Andrejc Hinko, Perušek Mirko, Devjak Tomaž, Gornik Milan)	2:16:10.3
41.	Slovenija II (Leskovec Franc, Sterle Franc, Konečnik Janez, Žnidaršič Janez)	2:25:04.2
60.	Slovenija III (Vengust Božidar, Gornik Jure, Pirc Stane, Bradač Brane)	2:35:31.0
74.	Slovenija IV (Ožbolt Ivan, Svet Gvido, Dolenec Ivan, Henigman Benjamin)	2:45:06.4

je bila izredno lepa tekma žensk na 6 km brez streljanja in moških na 13 km in enim streljanjem na biatlonske tarče. Skupaj je bilo 650 uvrščenih v različnih kategorijah. Eni nobenkrat, eni večkrat, sam pa enkrat v kazenski krog, ki se je kot pentljica ovil med strelišče in hud klanec, ki je marsikaterega junaka spravil na kolena – ob sapo. In rezultati? Slovenci v izredno hudi konkurenci malo bolj po Kubertenovu – glej rezultate na koncu. Ker pa je bilo nekaterim tekanja dopolne premalo, smo se zvečer pomerili še v nočnem sprintu v prosti tehniki. Tu se je dobro izkazal Milan Gornik, ki je za las (manj kot sekundo) zgrešil finale in seveda Dare s harmoniko, ki že po tradiciji vzbuja veliko pozornost udeležencev pred startom.

Da se smučina ne bi preveč obrabila so bile v četrtek na sporedu ekskurzije. Slovenska ekipa se je udeležila predavanj in ogleda največjega evropskega ledenika Aletch, ki se pod vrhovi Aletch, Jungfrau, Munch, Eiger... v skupni dolžini 23 km vije proti doline reke Rohne (Unesco- svetovna dediščina Jungfrau-Aletsch-Bietschhorn: visokogorski ekosistem z odnosi človek-narava in turizem). Z vrha Eggishorna (2927m) je bil prekrasen razgled na večji del ledenika, slavni Materhorn in še veliko štititsočakov okoli švicarsko-italijanske meje, pa še pivo za 1000,00 SIT nam je zelo polepšalo dan.

Za zaključek evropskih gozdarskih tekmovanj je vedno na vrsti prestižna štafeta: ženske 3x3km in moški 4x10 km in seveda zaključni večer s podelitvijo medalj in pokalov. Tudi zadnji dan smo se borili do zadnjih atomov moči od jutra do poznih nočnih ur. Kot ponavadi smo Slovenci varčevali energijo za večerni finale v športni dvorani v Laxu.

Ker smo bili že tako daleč od doma in organizatorji EFNS vedno poskrbijo za časovno povezavo na kašno množično tekaško prireditev smo se v soboto preselili na prizorišče 35. Engadinskega maratona. Kar okoli 12000(dvanaest tisoč) te-

kačev se je letos v štirih valovih pognalo s štarta na 1820 m visoko ležečem Malojskem jezeru in nato po lepi dolini Engadin med visokimi vršaci, skozi St. Moritz do 42 km oddaljenega S-chanfa.

Po teku smo se hitro odpravili domov, kajti v Sloveniji je res najlepše.

Natančnejše podatke o tekmovanjih lahko najdete na spletnih straneh [www. EFNS.de](http://www.EFNS.de) in www.engadin-skimarathon.ch.

Ob tem bi povabil tudi druge Korošce, da se pripravijo in udeležijo naslednjega tekmovanja

36. EFNS 2004 Pralognan / Francija, 16.-23. Januar 2004

Hvala vsem, ki so mi pomagali, da sem lahko preživel res lep in zanimiv teden med evropskimi gozdarji. ▲

Del slovenske ekipe

Foto Hinko Andrejč

DRUŽABNO ŽIVLJENJE LOVSKEGA DRUŠTVA SLOVENJ GRADEC

PETER CESAR, inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Lovci na svoje lovske obhode običajno hodimo sami ali v družbi lovskih prijateljev. Najbolj množično se odpravljamo v lovišče v času jesenskih skupnih lovov. Pravemu lovcu ni in ne sme biti glavni cilj plenitev divjadi in »nabiranje« lovske trofeje, temveč skrb za divjad, gojitev le te, skrb za naravo, druženje z lovskimi prijatelji in ostalimi ljubitelji narave. Z namenom, da bi se v naravi večkrat srečevali tudi s svojimi družinami, smo se v LD Slovenj Gradec že pred leti odločili za različna srečanja skozi celo leto. Ob ugodnih snežnih razmerah se zberemo na Poštarskem domu in

se pomerimo s slalomu, v pomladnem času se odpravimo na pohod na Vernerco, ob koncu leta organiziramo zaključek sezone s plesom. Letos smo imeli smučarsko tekmovanje v pravi zimski idili. Sneg je padal celo noč in zjutraj smo prišli na start le najbolj vztrajni in zimskih cestnih razmer vajeni vozniki. Kljub vremenu je bilo na startu živahno, zbralo se nas je kar okrog petdeset. Tekmovalci so bili zastopani v vseh starostnih skupinah od najmlajših do starejših oziroma veteranov, prav tako so bili kljub močnemu sneženju aktivni tudi navijači. ▲

GRMIJO GOZDOVI DOMAČI

VLADO PETRIČ, univ.dipl.inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

ČAS:

Od spomladi do konca jeseni, redko pozimi.

DEJSTVA:

Zaradi delno spremenjenega ozračja, ki ga povzroča človek s svojo aktivnostjo (tovarne, avtomobili, raba fosilnih goriv itd.) se sproščajo velike količine CO₂ in drugih plinov in prahu. Okoli planeta Zemlja nastaja plašč, ki ima učinek kot topla greda. Zaradi tega se je v zadnjih desetletjih znotraj tega plašča dvignila povprečna temperatura sicer samo za kakšno stopinjo ali dve, pa vendar so posledice kljub temu več kot očitne.

POSLEDICE:

Prihaja do hitre izmenjave toplega in hladnega zraka, kar ima za posledico močne nalive v kratkem času, ki jih spremlja grmenje s strelo, močan, včasih tudi orkanski veter, toča. Predvideva se, da se bodo ti pojavi v bodoče še pogostejši in zmeraj bolj intenzivni. Na pogostost in intenzivnost dogajanja v naravi ne moremo vplivati, ne moremo jih preprečiti. Je pa **GOZD** tisti, ki delno zadržuje vetrove, ob nevihtah preprečuje prehitro odtekanje vode v dolino. Je asimilator – blažitelj in regulator vseh ekstremnih vplivov okolja. Živimo na področju, ki je reliefno zelo razgibano – strma pobočja, ozke soteske, kjer se padavine močno koncentrirajo. Imamo srečo, da živimo v gozdni deželi – v Sloveniji je več kot 50% površine gozd, območje Koroške celo več kot 2/3. Vendar človek velikokrat kljub vsemu znanju s svojim ravnanjem – včasih tudi nevestnim, nestrokovnim ali pa tudi nehote, povzroča »**RANE**« v prostoru. Prav te navidezno majhne ranice – goloseki, nestrokovno planiranje in gradnja kakršnih koli objektov v prostoru – cest, vlak, stanovanjskih objektov, itd..., lahko povzročijo katastrofalne posledice. Voda na svoji poti v dolino zajema »nepritrjen« material (zemlja, les, pesek, kamenje,...), ga odnaša s seboj, se med potjo krepí in uničuje vse pred seboj. Če predpostavimo, da je teža čiste vode 1 tona/m³, je teža 1 m³ lavine nekaj ton (lavina je voda pomešana z glino, peskom, kamenjem,...). V ravnini potem sama voda počasi odteče, ves ostali material pa se razbre-

meni z odlaganjem in zasipanjem terena. Kaj vse lavina na svoji poti v dolino naredi, mi ni potrebno posebej razlagati, s svojim nanosom naredi obdelana polja neuporabna.

REAKCIJA – KAJ STORITI?

Popolne zaščite pred poškodbami neviht praktično ni. Pa vendar lahko velikokrat omilimo ali vsaj zmanjšamo posledice ujm. Kako?

Najvažnejše pri nevihtah je preprečiti vodi, da bi na poti v dolino zajemala in odnašala material.

To naj bo osnovno vodilo in razmišljanje. Poskušajmo vodi zagotoviti pot v dolino, na kateri ne bo imela možnosti sprejemanja in odnašanja materiala s seboj. S svojim opazovanjem in proučevanjem narave in naravnih

pojavov smo gozdarji prišli do mnogih spoznanj. Kjer niso zadosti samo vsakdanja preventivna opravila za preprečevanje škod, se moramo posluževati tudi umetnih tvorb.

Zaplavne pregrade

Pregrade (včasih so bile lesene, nato betonske, najnovejše so iz kamna v betonu) na hudourniških strugah so se pokazale kot eno najmočnejših orožij proti preprečevanju razdiralnih učinkov močnih nalivev. Opravljajo več nalog:

- odlaganje večjih kosov materiala, kamena in peska,
- preko slapa se vodna sila »ubije«,
- stabilizira in ojača se brežina ob zaplasku.

Načrtovanje in izgradnja zaplavnih pregrad je v domeni PUH

(Podjetje za urejanje hudournikov iz Ljubljane). Vodilni možje tega podjetja so prav tako gozdarski strokovnjaki.

Mostovi, prepusti

Gradnja **mostov** in **prepustov** je dopustna samo ob tehtnem premisleku, nedopustno pa je graditi mostove ali prepuste brez hidravličnega izračuna. Osnova tega izračuna je vodozbirno območje, to je površina, s katere se bo skozi določen prepust oziroma most stekala površinska voda ob morebitnem močnem naliveu.

Tudi prepusti, ki se gradijo na gozdnih prometnicah, naj bodo večji od betonskih cevi premera 40 cm ali več, pa čeprav v lepem vremenu suho samevajo. Večji razpon cevi omogoča lažje čiščenje in vzdrževanje. V novjšem času namesto betonskih cevi uporabljamo plastične.

Vtočni jaški

Zelo pomembni so **vtočni jaški**, ki usmerjajo vodo in preprečujejo erozijo iz neposredne okolice prepusta.

Iztočni zid

Iztočni zid je potrebno napraviti konec prepusta, saj ta ščiti sam prepust in cesto pred izpiranjem.

Betonske kanalete

Velikokrat se tak prepust v strmih terenih ali ob visokih nasipih zaščiti še z napravo **betonskih kanalov**, ki usmerjajo vodo v pobočje, hkrati pa preprečujejo odnos materiala z nasipne brežine.

Klinasti jarek

Pri samem vzdrževanju gradmoznih oziroma makadamskih cest je ključnega pomena **klinasti jarek** na prehodu v izkopno brežino. To sicer ni poseben objekt, ampak ga greder pri grediranju ceste enostavno vreže. Večkrat se zgodi, da je po grediranju cesta blatna prav zaradi izdelave jarka. Po jarku odteka voda, ki se steka s cestišča in zgornjega terena v vtočni jarek in preko prepusta izven cestnega telesa. Gozdna cesta v makadamski izvedbi naj bi praviloma bila tako oblikovana, da z zgornje polovice ceste površinska voda odteka v jarek, s spodnje polovice pa preko brežine izven ceste, pravimo tudi, da je cesta **NAPE-TA**. S tem v največji možni meri preprečujemo koncentriranje vode v prečni smeri. Velikokrat nastopijo težave na predelih, kjer

je pod cesto travnik – zasip s peskom. Vendar pa bolj, ko bo cesta pravilno oblikovana, manjše bodo težave. V vzdolžni smeri pa koncentracijo vode razbijamo z večjim številom prepustov. Praviloma naj ne bi bila razdalja med dvema propustoma večja od 100 m.

Zidovi

Kjer zaradi terena (prostorska omejenost) ali zaradi nestabilnega terena ali zaradi bližine vodotoka, ne moremo zgraditi varnega objekta (ceste, hiše...), si pomagamo z gradnjo **zidov** – po domače **ŠKARPE**. Poznamo podporne in oporne zidove. Podporni zidovi so praviloma na spodnji strani našega objekta, ki ga hočemo zaščititi, medtem, ko se oporni zidovi nahajajo na zgornji strani in nam predstavljajo oporo. Pri zidovih moramo paziti predvsem na dve stvari:

Temeljenje zidu

Zaščitni zid nam bo služil le v primeru, da smo ga dovolj globoko in trdno temeljili. V naših krajih obstaja velika nevarnost zimskega zmrzovanja, s tem pa dvigovanja terena v območju zmrzovanja. Za naše kraje velja globina zmrzovanja do 80 cm pod površjem. Ravno zaradi tega vsak zid temeljimo najmanj na taki globini ali več. Pa še to v nekaterih primerih ni dovolj, če se podlaga pokaže kot nestabilna (ilovica, mulj...). Takrat je potrebno globino temelja še povečati, v skrajnem primeru pa poiskati nasvet geologa.

Dimenzija zidu

Ravno tako, kot je pri mostovih in prepustih nedopustna gradnja brez hidravličnega izračuna, je pri gradnji zidov nedopustna gradnja brez statičnih izračunov. Ti nam povedo, s kakšnimi bočnimi silami imamo opravka in kako debel naj bo zid, da bo te sile zadržal.

Danes lahko gradimo zidove iz več vrst materialov (včasih iz lesa, ki pa ima omejen rok trajanja):

- beton,
- železobetonski,
- kamen v betonu (pomoč je lahko tudi železo).

Zelo primerni so zidovi zgrajeni v naklonu proti hribini, saj se težišče prenese v hribino, s tem pa se poveča nosilna moč zidu.

PREVENTIVA – VLOGA GOZDARJEV

Gozdarji imamo mnoge dobre, pa tudi zelo slabe izkušnje pri različnih posegih v prostor. Seveda se zavedamo, da gozdni prostor ni namenjen samemu sebi, ampak ga je potrebno izkoristiti

človeku v prid. Pri tem izkoriščanju pa smo si gozdarji v preteklosti nabrali precej izkušenj. Prav te izkušnje bi morali prenesti na širšo družbeno javnost, vendar ne v obliki represije – prepovedi in zakonske kazni, ampak kot dobronamerno opozarjanje na morebitne posledice nepremišljenega poseganja v naravo.

Kot prvo nam Zakon o gozdovih nalaga, da argumentirano in strokovno načrtujemo gozdno proizvodnjo (sečnjo) v višini največje možne količine – **ETATI**.

Prav tako s svojim znanjem in izkušnjami skupaj z lastniki **odbiramo drevice za možni posek**.

Pri raznih posegih v prostor, predvsem v gozdni prostor dajemo **soglasja**. Ne zato, da za soglasja izstavljamo račune, ampak da s svojimi izkušnjami poskušamo opozoriti na morebitne posledice ali predpisujemo ukrepe za preprečevanje posledic.

Sigurno smo v preteklosti napravili tudi nekaj napak pri načrtovanju in izgradnji gozdnih prometnic, ki so bila izključno v domeni gozdarjev. Pri tem pa smo se tudi veliko naučili. Zato pri novogradnjah **temeljito premislimo**, kje in kako se bo gradilo in kakšne so lahko posledice – kakšen je teren, kako široka bo cesta (za kakšen namen), v kakšnem vzdolžnem naklonu bo grajena – niveleta, kako bomo izvedli odvodnjavanje in podobno.

Gradnja nove **gozdne ceste** je mogoča le z **gradbenim dovoljenjem**, pri **načrtovanju in izgradnji vlak** pa lastniki gozdov ne potrebujejo gradbenega dovoljenja – razen v gozdovih s 1. stopnjo poudarjenosti funkcije varovanja gozdnih zemljišč in sestojev (varovalna funkcija) in 1. stopnje poudarjenosti hidrološke, biotopske in zaščitne funkcije. V teh gozdovih se šteje izgradnja vlake za poseg v prostor. V soglasju z javno gozdarsko službo pa se mora vlako izdelati

tako, da njeni elementi (naklon, širina) ne presegajo določil Pravilnika o gradnji, vzdrževanju in načinu uporabe gozdnih prometnic (Uradni list št. 7 z dne 28. 1. 2000). Traso vlake gozdarji na terenu zakoličimo ter vrišemo v karto gozdnogojitvenega načrta. **NALOGE LASTNIKOV GOZDOV**

Precej preventivno varstvenega dela v smislu preprečevanja razdiralnega učinka vode pa lahko opravi vsak, ki dela in živi z gozdom. Naj le naštejemo nekaj teh opravil, pa čeprav večina med vami to morda hote ali ne hote že opravlja:

Spravilo in rampanje hlodovine izven dosega vodotoka.

Ob sečnji in spravilu je potrebno paziti, da se hlodovina ne pušča v jarkih, po katerih bo ob močnih nalivih nastal hudournik.

Prav tako se moramo izogibati rampanju hlodovine ob bližini nevarnih vodotokov.

Pospravo vej in vrhačev izven vodotoka, jarkov in propustov.

Samo malo volje je potrebno, da se sečni ostanki očistijo iz jarkov, pa čeprav so ob lepem vremenu čisto suhi – pa saj so preluknani škornji tudi dobri za v suhem.... S tem damo prosto pot vodi, kar je naš osnovni namen.

Redno vzdrževanje in čiščenje odtočnih jarkov, propustov, jaškov in kanale.

Javna gozdarska služba opaza in tudi vsako leto opozarja, da je sredstev za vzdrževanje gozdnih cest vedno manj. Zato mora pri planiranju in izvedbi vzdrževalnih del opraviti samo najnujnejša dela – to pa je v glavnem grederiranje, posipavanje vozišča s peskom, zamenjava ali izdelava novih cevni propustov, pa še to ne v potrebni količini. Za ročno čiščenje vtokov v jašek, sam jašek, propustov in kanale, pa sredstev preprosto ni. Zato naj bo v zavesti, da vsak gozdni lastnik na cesti, ki poteka po njegovem gozdu, očisti vtoke in iztoke propustov vzporedno z

grederiranjem ali po večji nevihti. S tem boste za cesto naredili največ.

Zaščita labilnih površin

Predvsem ob novogradnjah so tako izkopne kot tudi nasipne brežine nestabilne. Ob močnejših nalivih lahko pride do močnejšega odnašanja – spiranja materiala. To lahko preprečimo tako, da na brežine razprostrimo sečne ostanke. S tem preprečimo razdiralno moč večjih kapelj dežja.

Naj bo v naši zavesti, da kljub morda na videz nepomembnemu opravilu – odstranitvi sečnih ostankov izven dosega morebitne visoke vode, močno zmanjšamo potencialno moč vode in lavine. To pa je naš osnovni namen.

VAŽNO OPOZORILO!

V času zim so gozdne ceste podvržene močnim zmrzalim. Zaradi neutrenjenega zgornjega sloja (premalo gramoza), pa še ta je v zgornjih plasteh pomešan z glino, ki se vsako spomlad pomika iz spodnjih plasti, ceste nabrekajo (zmrzal jih dvigne). V času odjuge se zgornji sloj slabo suši in s tem postane nenosilen. Vsaka večja obremenitev pomeni poškodbo cestišča, vsak malo težji promet povzroči globoke kolesnice.

V tem času je najbolj optimalno, da se vsi vzdržimo voženj s težkimi prevoznimi sredstvi in počakamo, da se ceste osušijo in utrdijo. Večkrat nas nagovarjajo, naj v tem času navozimo gramoze, da se bo bolj »vsedel«. Morda res, vendar pomislite, kako bi poškodovali ostalo cesto.

Še bolj so na udaru asfaltna cestišča s pomankljivo podlago. Popravilo takšnih poškodovanih cest je še bolj drago, večkrat tudi vprašljivo po kvaliteti.

Da opozorimo na nevarnost poškodb in jih tudi v največji meri odpravimo, smo upravljalci teh cest (občine za občinske ceste in Zavod za gozdove za gozdne ceste), opremili ceste z znaki za največjo dovoljeno osno obremenitev 4-6 t.

Opozorjam, da te stvari upoštevate, saj boste s tem naredili največ – prihranili sredstva za popravila in prihranili jezo tistih, ki so s temi cestami življenjsko vezani. V kolikor vas pri poškodbi ceste »zasačijo«, ste po zakonu dolžni cesto vzpostaviti v prejšnje stanje, ki ne bo poceni, da o kazni zaradi prekrška (prekoračitev osne obremenitve) sploh ne govorim. ▲

SINDIKAT KMETOV SLOVENIJE – IZPOSTAVA KOROŠKA

ANTON JEŠOVNIK, član UO SKS

Imam dva problema, s katerima se sooča večina slovenskih kmetov in to sta:

- zakol na domu (za svoje lastne potrebe) ter
- vidno zmanjšanje proračunskih sredstev za vlaganje v gojenje in varstvo gozdov v Republiki Sloveniji.

Pa če začnem z zakolom na domu. Stoletja so kmetje klali na domu, se tako preživljali in s tem ustvarili mnogo domačih kulinaričnih izdelkov, kot so klobase, salame, prekajeno meso in podobno. Vso to pristnost oziroma izraz »domače« zdej brez vsake licence uporabljajo velike klavne industrije. Čeprav vsi vemo, da ti izdelki vsebujejo kar precej aditivov in ostalih praškov, ki so zdravju sumljivi. Nisem še slišal, da bi se kakšen kmet na podeželju zastupil s klobaso, ki jo je sam napravil. V mestu pa se še kar pogosto slišijo govorice o zastripitvah s tako imenovanimi mesnimi izdelki.

Seveda težave ne bomo rešili z ustanavljanjem novih obrtnih klavnic, kot nas poskušajo prepričati nekateri, kajti večina teh klavnic je že propadla ali pa je v velikih težavah. Rešitev je čisto enostavna in mogoče se je ravno zato državni uradniki tako izogibajo, saj imajo raje komplicirane rešitve, pri katerih lažje unovčijo svojo pomembnost. Legalizirati je potrebno to, kar država imenuje črni zakol. To pomeni, da bi kmetje lahko za domače potrebe klali tudi goveda doma in za to ne bi potrebovali posebnih prostorov. Potreben bi bil le veterinarski pregled zaklane živali, ki nam bo zagotovil varno hrano, vsi drugi ukrepi, ki jih poskuša uvesti VURS, pa so namenjeni samo večanju stroškov in kovanju dobička na račun že tako obubožanih slovenskih kmetov. Samo za zgled: na Koroškem kmetje za lastne potrebe letno zakoljejo okoli 4000 živali. Pri pov-

prečnih stroških prevozov in klanja v velikih klavnicah pomeni to približno 200 milijonov tolarjev dodatnih stroškov. Toliko opovana državna pomoč v obliki subvencij za živinorejo; približno toliko tudi navrže koroškim kmetom. To pomeni, kar država z eno roko da, z drugo vzame.

Toliko o tem, prosil pa bi, da se sprejme sklep:

da vlada Republike Slovenije skupaj z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter z Veterinarsko upravo Republike Slovenije pripravi živinorejsko zakonodajo »zakola domačih živali na domu za lastne potrebe«!

Ravno tako nastaja vedno hujši problem sofinanciranja gozdno gojitvenih in varstvenih del v naših gozdovih, prav tako so problem gozdne ceste. Državna sredstva, ki bi morala pokriti ta del namembnosti, se nominalno še bolj realno zmanjšujejo. Prelivajo se v poljedelstvo, živi-

norejo in ostalo živilsko industrijo. Kar nekako razumemo, saj mora Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano zagotoviti sredstva za izplačevanje 75% subvencij, kar bi nas izenajčilo z Evropo. Vendar pa moramo pri tem opozoriti, da so se sredstva iz leta 1999 pa do leta 2002 enostavno kar prepolovila, kar je že kritično za področje gojitve in varstva gozdov. Če ne bomo obnovljali in načrtno varovali gozdove v Republiki Sloveniji, se zna zgoditi, da se ne bodo več obnovljala gozdna rastišča, ogroženo bo požarno varstvo, obnova gozdov na pogoriščih in obnova po nevarnih ujmah poškodovanih gozdov.

Zato predlagam sklep:

Vlada republike Slovenije mora skupaj z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano zagotoviti sredstva, nujno potrebna za obseg varstveno gojitvenih del v gozdove. ▲

ČEBELARSTVO V MARCU

ČEBELARSTVO JANEZ BAUER

Topli južni vetrovi so kar čez noč pregnali mráz iz naših dolin. Sneg je pobralo in narava je pričela brsteti in dehteti v vsej svoji veličini. V deželo je prišla pomlad. To so začutile tudi naše čebele.

Letošnja zima je bila ugodna za prezimovanje čebel. Jasni in hladni dnevi so poskrbeli, da čebele niso razpuščale zimске gruče in poraba hrane je bila majhna. Šele v Marcu se je ob prvih otopitvah pričelo živahnejše dogajanje v panju. Matica je zalegla prve letošnje čebele že v februarju in od takrat dalje se obseg zalege stalno veča. To pa povzroča tudi povečano porabo hrane in vode. Sedaj je najbolj pomembno, da imajo čebele dovolj predelane sladkorne raztopine na dosegu roke, saj za med, ki se je strdil v satju sedaj ne dobijo vode. To se močno pozna po pomladanskem silovitom razvoju naše kranjice, saj zaradi neustrezne hrane zaostaja in čebele postanejo nose-mave. Zato je moral trd med iz panja že konec lanskega poletja. Pri pomladanskem razvoju se pokažejo prvi rezultati pravilnega dela v lanskem poletju in jeseni in zato ni zastonj tisto reklo, da se čebelarjevo leto prične v avgustu.

Je pa tukaj Jožefovo, nekakšen prerok, ali mejnik v čebelarstvu. Že stari čebelarji so rekli, da kakršno je Jožefa vreme, taka bo tudi čebelarjeva letina. Se pa po Jožefu vreme res že toliko ogreje, da se lahko lotimo dela s čebelami. Za odpiranje panjev in prestavljanje satja je še veliko prezgodaj. Preverimo samo kako je z opažem na zadnji strani panja. Če je moker ga obvezno zamenjajmo. Najboljši opaž je še vedno penasta goba ali časopisni papir. Včasih naletimo na panj, po katerem kar teče zadaj. To nam kaže, da seta panj silovito razvija in množi in rabi še posebno pozornost. Vlogo moramo seveda čimprej odvesti iz

panja, saj ta najbolj škoduje nadaljnemu razvoju družine.

V pregledu samih družin in izvlečenju satja se še ne spuščajmo, dokler zunaj ni vsaj petnajst stopinj. Pameten in strokovno podkovan čebelar ugotovi stanje v družini že z opazovanjem vedenja čebel pri vходу. Če čebele mirno izletavajo in se vračajo v panje otovorjene s koški peloda, potem se ta družina mirno razvija in ni potrebe po vznemirjanju. Vsak poseg v panj je namreč škodljiv za čebeljo družino in čebele rabijo kar tri dni da si opomorejo. Kar pomislite, koliko medu izgubimo, če se sredi najmočnejše paše odločimo za temeljit pregled in izvlečenje satja. Taka družina bo potem kar nekaj dni prinesla manj medu. V marcu tako še ni potrebno kakšno korenito poseganje v čebelje družine. Raje si pripravimo satnice, da jih bomo dali v graditev ob prvem cvetenju divje češnje in regrada.

Naj vas spomnim še na letošnji največji čebelarski dogodek, to je svetovni čebelarski kongres APIMONDIJA, ki bo konec avgusta v Ljubljani. Udeležili se ga bodo čebelarji iz vsega sveta. Za kongres so že prijavljene delegacije iz številnih držav z vseh kontinentov. Tako Čebelarska zveza Slovenije, ki je glavni organizator, pričakuje več tisoč udeležencev. Glavnina dogajanja bo v Cankarjevem domu, kjer bodo skozi vse štiri dni potekali seminarji in predavanja najvidnejših svetovnih čebelarskih strokovnjakov. V preddverju Cankarjevega doma bo razstava, ki jo bodo pripravile vse svetovne čebelarske delegacije, pred Cankarjevim domom pa bo na parkirnem prostoru predstavitev slovenskih čebelarstev, njihovih izdelkov in medu. To bo največja manifestacija slovenskega čebelarstva, ki bo potekala pod geslom:

ČEBELARJENJE KOT NAČIN ŽIVLJENJA. ▲

MED KOT HRANA, POŽIVILO IN ZDRAVILO

MATJAŽ KONEČNIK, inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Ljudje so že v svoji pradavnini uporabljali zdravila, ki so jih skozi tisočletja odkrivali. Najbolj znano, pozneje pa z nenehnim preučevanjem in raziskovanjem posameznih vplivov naravnih sestavin na zdravje in počutje človeka. Te rastline in njihove substance so mu v preteklosti dobro služile in bodo služile naprej tudi sodobnemu človeku, ki se je začel vedno bolj zatekati tudi s pomočjo sodobne medicine k starim in preizkušenim metodam. Vsi vemo, da kar narava ustvari, je neštokrat preizkušeno in skoraj vedno koristno in učinkovito. Veliko naravnih zdravil je bilo narejenih prav iz teh naravnih koristnih izvlečkov določenih rastlinskih vrst. Eno takih naravnih antibiotikov in tudi hranil in poživil pa je tudi zmeraj bolj spoštovani in tisočletja znani med.

Človek in čebela se srečujeta na skupni razvojni poti po do sedaj znanih podatkih med 20.000 do 30.000 let. Že pračlovek je uporabljal med za svoje potrebe. Na podlagi fosilnih ostankov pa starost čebel ocenjujejo na 70 milijonov let. Ti dokazi so shranjeni v Pajkovi jami pri Bicarpi v španski pokrajini Valencija. Prastara risba prikazuje dve osebi pri ropanju

čebeljega gnezda. Pri delu si pomagata z dimom. Človek je kmalu spoznal, kako pomembno vlogo v njegovem življenju lahko odigra med. Iz takrat naključnega čebelarja, se je do danes razvilo načrtno in strokovno čebelarjenje s čebelo.

Na slovenskem so čebelarjenje zaznamovali trije veliki mošje: Anton Janša, Peter Pavel Glavar in Janez Anton Scopoli. Največja zasluga za tak razvoj čebelarjenja gre prav njim.

Slovenci se lahko pohvalimo s svojo tako imenovano Kranjsko čebelo (*Apis mellifera carnica*), ki velja za eno izmed posebnosti v našem prostoru in je tudi že izven naših meja dobro poznana. Odlikujejo jo številne dobre lastnosti kot so: mirnost, pridnost, delavnost, dolgoživost, dobro izkoriščanje paše, dobro prezimovanje in navsezadnje po skromni porabi zimskih zalog.

Medonosna čebela, ali kakor jo imenujejo pri nas damska čebela, spada v red kožokrilcev. Sem spadajo tudi čmrlji, najezniki in mravlje.

Značilno zanjo je dolg rilček, v primerjavi z drugimi je precej temne barve, ima rjavkasto sive dlačice na oprsju. Zadkovi obroči so usnjeno rjave barve, z večsuh nakazanimi svetlejšimi pegami na prvem in zadnjem obročku. Od drugih čebeljih pasem se razlikuje tudi po drugih značilnostih čebeljega krila in po dolžini dlačic. Prav pri teh morfoloških lastnostih obstaja neverjetna velika raznolikost znotraj pasme.

V čebelji družini je ena mati in približno 40.000-80.000 čebel delavk ter nekaj 100 trovov v sezoni. Matica je edina plodna samica v družini. Delavke so sicer tudi samice, vendar imajo zakrnelo razmnoževalne organe. Njihova naloga je skrb za zarod ter nabiranje sestavin, ki jih potrebujejo za izdelavo medu.

Med je gosto tekoče ali kristalno živilo. Nastane iz različnih virov. To je iz cvetličnega nektarja ali drugih izločkov živih rastlinskih delov ali pa iz različnih vrst mane, to je izločkov Žuželk, ki so na živih delih rastline. Osnovni material prinašajo čebele v panj, ga obdelajo, mu dodajo izločke svojih žlez, ga

zgostijo in nato shranijo v pokritih celicah satja. Med vsebuje okrog 80% sladkorja (fruktoze 40%, glukoze 34%, v manjših deležih pa še ostale sladkorje kot je saharoza, maltoza...), 16-20% vode, organskih kislin, mineralnih snovi (natrij, kalij, fosfor, kalcij, magnezij, železo...), beljakovine, proste aminokisline, eterične snovi, vitamine (C, B₁, B₂, B₆), fermente, encime, hormone, aromatične snovi in hibi (snovi, ki uničujejo bakterije).

Med ali kakor mu pravimo po domače strd, ima lastnosti, da po določenem času in na temperaturi 10-20°C kristalizira oz. strdi. Kristalizacija je naravni proces pravega prstnega medu. Utekočinimo ga ponovno pri temperaturi 40-45°C, v vodi ali s posebnimi grelci. Segrevanje nad 45°C ni priporočljivo, ker zmanjša učinke encimov, mineralnih snovi in vitaminov.

Najpogostejše vrste medu pri nas so: cvetlični, gozdni, smrekov, hojev, kostanjev, lipov, akacijev in ajdov med. Razlikuje se med sabo glede na vrste rastlin na katerih čebele nabirajo sadne sokove. Poleg medu med čebelje pridelke štejemo še cvetni prah, matični mleček, propolis in vosek.

Cvetni prah ali pelod nabirajo čebele na cvetovih rastlin, pri gnetenju pa mu dodajajo še nekaj medu in encimov. Pri tem pa čebele v Sloveniji oprašujejo okrog 2.000 rastlinskih vrst, kar pomeni, da so 2/3 rastlinskih vrst odvisne od njih. Cvetni prah vsebuje beljakovine, ogljikove hidrate, maščobe, rudninske snovi, vitamine, antibiotike, aromatične snovi, inhibine in aminokisline, ki jih človek nujno potrebuje. Zato je učinkovito sredstvo pri prebavnih motnjah, uravnava delovanje črevesja, spodbuja nastajanje belih in rdečih krvnih teles in hemoglobina, krepi imski sistem, deluje antioksidativno, preprečuje bolezni srca, tvorbo rakastih celic, upočasnjuje staranje in pomaga pri preprečevanju stresa...

Matični mleček je izloček goltne in čeljustne čebelje žleze mlade čebele, stare 5-12 dni. Z njim hranijo čebele najmlajše ličinke, matico pa vse njeno živ-

jenje. Matični mleček je bele do blede rumene barve, gosto tekoč, značilnega vonja in kiselkastega okusa. Vsebuje beljakovine, maščobe, ogljikove hidrate, aminokisline, nukleinske kisline, nekaj sladkorja in sterola, vitamine ter mineralne snovi v obliki soli. Priznan je kot domače zdravilo in poživilo. Uravnava delovanje telesnih žlez, pospešuje presnovo, deluje pozitivno pri odpravljanju posledic arterioskleroze in uravnavanju krvnega tlaka, deluje pomirjevalno in varovalno. Uporabljajo ga tudi v kozmetiki, povečuje vitalnost epidermalnih celic, zavira staranje kože, povečuje odpornost organizma proti boleznim, blaži težave s srcem, jetri in želodcem.

Propolis ali zadelovina (čebelja smola) nabirajo čebele na drevesih. V propolisu je nad 70% različnih snovi. Največ je raznih smol in balzamov (55%), eteričnih olj, voska in cvetnega prahu. Smole čebele predelajo z žlezami slinavkami. Značilnost propolisa je, da je pri višji temperaturi lepljiv, pri nizkih pa krhek. Propolis je naravna snov, ki deluje proti bakterijam, virusom in glivicam. Blaži vnetja, uničuje strupe in deluje lokalno anestetično. Je staro zdravilo, ki deluje kot antibiotik in krepi imski sistem. Najpogostejše se uporablja pri vnetju grla, bronhitisu, razjedah na želodcu in dvanajsterniku, opeklinah, poškodbah kože, abscesih in vnetjih prebavnega trakta.

Čebelji vosek nastaja v voskovnih žlezah čebel delavk. Je običajno rumene barve, kar je odvisno od količine obarvanih snovi, ki prihajajo vanj iz cvetnega prahu. Ima prijeten vonj, ki spominja na med. V vodi je netopen, v alkoholu pa se topi del njegovih spojin. Dobro je topen v organskih topilih (eter, terpentin). Sestava še ni popolnoma raziskana, doslej so v njem določili 290 različnih sestavin. Vsebuje estre maščobnih kislin, prostih maščobnih kislin, obarvane in eterične snovi, ki mu dajejo barvo in prijeten vonj ter alifatskih ogljikovodikov. V njem so še vitamini ter mineralne snovi. Vosek je pomembna snov v kozmetiki in farmaciji ter je sestavni del številnih mazil, krem za kožo in losjonov. Žvečenje voska

VIHARNIK

Izdaja:

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, d.d.

2380 Slovenj Gradec, Vrančev trg 1

Telefon: 88/43-332, faks: 88/42-684

E-mail: viharnik@gg-sg.si

Direktor: Silvo Pitržnik, univ.dipl.inž.gozd.

Odgovorna in glavna urednica: Ida Robnik

Uredniški odbor: Marlena Humek, Gorazd

Mlinšek, Jože Potočnik, Ida Robnik in

Brane Štrnik

Likovna urednica in grafično

oblikovanje: Marlena Humek

Priprava za tisk: Forma Hutter, Maribor

Tisk: ZIP CENTER, Ravne na Koroškem

Vse pravice pridržane,

© Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec 2002.

Fotografije in teksti © avtorji

Oblikovalska zasnova Viharnika: Peter Vernik

Avtor naslovnice: Peter Vernik

z medom se priporoča kot sredstvo za čiščenje nosnega žrela, pri vnetju čelnih votlin, pri astmi in senenem nahodu. Uporablja se tudi za vlivanje satnic in okrasov, gospodinje pa ga uporabljajo pri peki peciva.

Čebelarstvo je postalo pomembna gospodarska panoga, ki hkrati zagotavlja industriji in posameznikom določene količine medu in ostalih čebeljih pridelkov, poleg tega čebele skrbijo za nemoten razvoj in uspevanje velike večine rastlinskih vrst, prav tako pa človeku daje naravna zdravila, ki so jih tako častili in uporabljali v preteklosti in jih bomo še bolj uporabljali v prihodnosti.

Vsi mi, ki se ukvarjamo s čebelarstvom profesionalno ali ljubiteljsko, moramo skrbeti, da bodo tudi naši zanamci poznali našo Kranjsko čebelico, ki nam poleg kvalitetnega medu in drugih proizvodov nudi še druge užitke ter sprostitev pri delu in opazovanju. Vsako pomlad po uspešno prestani zimi se začneja prebujati nov rod zdravih in dela sposobnih čebeljih družin. Človeški rod je za njihov obstoj odgovoren in dolžan poskrbeti, da se ta proces vsako pomlad vedno znova začne.

Na žalost pa v tej sodobni družbi, ko kmetijstvo uporablja velike količine pesticidov, ko tovarniški dimniki izpuščajo škodljive pline in industrija v vodotoke strupene odplake, te marljive žuželke ne bodo zadovoljivo uspevale. Zato si prizadevamo, da bomo s kemičnimi sredstvi skrbno ravnali, predvsem pri zaščiti sadnega drevja pred različnimi boleznimi in škodljivci. Potrebna je le mala nepazljivost, nevednost in delo nekaj let v trenutku izpuhti. Uporabljajmo ta sredstva takrat, ko bo manjša nevarnost za okužbe, to pa je v večernih ali zgodnjih jutranjih urah. Škode, ki jih bomo tako preprečili, bodo pozitivno vplivale na delo tistih, ki se s to dejavnostjo že ukvarjajo in dale možnosti mladim, novim čebelarjem, ki bodo v tem delu videli nekaj zanimivega, koristnega, tradicionalnega in tistih, ki iščejo nove izzive ter hočejo, da bo v naši krajini še naprej letala in nabirala med in druge zdravilne sestavine naša Kranjska čebelica. Pri vseh težavah, ki jih že tako ima dovolj zaradi raznih čebeljih bolezni, ji vsaj mi sami ne povzročamo še dodatnih. ▲

ZDRAVO ŽIVETI

SAMOMOR

METKA MARKOVIČ, dr. med. spec. spl. med.

V januarju in februarju letos je potekalo izobraževanje zdravnikov v Koroških zdravstvenih domovih v okviru projekta: «Socio-ekonomski vidiki prezgodnje umrljivosti: poskus preprečevanja samomora». Odgovorni nosilec izobraževanja je doc. dr. Andrej Marušič, dr. med., univ. dipl. psih. s sodelavci iz Inštituta za varovanje zdravja v Ljubljani, v organizaciji z Zavodom za zdravstveno varstvo Ravne na Koroškem, ki je z direktorjem Evgenom Janetom dr.med., spec. epidemiologom pobudnik izobraževanja.

Izobraževanje je potekalo s predavanji doc. dr. Andreja Marušiča, dr. med., univ. dipl. psih. in doc. dr. Mojce Z. Deronovšek dr. med. in delavnicami, ki jih vodita Metoda Vengust Vidmar dr.med., spec. psihiater in Iztok Lešar dr.med., spec. psihiater, oba iz Psihiatrične bolnice Vojnik, s sodelavci.

Samomorilno vedenje: dejavniki tveganja in regionalne razlike

Samomor je verjetno najbolj osebno dejanje, ki ga posameznik lahko izvrši in ima hkrati zelo daljnosežne posledice. Samomor opredeljuje samomorilni namen ali namen vzeti si življenje, samomorilno dejanje ali dejanje poseganja po lastnem življenju in smrti izid. Samomor je v Sloveniji tako pogost, da bo med 30-imi učenci (denimo v povprečni slovenski učilnici) vsaj eden tekom življenja storil samomor. Temu primerno so pogoste tudi posledice, za družino, sorodnike, ne gre zanemariti socialnoekonomskih problemov, ki se pojavijo, kot posledica tega usodnega dejanja, predvsem izguba delovne sile.

SAMOMORILNOST NA KOROŠKEM

Podatki kažejo, da je bila umrljivost na Koroškem zaradi samomorov v letih od 1995-1999 za skoraj 30% višja kot povprečno slovenska; v tem času

je zaradi samomora na Koroškem umrlo 288 ljudi, kar je 3,89 na 1000 prebivalcev, vseh smrti v Sloveniji v tem obdobju zaradi samomorov pa je bilo 5988 ali 3,01 na 1000 prebivalcev.

Največ samomorov v regiji v tem obdobju je bilo v občini Ravne na Koroškem, letno 9,6 na 1000 prebivalcev.

Samomorov je bilo bistveno več pri moških; v obravnavanem obdobju je umrlo 118 moških in 25 žensk.

Starost samomorilcev je bila od 14-85 let, največ med 35 in 50. letom starosti.

Najpogostejši način samomora je bil z obešanjem-88, 23 je bilo zastrupitev, 14 ustrelitev, 7 vbodov, 6 utopitev in 5 drugih načinov samomora.

Samomorilnega vedenja ni moč povezati le z enim vzročnim dejavnikom. Klasične delitve **dejavnikov tveganja** zajemajo: biološke (npr. motnje v serotoninsko nevrottransmitterskem sistemu), medicinske (splošne) in psihiatrične (npr. kronična bolečina in depresija), psihološke (npr. brezup in agresivnost), socialne (npr. socialna izolacija), kulturne (npr. veroizpoved) in ekonomske dejavnike (npr. brezposelnost).

Dejavnike, ki **povečujejo tveganje** samomorilnega vedenja, pregledneje razdelimo na tri kategorije:

1. individualna kategorija se navadno nanaša na osebnostno strukturo in duševno motnjo,
2. medosebni nivo se nanaša na neurejene družinske razmere in socialno izolacijo,
3. socialno kulturni nivo se nanaša na karakteristike okolja (odnos do življenja, alkohola).

Dejavnike lahko še smiselno razdelimo na tiste, ki so težje ali sploh **nespremenljivi** (starost ali spol, socialne razmere) in na tiste, ki jih je **moč odpravljati** (depresija, dostopnost do samomorilnih metod-npr. orožja). Na slednjih temelji večji del preventivnih programov.

Obstajajo pa tudi **zaščitni dejavniki**, ki pa verjetnost

samomora zmanjšujejo-denimo biti mati ali oče (manj izrazito), vojne razmere (v miru je samomorov več) in seveda odsotnost vseh prej opisanih dejavnikov tveganja.

Sodobnejša delitev dejavnikov tveganja za samomor upošteva vse aktualnejšo interakcijo med vplivi okolja in genetskimi vplivi.

Najpomembnejši **napovedni dejavniki** gostote samomorov v občini so: prisotnost z alkoholom povezanih diagnoz (delirium, ciroze), za samomorilnost med starejšimi dohodek na prebivalca, za samomorilnost med mlajšimi pa pogostost kriminalnih dejanj.

Preprečevanje samomora zajema več nivojev.

Primarna preventiva se loteva ljudi z majhnim tveganjem, populacije v celoti in ne le najbolj ogroženih skupin.

Sekundarna preventiva obravnava ljudi z visokim tveganjem. Sem spadajo ukrepi za zmanjševanje samomora v psihiatričnih bolnišnicah in med osebami, ki so samomor že poizkušale.

Med primarno in sekundarno preventivo samomora se postavlja trenutno najbolj učinkovito metodo preprečevanja samomora-**edukacija splošnih zdravnikov v smislu boljšega prepoznavanja depresivnega bolnika**. Depresija je namreč eden izmed najpomembnejših dejavnikov tveganja za samomor, splošni zdravniki pa so tisti, ki najpogosteje pridejo v stik s pacienti z nastajajočo depresijo. Po rezultatih psiholoških avtopsi so družinski zdravniki tisti, pri katerih se oglasi dve tretjini samomorilcev v mesecu pred samomorom.

Na izobraževanju so bili tudi prisotni zdravstveni tehniki in patronažne sestre, ki so prav tako v stiku s pacienti, ki imajo samomorilne težnje.

Izobraževanje pa se je končalo z upanjem in željo, da bomo odslej v preprečevanju samomorov na Koroškem uspešnejši. ▲

Povabljeni gostje, od leve: Branko Dervodel, Matjaž Zanoškar, Miran Bogataj, Matic Tasič, Bojan Žmavc, Miran Prša, Bogomir Zupančič, Stanko Kumprej, Boris Balant, Nada Jesničnik. Foto Franc Praznik

Prvi marec je razglašen za svetovni dan Civilne zaščite na podlagi resolucije Mednarodne organizacije Civilne zaščite iz leta 1990. Leta 1992 je Vlada republike Slovenije določila 1. marec za dan Civilne zaščite tudi v Sloveniji.

Uprava RS za zaščito in reševanje, Izpostava Slovenj Gradec je priredila proslavo ter slovesno podelitev nagrad in priznanj ob svetovnem dnevu Civilne zaščite v petek, 28. februarja 2003 ob 10. uri v dvorani Družabnega doma na Prevaljah. Pozdravni nagovor – pozdrav je imel Župan občine Prevalje Matic Tasič. Šentanelski pauri so zapeli himno in nekaj lepih koroških pesmi, učenci osnovne šole Šentanel z mentorji pa so odigrali veseloigro.

Slavnostni govornik na proslavi je bil Miran Bogataj, poveljnik republiškega štaba Civilne zaščite. Proslave sta se udeležila tudi direktor Uprave RS za zaščito in reševanje Bojan Žmavc in glavni inšpektor za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami Bogomir Zupančič.

Miran Bogataj je v svojem govoru opozoril na kompleksnost vstopanja v aktualne evropske in

Učenci osnovne šole Šentanel so pripravili kulturni program.

svetovne povezave in na resnost za poznavanje pomembnosti Slovenije pri teh povezavah. Pri velikih požarih v preteklem letu je prišlo do izraza upravičeno opozorilo, da moramo gledati na problem nesreč kot na problem ekonomskega razvoja, za kar so predvsem odgovorni lastniki gospodarskih družb. Ta problem je zato treba reševati z združeno akcijo, začevši z

načrtovanjem, ki mora temeljiti na nekaj znanih ugotovitvah: da pomenijo nesreče največjo oviro razvoja, da lahko večino nesreč preprečimo in da so najosnovnejši preventivni ukrepi najcenejši.

Uprava RS za zaščito in reševanje je razpisala natečaj za izbor likovnih del učencev v osnovnih šolah na temo: »Naravne in druge nesreče – nes-

reča nikoli ne počiva» v šolskem letu 2002/2003. Natečaj je bil razpisan in izveden prav zaradi zavedanja, da nas nesreče v resnici zelo prizadenejo, kar se morajo zavedati tudi najmlajši. Na natečaj je prispelo 143 likovnih del, ki so bila v skladu s kategorijo mladih ustvarjalcev tudi lepo nagrajena. ▲

MISLINJSKI UPOKOJENCI PREGLEDALI SVOJE DELO

FRANC JURAČ

V telovadnici Osnovne šole v Mislinji je bil občni zbor Društva upokojencev Mislinja, katerega se je udeležilo okoli 300 članov. Poročilo za delo v letu 2002 je podal predsednik društva **Franc Gašper**. Uvodoma je povedal, da društvo šteje 611 članov in iz leta v leto članstvo tudi narašča. Zastavljeni program dela v lanskem letu so v društvu v celoti opravili, svoje delo pa so zadovoljivo opravile tudi komisije, med katerimi je bila najaktivnejša stanovanjska komisija, ki se je veliko ukvarjala s stanovanjsko problematiko svojih članov. V povezavi z drugimi društvi pa so sodelovali tudi na raznih prireditvah v svoji občini in zunaj nje. Vsako leto sodelujejo pri izvedbi občinskega praznika občine Mislinja, skrbijo za redno rekreacijo svojih članov, za letovanja in za družbene popoldneve.

Na področju predavanj in zdravstvenih uslug nudijo svojim članom redno merjenje krvnega tlaka in organizirajo razna zdravstvena predavanja.

Za boljše delo v društvu upokojencev pa so na občnem zboru sprejeli sklep, da se tudi njihovo društvo vključi v Koroško Šaleško pokrajinsko zvezo društev upokojencev, od katerega pričakujejo boljše medsebojno sodelovanje.

Bogat program dela pa so sprejeli tudi za letošnje leto. Že sedaj se pripravljajo na srečanje slovenskih upokojencev, ki bo letos 26. junija v Rakičanu, obiskovali bodo člane starejše od 80 let in jih obdarovali in skrbeli za predavanja in za razne zdravstvene uslugе. Ustanovili bodo pohodniški krožek za krajše pohode v naravo, Univerzo za tretje življenjsko obdobje

Foto Franc Jurač

in podčrtali kar sedem izletov. Razmišljajo pa tudi o ustanovitvi

pevskega zbora društva upokojencev. ▲

KONJENIKI ZADOVOLJNI Z DELOM

FRANC JURAČ

Na občnem zboru članov Konjeniškega kluba Slovenj Gradec so ugotavljali, da je za njimi zelo razgibano in uspešno delo. Kot pravi predsednik društva **Marjan Konečnik**, so lani delali "sto na uro". Med pomembnejše dogodke si štejejo delo, ki so ga opravljali v okviru Konjeniške zveze Slovenije na tekmovanjih, organizirali so dvodnevni turnir v preskakovanju zaprek na domačem terenu, ki je bil zelo obiskan, z doseženimi rezultati pa so bili nadvse zadovoljni. Dejal je: "Ko ocenjujem naše delo lahko rečem, da smo v klubu zbrani sami ljubitelji konjskega športa in delamo volonterko in podpiramo naše tekmovalce. V lanskem letu pa smo člani Konjeniškega kluba zašli v težave glede naših klubskih prostorov in površin na letališču v Turški vasi, katere smo koristili vse od leta 1986, ko smo ustanovili konjeniški klub. Zgodilo se je, da je postal lastnik teh zemljišč Aerodrom Slovenj Gradec, zato je naše delo okrnjeno, ker nimamo prostora za treninge in tudi za bodoče prireditve. Nastali problem rešujemo predvsem z dogovori, novemu lastniku smo poslali tudi cenilni zapisnik in

Foto Franc Jurač

zahtevek za povračilo te škode in za postavitev novega parkurja, vendar smo naleteli na neugodne rešitve. Nismo dobili nobenega pismenega odgovora od Aerodroma d.o.o. Slovenj Gradec, vendar odgovor pričakujemo, da bomo lahko zadevo peljali naprej. Veliko razmišljamo o tem, da bi dobili novo zemljišče od Sklada kmetijskih zemljišč, vendar so postopki taki, da imajo pri tem prednost kmetje in je težko najti površine v

ravnini, kjer mora klub imeti svoje prostore. Za take površine pa so kmetje zelo zainteresirani in imajo vso prednost pri sklepanju najemnih pogodb in lastništev. Prepričan sem, da bomo z novim lastnikom Aerodromom d.o.o. le našli skupno rešitev in šli v gradnjo širšega objekta, ki je tudi predviden v občinskem načrtu, da bi se na letališču naprej razvijal letališki in konjeniški šport ter ostale dejavnosti," pravi predsednik konjeniškega kluba **Mar-**

jan Konečnik.

Po tehtni razpravi o tem problemu pa so člani konjeniškega kluba med drugim na občnem zboru sprejeli sklep, da bodo za rešitev tega problema Mestni občini Slovenj Gradec napisali peticijo. Konjeniški klub letos beleži sedemnajstletnico svojega obstoja. V vseh teh letih so člani kluba vložili veliko prostovoljnega dela, zato so njihove zahteve za nadaljnje delo kluba več kot upravičene. ▲

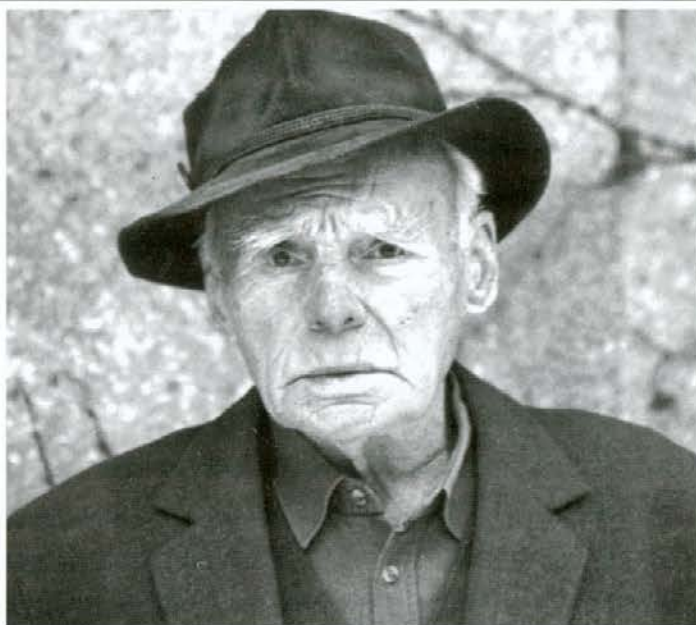
PRAZNUJEMO

JOŽE (PEPI) TRETJAK (JOŠT) 90 LETNIK

FRANČEK LASBAHER, profesor

Vsako posameznikovo življenje nam pomeni osebno zgodbo, sestavljeno iz srečnih dogodkov pa tudi iz takšnih ali drugačnih žalostnih posegov usode vanj. Če nam je dano večje število let, je tega in onega toliko več. In o vsem tem nam lahko veliko pove tudi Jože ali Pepi Tretjak s partizanskim imenom Jošt, njemu in njegovim pa so namenjene pričujoče vrstice.

Rodil se je v znani in ugledni Tretjakovi družini 20. februarja 1913. Oče Franc je pred drugo svetovno vojno bil upravitelj slovenjegraške bolnišnice. Svojo veliko družino z osmimi otroki sta z ženo Marijo vzgajala v pravem slovenskem domovinskem duhu, tako da so se v najmlajšem obdobju naše zgodovine, ko so pohlepní Nemci v času okupacije 1941–45 spet stegovali svoje nasilne in grabeljive roke po slovenski zemlji, vsi pridružili narodno osvobodilnemu gibanju in partizanski vojski. Značilen del pogumnega prispevka Tretjakove družine k osvoboditvi izpod nemškega suženjstva prikazuje Bogdan Žolnir v svoji knjigi *Partizanski tisk ob Meži, Mislinji, Dravi* (Založba Obzorja Maribor, 1962). Dejansko ga je slavljenec v obliki svojega zapisa »Naš posestnik in mi« o gradnji conske vojaške tehnike Sever ter njeni dejavnosti v Škratkovem gozdu nad Pamečami julija 1944 v dobri meri že takrat prikazal kar sam s člankom za brošuro »Glas iz podzemlja«, ki je izšla oktobra 1944. Graditelji so seveda bili partizani in med njimi tudi Jošt, ki mu je to nalogo dodelil štab IV. operativne cone. Posebej je bil zadolžen za preskrbo postojanke s hrano in materialom za izdajanje glasila »Kurir« in drugih nujno potrebnih tiskov. Kot priljubljen domačin je poznal vse kmetije, ki so osvobodilnemu gibanju tako ali tako pomagale z vsem, kar so premogle. Ker je tehnika bila blizu Tretjakovega doma, je hrano kuhala tudi njihova mati, med njenim osebjem pa sta pisarniško

delo opravljali Jožetovi sestri partizanki Milka in Marička. Pri tem je bila že od vsega začetka soudeležena še Kroflova družina z Joštovo sestro Franco in njenim možem Tonetom, tesarskim mojstrom, o čemer prav tako poroča B. Žolnir v isti knjigi.

Posestnik iz naslova je pač bil kmet Škratek sam in prava škoda je, da se ni izpolnila njegova želja, ki jo Jošt omenja ob koncu spisa, naj se podzemna hišica ohrani, da jo bodo v svobodi ljudje lahko videli in spoznali, ...'kje in na kakšen način so si iskali zavedni Slovenci svoje pravice.'

No, tudi v svobodni Sloveniji je bilo za Jožeta dela več kot dovolj. Ob raznih službah se je še naprej posvečal naravnemu okolju, ki se ga je med partizanskim življenjem navadil ceniti kot nepogrešljivega zaveznika človeka in še zlasti borca za svojo zemljo. Čeprav se takrat še ni govorilo o varstvu narave, se je to že rojevalo v ustreznem sožitju planincev in lovcev z njo. Jože Tretjak, dejaven pripadnik prvih in drugih, je takrat postal najprej vnet graditelj in zatem skrbnik planinskih domov na Kremžarci, Partizanki in Pungartu, za kar se mu je Planinsko društvo Slovenj Gradec oddolžilo tudi z imenovanjem za

zaslužnega člana, slovenska planinska zveza pa s podelitvijo docela zasluženega srebrnega častnega znaka. O tem priča priložnostni zapis v lepem zborniku *80 let Planinskega društva Slovenj Gradec 1919–99*, kjer med drugim beremo: »V Planinskem društvu visoko cenimo njegov prispevek za obstoj in delovanje planinske organizacije in v drugih aktivnostih za ohranitev zdrave narave. Njegova prizadevanja nam bodo vodila, da dosežemo ohranimo mlademu rodu.« Jože Tretjak je prejel najvišja lovska priznanja, je dobitnik priznanja OF slovenskega naroda.

Jože Tretjak si je pridobil pomembne zasluge tudi pri gradnji koroškega letališča v Turiški vasi – spet skupaj s svakom Antonom Krofkom, ki nam je tam zapustil sijajno in edinstveno tesarsko mojstrovino, prostoren letališki hangar z veliko leseno strešno konstrukcijo s prepletenim tramovjem brez enega samega vmesnega talnega opornika. Pozneje se je prav tako izkazal pri gradnji lovskega doma pod Kremžarco.

Partizanska Tretjakova družina je že med narodno osvobodilno borbo za svobodo žrtvovala življenje sina partizana Henrika (bil je študent prava; padel je blizu

doma ob koncu leta 1944), pa tudi najmlajši sin Mirko, eden najmlajših slovenskih partizanov, priborjene svobode ni mogel uživati posebno dolgo. Umrl je za posledicami bolezni, ki si jo je nakopal kot brezmejno hraber borec Lackovega odreda. Njegov soborec in komandant Lado Grat Kijev je o tem napisal izredno zanimivo in pristno doživeto knjigo *V metežu*, ki jo, žal, pozna premalo ljudi, saj je v knjigarnah bila prehitro razprodana.

Omenimo naj še enega člana Tretjakove družine – Franca, ki se je skupaj s sestro Maričko prav tako udeležil nedavnega rojstnodnevnega slavlja brata Jožeta. Franc, le leto dni mlajši od Pepija, je narodno osvobodilni boj končal leta 1945 kot borec Pohorske brigade. Kot doktor gospodarskih znanosti je več kakor dve desetletji deloval v svetovni Organizaciji združenih narodov zlasti v afriških deželah v vlogi strokovnjaka oziroma svetovalca za razvojna vprašanja mladih držav črne celine. Tam je z velikim posluhom zbiral narodopisno blago in ga v izjemno dragoceni, po njem imenovani afriški zbirki, v kateri so tudi številni dosežki tamkajšnje ljudske likovne ustvarjalnosti, podaril slovenjegraškemu muzeju. Svoje afriške izkušnje in dogodivščine je opisal v dveh zanimivih knjigah z naslovom *Korenine zla – afriške slike*. Izšli sta leta 1995 pri ljubljanski založbi Karantanija.

Svoja visoka življenjska leta Jože Tretjak še vedno preživlja na svojem domu blizu ali kar v pravem okviru mlajših Tretjakovih družin. Vnuki in zdaj že kakšen pravnuk mu lajšajo boleč spomin na pretresljivo izgubo hčerke Barbare, ki je svoje še mlado življenje izgubila v najhujši slovenski letalski nesreči leta 1984 na Korziki. Nekaj let pozneje je moral preboleti še ženino smrt.

Vsi, ki ga poznamo in cenimo in ga imamo radi, mu srčno želimo, da bi še naprej ostal poln svojih iskrivih misli in da bi svojemu visokemu jubileju dodal še čim več zadovoljnih let. ▲

KO POZABIŠ NA SIVINO DNEVA IN MRAZ

SILVO JAŠ

Iz sivih oblakov je še vedno dišalo po snegu. Kljub temu, da so bili februarški žarki že nekoliko toplejši, je mraz še vedno pošteno ščipal v obraz. Vse to pa ni niti najmanj motilo množice kegljačev na ledu zmrznjenega ribnika. Kegljanje je v Mislinji tradicija, stara več kot 250 let in v teh zimskih mesecih zaživi v vsej svoji polnosti, tako kot že desetletja nazaj. Pri opazovanju kegljačev se mi pred očmi pojavi svetovno znana slika "Lovci v snegu" iz leta 1565. Obzorje je modrozeleno od mraza. Gole skale štrlijo iz zasnežene pokrajine v nebo, ki se zrcali v zamrznem ribniku, množica ljudi pa se sanki in keglja... Lahko bi dejal, da smo podoben utrinek doživeli tudi mi, ko smo se pomešali med kegljače te zanimive igre "bližanja in zbijanja kegljev" ali kot jim tukaj pravijo "štoki", ki so pretežno iz lesa, novejši pa že iz posebne plastične mase. Klasični način, tega so tukaj tudi obdržali, se precej razlikuje od tekmovalnega in je tudi veliko bolj zanimiv.

Med kegljači smo srečali tudi starost Jožeta Jaša. Ta enainosemdesetletnik je še prava korenina. Kljub starosti še vedno rad vrže tisti svoj kegelj ter se poda med mlajše kegljače. Zdi se, kot da bi skupaj z njim podoživljali spomine iz mladosti in teh ima resnično veliko. Rad se spomni številnih obrazov, s katerimi je kegljal dneve in noči že od malih nog. Doda še, da so včasih starejši medse sila neradi vzeli mlajše. Ti so si morali narediti svojo stezo za kegljanje in šele z leti si se jim lahko pridružil. ▲

ZLATA POROKA TILČKE IN JOŽETA VERDNIKA

LUDVIK MORI

Verdnikova sem spoznal lansko leto v jeseni ob predstavitvi knjige o zgodovini Radelj Ivana Srebnika. Ob takratnem srečanju sta mi povedala, da bosta v januarju letos praznovala zlato poroko. Ob tem dogodku sem ju obiskal in pogovarjali smo se o njunem življenju.

Tilčka je povedala, da ji je zibka stekla v srednje veliki družini na Zgornji Vižingi. Čeprav je bil njen oče poklicni mizar, v tedanjem času ni dobil veliko naročil za delo. Tako je morala tudi mati hoditi na priložnostne dneve, da so se nekako preživeli. Otroci pa so obirali hmelj, da so si prislužili denar za šolske potrebščine. Leta 1945 so tragično izgubili očeta in družina je postala še bolj finančno prizadeta. Na srečo se je vrnil brat Ivan iz preko morske brigade, se na hitro zaposlil in jim pomagal iz stiske.

Tilčka se je zelo lahko in uspešno učila. Imela je vse pogoje za študij. Želela je postati učiteljica, a ji je te načrte prekržala vojna. Tako se je morala po vojni s šipkejšo izobrazbo oprijeti del, ki so ji bila na razpolago in jim je bila kos, da se je samostojno preživljala.

Jože je za pol ducata let

starejši od Tilčke. Njegova mladost je bila pestra in bolj trpka. Rodil se je v Vuhredu leta 1923 v srednje veliki družini. Živel in odrasčal je v dokaj težkih razmerah in zaradi skromnosti pravi, da se kljub temu rad spominja na svoja otroška in šolska leta. In skromnost je še danes njegova vrlina. Tudi v osnovno šolo je rad hodil v Vuhredu, kjer mu učenje ni delalo preglavic. Prva leta je imel prav dobre ocene, zadnja štiri leta pa same odlične, torej vse pogoje za nadaljnje šolanje. Še danes hrani svoj šolski izkaz, ki je njemu in potomcem v ponos. Zelo rad je bral knjige, ki si jih je izposojal v župnijski in šolski knjižnici. Šolski upravitelj mu je svetoval, da bi učenje nadaljeval na klasični gimnaziji v Mariboru. Ker je družina živela v skromnih razmerah, je prosil za pomoč birmanskega botra, ki je bil bogat lesni trgovec. Ta njegove prošnje ni uslišal.

Kot večina slovenskih fantov njegovih let, je bil tudi Jože mobiliziran v vojsko, bil dvakrat ranjen v bojih in bil v ruskem ujetništvu, kjer je okušal najhujšo kalvarijo v svojem življenju. Ves izčrpan se je v juniju leta 1946 vrnil v svoj domači kraj. Ko si je

od izčrpanosti malo opomogel, je moral še eno leto odslužiti vojaški rok v JNA. Aprila leta 1945 se je zaposlil pri takratni gozdni upravi Marenberg Radlje. Vodil je skladiščna dela in odpremo lesa v Vuhredu. Pri tem delu je začutil potrebo po širšem znanju. Vpisal se je v srednjo ekonomsko šolo v Mariboru in jo tudi uspešno končal. Ob delu se je ukvarjal tudi z inovatorstvom v korist invalidov.

Pripoved o njunem življenju je nadaljevala Tilčka. Povedala je, da je med iskanjem nove službe tudi ona pristala na gozdni upravi v Radljah, kjer sta se spoznala in zaljubila z Jožetom ali Pepijem, kot so ga vsi domači klicali. Ko je spoznala, da je pošten, varčen in preudaren, sta se leta 1953 poročila. Ohcet je bila zaradi takratnih težkih razmer bolj skromna. Kasneje sta si v centru kraja Radlje zgradila topel domek, kjer sta v zakonu podarila življenja hčerki in dvema sinovima. Ob službi in trdem delu po »šihitu« ter varčnosti jima je uspelo vsem otrokom in vnukom omogočiti izobrazbo visoke stopnje, za kar so jima vsi hvaležni.

Tilčka je v okviru svoje službe razporejala sodelavce na letovanje, jih organizirala v raznih drugih rekreacijskih dejavnostih, za kar so ji bili vedno hvaležni. Leta 1985 se je s polno delovno dobo upokojila. Prav tako je ob različnih opravih dopolnil polno delovno dobo (41 let) Jože. Sedaj v svoji hiški živita jesen svojega življenja in obujata spomine na lepe dni.

Naj se povrnem še k zlati poroki ali ohceti, pri kateri so ju z lepimi spominskimi darili presenetili radeljski muzikanti ali orkester, pri katerem je Jože igral polnih petdeset let, kar je zelo redek in časten jubilej.

In ob Jožetovi 80 letnici življenja in 50 let nošenja zakonskega jarma jima želim v imenu vseh, ki ju poznajo, da bi čila in zdrava dočakala še jubilej biserne poroke.

Čestitkam se pridružujejo tudi člani Kluba upokojenih koroških gozdarjev in uredništvo Viharnika. ▲

GLAVARJEVA BICA 80 LET

ROK GORENŠEK

Rodila se je 8. decembra 1922 na Koroškem Selovcu materi Angeli in očetu Alojzu Gostenčniku, kot četrti otrok. Otroška leta je preživljala s sestrami Angelco, Liziko, Micko in bratom Alojzem na Mešnjakovi domačiji na Selovcu.

Poročila se je leta 1943 na Glavarjevo kmetijo, kjer je naslednje leto povila prvega otroka, sina Mirka.

Mož je bil v partizanih. Ona pa je ostala na domačiji sama s sinom in moževimi starši. Tudi sama je sodelovala s partizani. Bila je obveščevalka na relaciji Ravne – Kotlje – Sele. Pri tem delu je bila pogosto izpostavljena hudim nevarnostim. Bila je osumljena sodelovanja s partizani. Leta 1944 so jo gestapovci aretirali in odpeljali na policijo v Guštanj, od tam pa na zaslišanje v Dravograd in naprej v Celovec. Iz Celovca so jo premestili v taborišče Ravensbrueck. Doma je ostal njen 9 mesečni sin Mirko v oskrbi sorodnikov, pred-

Kristina Glavar

vsem babice Marije, rojene Hovnik iz Sel, po domače Zaberčnikove in dedija Alojza, vse do srečne mamine vrnitve maja 1945

Kmalu za tem sta se še rodili hčerki: Rezi-ka in Cvetka.

Mož ji je umrl leta 1980. Posestvo je prevzel sin. Tako se je delno razbremenila dela, življenje se je izboljšalo.

Ob njenem visokem, lepem jubileju, smo se na njeno željo zbrali v gostišču Brigita – Strojanska reka. V pristrčnem vzdušju, ob šampanjcu in toplem stisku rok vseh sorodnikov, brata, sina, hčerk, snaha zetov, vnukov, pravnukinje in nečakov smo ji zaželeli še veliko zdravja ter lepih trenutkov s svojimi najdražjimi!

Glavarjevi bici se ob njenem visokem, življenjskem jubileju s svojimi čestitkami pridružujejo tudi njeni sosedje, znanci in prijatelji, vsi, ki jo poznajo, jo spoštujejo in jo radi imajo!

MARIJA IN JOŽE TROST – ZLATOPOROČENCA

ROK GORENŠEK

Pol stoletja zakonskega življenja, je lep in častitljiv dogodek, ki ga praznujejo le redki zakonski pari.

Kolesje časa se ne ustavlja, ampak se neusmiljeno vrti naprej. Minevajo dnevi, tedni, meseci, leta desetletja,...zato je še posebno veselje in sreča v ljudeh na stara leta, ko dočakajo častitljivo starost ali jubilej kot je Zlata poroka.

Na Šentjanžu nad Dravčami v občini Vuzenica sta zlato poroko praznovala Marija in Jože TROST, po domače »Bučenik«.

Ko sta se 6. januarja leta 1953 na Sv. Primožu na Pohorju poročila, nista pomislila, da bosta dočakala zlato poroko. Jubilanta sta tega redkega, toda častitljivega dogodka nadvse vesela, saj sta kljub trdemu delu in številnim težavam ohranila svojo ljubezen, ki še danes gori.

Jožef Trost se je rodil 12. februarja 1925 v kmečki družini pri »Bučeniku« na Šentjanžu nad Dravčami 30, kot drugi sin mami Matildi in očetu Ivanu. Že kot trinajstletni deček je izgubil mater, kar je za osem člansko družino pomenil hud udarec, zato je Jože leta 1943 šel služiti na kmetijo po domače »Levovnik« in s tem omilil družini boj za preživetje. Do leta 1948 je opravljal različna dela pri gozdnem gospodarstvu kot gozdni delavec in bil zaposlen kot trgovec v takratni vaški trgovini »Kričej«. Z vrnitvijo domov je leta 1949 prevzel »Bučenikovo« kmetijo. Za lažje premagovanje del na takrat dokaj zapuščeni kmetiji, si je Jože za ženo izbral kar sosedovo Micko.

Rodila se je 26. 06. 1931 v kmečki družini pri »Štihu« Šentjanž nad Dravčami 25, kot druga v pet članski družini mame Frančiške in očeta Antona.

Marija in Jožef sta se poznala že od otroštva kot sosedja, zato sta se leta 1949 zaljubila. Prvi sad njune ljubezni je bilo rojstvo najstarejše hčerke Marije, leto za tem je luč sveta zagledal sin Jože. Ko pa je bil na vrsti že tretji otrok, sta se z velikim veseljem odločila za sveti zakon, tako da se je hčerka Fanika rodila že v zakonu februarja leta 1953. Da pa bi bila družina popolna, sta leta 1955 povila še sina Ivana. Z ljubeznijo do družine sta kljub takratnim težkim razmeram nadaljevala vsa načrtana dela na kmetiji »Bučenik«. S trdim delom sta postopoma nadomestila stara gospodarska poslopja z novimi objekti in sodobnimi stro-

ji, ki so v veliko pomoč na kmetiji. Po dolgoletnem veselju do kmečkih del sta nekoliko opešala, zato jima sedaj na stara leta pri vseh delih na kmetiji pomaga najmlajši sin z družino.

Ob vsakodnevnem delu in ljubezni so njuna skupna leta še hitreje minevala, zato sta bila vsak dan bliže Zlati poroki. Temu visokemu in častitljivemu jubileju so se 11. januarja 2003 pridružili otroci z družinami ter ostalo sorodstvo.

9 vnukov in 10 pravnukov pa želi Zlatoporočencema še mnogo zdravja, veselja in medsebojne ljubezni v nadaljnjih skupnih 50-ih!

Marija in Jože Trost, za njima stojijo otroci: Marija, Jože, Fanika, Ivan.

DRVA

satira

ZLATKO VERZELAK

Tisto zimo je Simon (ne iz Cirene, iz grape) spoznal, da ni vse vedno tako, kot izgleda. Proti koncu februarja mu je zmanjkalo kurjave. Še pust ni prišel, pa je ostal brez drv. Res da je bil tisto leto šele marec, a Simonu se to ni zdelo smešno.

Temperature so bile mizerne, da ne rečem nesramno nizke.

Sosed Jazbec je prišel mimo drvarnice in kot da vidi prazno drvarnico prvič v življenju, je pogledal vanjo. Najprej je zmajal z glavo. Potem je zasmrkal, kot se spodobi, če hočeš biti v zadregi in globoko je zajel sapo: »Sem rekel! Sem rekel, da jih bo zmanjkalo! Sem rekel, da te je nategnil? Pa nisi verjel! Vem jaz, koliko je

pet metrov! Zdaj pa imaš!»

Simon je stal, kot da bi imel podplate zalepljene in se zatopil v misli. Marec, april, maj? Računal je, koliko drv potrebuje, da preživi brez posledic do poletja. Brezbrižno je zdaj zamahnil z roko proti sosеду: »Eh! Bom pa kupil kak meter dva!»

»Boš, ja ...« je dvoumno odvrnil Jazbec in zdrknil v svoj brlog.

Simon se je skoraj vsak dan vozil iz mesta domov in med potjo videl, kot bi lego kocke postavil, vrste in vrste zloženih na decimetre točno, zlikanih, zglačanih klastri in še in še metrov suhega bukova. Nekatera drva so izgledala, kot bi stala tam še iz prejšnje ledene dobe! Razen tega se je vozil mimo treh žag. Toliko žag na kupu nisi videl v celi deželi! In toliko kubikov suhega bukova

oko ni videlo nikjer drugod! Mala šala. Kupit meter bukve. Boš ja!

Pri prvem poskusu ga je TONČ povabil v kuhinjo, da se je Simon odtalil in ga je toplota razrajal, da se je kar zmedel. Dobil je klobaso, spil je kavo, Tončeva žena mu je ponudila biskvit, potem pa je odtaljeni izvedel: »Drva! Meter?! Mater! Še jaz jih imam premalo! Kako pa naj preživim zimo?»

VANČ je bil bolj redkobeseden: »Nimam.«

BRANČ sploh nič ni rekel.

BENČ se je skril. Z daljnogledom je ravno opazoval sosedom hčer, ko se je preoblačila in ga je zmotil Simon »s svojimi drvni«. Zlezel je na podstrešje med stare skrinje in časopise.

Pri TINČU in Treziki je moral Simon jest kosilo.

»Restan krompir ješ?»

»Jem, če le ni surov.«

»Mi ga v redu zrestamo! Daj, Treza še za Simona! Prazen žakelj ne stoji pokonci.«

Žakelj se je napolnil in pol ure kasneje je slišal: »Česa ne poveš! Zmanjkalo ti je drv?» Tinču se je stemnilo čelo. »Križana hosta! Kaj boš pa zdaj? Jaz bi ti jih prodal, če bi jih imel. Kaj prodal! DAL!»

Potem je zvedel Simon, da so trije metri zunaj pri hiši od zeta, štirje od nečakinje, pet od svaka, šest od bratranca, drugo pa Tinč sam potrebuje, ker ga rado zebe, če je mrzlo.

»Pa ona klastra pri južni steni?»

»Klastra pri južni steni? Aaaaaa! Tista? Tista je od

Marte. Sosede. Saj veš, tiste, ki je v zdravilišču...«

»Nima ona centralne na olje?»

»Ja, ja, tista! Ima, ja! Zakaj vprašaš?»

Simon je, ne da bi moral zato doktorirati, ugotovil, da se bo do poletja grel samo z ljubeznijo do bližnjega. Do ljubice. Do narave. Nabavil si je volneno garderobo. Vseeno pa mu je sredi marca, ko je še enkrat STISNULO, zmrznil nos, levo uho (ker se mu je ponoči kapa premaknila), oboje mu je odpadlo kot zrel sadež. Ozeblina je dobil na desnem podplatu in konec marca si je sam odtrgal tri prste na nogi. Konec nogometa! Ko je z grozo čakal, kdaj mu bo mrz napadel še muzikanta med nogami, se je vreme POBOJŠALO.

Prve dni junija, ko se je Simon iz grape v kopalkah nastavljal soncu, je po klancu navzdol prineslo iz brloga soseda Jazbeca. Kot Ero z onega sveta se je prikotalil. Tako hitro, da bi človek dejal: prikazal!

Žarki so sramežljivo (ker prvi žarki so vedno sramežljivi) božali Simona, ki je predel kot maček, ko je Ero Jazbec povedal: »Hej! Si dobil drva? Če nisi, ti lahko jaz prodam kak meter, dva! Da ne boš reku...«

»Hvala Jakec! Za dan, dva si prepozen. Letošnjo sezono kurjenja sem končal. Pred ... pred ... ja, bo že kar nekaj časa... Vseeno hvala.«

In je pomigal Simon z zdravim ušesom v pozdrav domovini, soncu, Jazbecu ... in še komu. Če pa je tak ALTRUIST. ▲

ZVEZA HRANILNO KREDITNIH SLUŽB SLOVENIJE, p.o. LJUBLJANA
POSLOVNA ENOTA SLOVENJ GRADEC
Telefon 02 883 93 00

Z blagajniškimi mesti:
Slovenj Gradec, Celjska 7
Dravograd
Prevalje
Radlje ob Dravi
Mislinja

☎ 02 883 93 13
☎ 02 871 04 90
☎ 02 881 78 10
☎ 02 888 00 10
☎ 02 885 70 50

VARČEVANJE

Ponujamo ugodne obrestne mere za vse vrste vezanih tolarskih depozitov.

NOVA PONUDBA:

HRANILNA KNJIŽICA OBROČNEGA VARČEVANJA

Prednosti:

- postopno varčevanje manjših zneskov
- višje obrestne mere za privarčevana sredstva
- pridobitev ugodnega kredita

KREDITI

Pri nas lahko dobite posojilo za različne namene:

- **investicijska posojila** – za novogradnje, obnove, nakupe mehanizacije,
- **posojila za nakup kmetijskih zemljišč**
- **gotovinska posojila** – kratkoročna in dolgoročna
- **stanovanjska posojila**

DODATNA PONUDBA:

- **MAGNA KARTICA** in **EUROCARD KARTICA**
- **PLAČILNA KARTICA »ACTIVA«** - MOŽNOST DVIGA GOTOVINE NA BANČNEM AVTOMATU
- **INFORMACIJE IN VPLAČILNO MESTO ZA VZAJEMNE SKLADE KD**
- **INVESTMENTS (GALILEO, RASTKO, KD BOND)**
- **ZAVAROVALNIŠKE STORITVE ZA »SLOVENICO«**

OHRANJAMO TRADICIJO IN SKRIMO ZA RAZVOJ!

Foto Zoran Laznik

PRVA ELEKTRIČNA RAZSVETLJAVA V SLOVENJ GRADCU PRED 100 LETI

JOŽE POTOČNIK, prof. zgodovine

Zanimiva, pestra in bogata je zgodovina Slovenj Gradca. Mesto in meščane so pred sto leti zaznamovali trije nedvomno najpomembnejši dogodki:

Vest o smrti Huga Wolfa (1860 – 1903), svetovno znanega skladatelja samosppevov je prizadela starše in meščane v njegovem rojstnem kraju.

V počastitev 100. obletnice smrti, je mesto pred kratkim pripravilo koncert in zanimivo razstavo o življenju in delu Huga Wolfa.

Maja 1903 je mesto doživelo doslej najhujši požar, do tal je opustošil Cerkevno, sedaj Meškovo ulico, uničil zvonik bližnje cerkve sv. Elizabete, ognjeni zubliji so razdejali tudi del Glavnega trga.

O velikem požaru bomo poročali v prihodnji številki.

Mnogo bolj so se meščani veselili in navdušeno pozdravili prvo električno razsvetlavo pred 100 leti.

Pomemben mejnik za nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj na Slovenskem je bil tudi začetek elektrifikacije. Ko je Siemens izdelal prvi uporabni dinamo (1866) in ko je Edison izumil žarnico (1879) »je elektrika v nekaj desetletjih osvojila ves civilizirani svet in postala nepogrešljiva pri vsem človeškem napredku«. Na Slovenskem je prvič zasvetila električna luč v Mariboru aprila 1883, torej pred 110. leti. Ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja so nastajale tako imenovane »industrijske in javne elektrarne«.

Mislinjska dolina je ob kraju 19. stoletja dobila prvo električno napeljavo. Artur Perger, lesni industrialec v Mislinji, je leta 1899 zgradil dve vodni napravi. Prva, moči 44 KM, je poganjala polnojarmenik, druga pa dinamo 12 KW, 150 V za razsvetljavo delovišč, upravnih in stanovanjskih prostorov. »Perger je do pohorskih gozdov po Mislinjskem jarku zgradil tudi 9,4 km dolgo ozkotirno železnico, ki je bila tedaj edinstven primer v Srednji Evropi. Za pogon že-

leznice in tovarne lepenke je leta 1913 zgradil še vodno napravo s turbinama 220 KM in 55 KM in dinamoma 59 KW, oba 550 V. Slovenj Gradec je dobil mestno elektrarno že 1903. Zgradili so jo ob reki Mislinji v Pamečah. »Turbina 115 KM je poganjala trifazni generator moči 90 KW. Omrežje so napajali prek trafopostaja moči 50, 20 in 10 KW. HE je bila izrazito javnega značaja.«

Šentilj pod Turjakom je z uvedbo elektrike prehitel prenekatera slovenska mesta in večja naselja. Jakob Jaš je že leta 1917 ob reki Mislinji vgradil turbino 20 KM in dinamo 12 KW, 230 V za svoje mline in za razsvetljavo naselja. HE je obratovala še po drugi svetovni vojni, ko so Šentilj priključili na javno distribucijsko mrežo. Med obema vojnoma so ob reki Mislinji delovale številne manjše elektrarne.

Za Slovenjgraško mestno elektrarno so najpomembnejši viri zapisniki sej mestne občine Slovenj Gradec od 1919 do 14. 3. 1941. leta. Pri mestnem občinskem odboru Slovenj Gradec je imel med drugimi najpomembnejšo vlogo električni odsek, ki je o svojem delu mesečno poročal mestnemu občinskemu odboru. Člani odbora in električnega odseka so pogosto razpravljali o mestni elektrarni, o javni razsvetljavi, o dovoljenjih in o oddajanju in varčevanju električnega toka, o uvajanju električnih števecv itd.

»Lastniki hiš si nabavijo števce sami, za najemnike pa jih bo nabavila mestna elektrarna proti mesečni amortizaciji«. Mesečna najemnina za števce je bila 5 Din (leta 1931). Navajamo še nekaj primerov mestnega občinskega odbora in električnega odseka: »Sokolski dom (Kulturni dom) prejme električni tok brezplačno. Na dvorišču se montira ena žarnica, ki bo hkrati za javno razsvetljavo.... Razsvetljava pešpoti proti kolodvoru pri novih vilah Šume in Grmovšek (sedaj Žolnir) se uredi na ta način, da se žarnico z vogala meščanske šole prenese na drog ob vhodu pešpoti proti kolod-

voru...Brezplačna oddaja električnega toka žandarmarijski postaji v Slovenj Gradcu se odkloni...«.

Nekateri potrošniki so neredno plačevali elektriko, tem so poslali listek z opozorilom: »Račun za električni tok morate plačati najdlje do 15. t. m., sicer vam bomo odklopili električni tok. In

tako naprej.

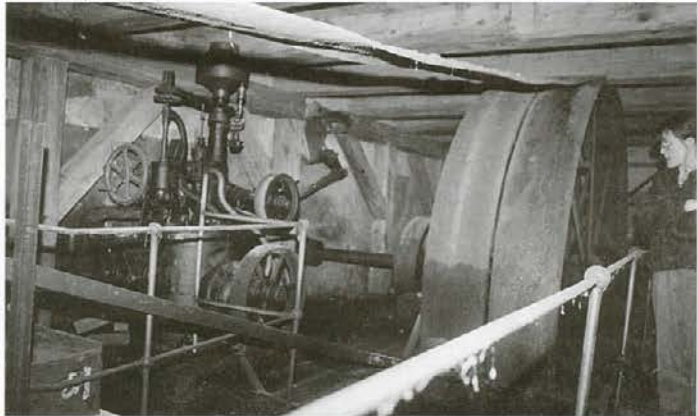
Dolgoletni obratovodja elektrarne je bil Zdravko France.

V občini Slovenj Gradec danes obratuje 24 malih hidroelektrarn. V Mislinjski dolini pa so začeli pridobivati in uporabljati električno energijo že ob koncu 19. stoletja, v Slovenj Gradcu pa pred 100 leti. ▲

Fotografije iz arhiva J. Potočnik

Notranjost Pameške elektrarne

Hidroelektrarna v Pamečah

ZADNJI DNEVI OBRATOVANJA STARE GROFOVSKE ŽAGE V SUHEM DOLU

RUDI REBERNIK

Zaradi spremenjenih razmer v lesni industriji in združevanja manjših žagarskih obratov na področju nekdanjega Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec, kamor so po vojni spadale tudi žage, so bile v petdesetih letih ukinjene vse, med njimi tudi suhodolška žaga. Delavci, ki so tam delali, so se morali zaposliti na drugih žagarskih obratih, največ v Pamečah. Starejši delavci so se upokojili, nekateri pa so šli delat v plešivške gozdove, kjer ni bilo nikoli dovolj delavcev.

Žago v Suhem dolu je dal zgraditi nekje v začetku prejšnjega stoletja grof Thurn, vendar najprej malo nižje ob potoku, tam kjer je bila delavska baraka. Ker pa je potreba po rezanem lesu naraščala, se je odločil, da zgradi novo žago, malo višje od stare, kjer je bilo več prostora za skladiščenje hlodovine in rezanega lesa. V novi žagi je obratovala tudi delavnica za izdelavo lesne volne. Nad vhodom v žago je visela lesena tabla, kjer je pisalo v nemščini: «Grafflich von Thurn-sche Saegewerk und Holzwolle Fabrik». Po naše pa: Žagarstvo grofa Thurna in tovarna lesne volne.

Žaga v Suhem dolu je bila v tistih časih življenjskega pomena za tamkajšnje prebivalce, saj je dajala zaslužek in kruh mnogim družinam tudi iz okoliških krajev. Tu je bil poleg zaposlitve v Plešivških gozdovih edini kraj, kjer so lahko dobili delo in skromen, pa vendar zagotovljen zaslužek.

Tudi sam sem bil na ta kraj čustveno in življensko zelo navezan. Malo nad Suhodolško dolino, na sončnem pobočju je bila naša rojstna domačija pri Kristavčniku. Od tu se je dobro videla žaga in slišali smo glasove gaterjev in cirkulark, ki so se s svojimi ostrimi zobmi zajedali v mehak les ter s svojim hrupom dajali posebno značilnost kraju in okolici. Ko sem pasel živino, sem lahko ure in ure gledal v dolino in poslušal glasove ki so prihajali od tam. Videlo se je daleč po dolini, tudi cesta ki je vodila v Slovenj Gradec in vse, kar je prihajalo ali odhajalo po njej. Poseben dogodek za nas je bil, kadar se je pripeljal grof s svojim avtomobilom in se je po

Žaga v Suhem dolu kmalu po začetku svojega obratovanja. V ozadju se vidijo leseni žlebovi in rezervoar za vodo, na levi strani pa pol lesena, pol zidana hiša z vrtom za žagovodjo in prevzemalca lesa. Slika je bila posneta najverjetneje enkrat v poletnem času, to se vidi, ker ni zalog hlodovine, ampak sam brusni les, ki so ga rabili za izdelavo lesne volne. Hlodovino pa so v glavnem vozili pozimi po sanincu.

Skupina delavk in delavcev, ki so delali zadnji na suhodolški žagi do njene ukinitve leta 1953. Na sredini sedi dolgoletni žagovodja Viktor Ogrizek, na njegovi desni žena Ivanka, na levi pa administratorka Marica Praprotnik.

kratkem počitku v suhodolški gostilni odpeljal naprej v svoj grad Plešivec. Ker so naši travniki na severni strani segali skoraj do potoka in ceste v Kašteljskem jarku, ki je vodila naprej v Plešivec, smo otroci vedno hiteli po strmim pobočju proti cesti, da smo grofov avto lahko videli in poslušali hrumenje njegovega motorja, ki se je po tesni soteski slišalo že od daleč. Tak dogodek je bil za nas vedno vesel in razburljiv, o katerem smo se še dolgo pogovarjali.

Žaga v Suhem dolu je imela za mene v otroških letih poseben čar in privlačnost. Tam je delal moj oče in jaz sem mu lahko, ker nismo stanovali daleč od žage, vsak dan prinašal kosilo. Dokler je oče pospravil skromno kosilo, sem se jaz razgledoval po žagi in občudoval stroje ki so stali tam. Duh smole in parečega ter sušičnega se lesa me je kar omamljal in želel sem si, da bi lahko sam opravljal tako delo. Ko pa sem zvečer prisluhnil pogovoru med materjo in utrujenim očetom o težkem in slabem zaslužku, sem kmalu spoznal to delo tudi s slabše, senčne strani.

Leta 1936 je grof prodal celotno plešivsko posestvo, kamor je spadala tudi žaga v Suhem dolu Rihardu Skubicu. Takrat so se razmere za njegove delavce in najemnike nekoliko izboljšale. Žaga, ki jo je gnal potok Plešivčnica, je zaradi pomanjkanja

vode velikokrat stala, ker je voda pritekala po lesenih žlebovih, ki so se zaradi poletne vročine razsušili in je je zmanjkalo, še preden je prišla do žage. Novi lastnik Skubic je dal narediti nove betonske žlebove, tako da je bilo vode vedno dovolj. Dovolj je bilo še za električni dinamo, ki je omogočal, da so delavci lahko bolj varno delali pri električni luči, tisti pa, ki so bili doma blizu žage, pa so si električno luč lahko napeljali na lastne stroške tudi v svoje skromne domove. Takrat so bile po najemniških domovih še skoraj povsod črne kuhinje ali dimnice. Tudi te je pomagal predelati. Potrebni material smo morali kupiti sami, on pa je organiziral zidarje. Končno pa je bila to njegova dolžnost, saj so bila poslopja njegova, najemniki pa so morali najemnino plačati, ali pa z delom odslužiti.

Prva leta po vojni je žaga v Suhem dolu obratovala s polno paro, tudi ponoči če je bilo treba, in to z velikim številom delavcev. Država je potrebovala velike količine rezanega lesa različnih vrst in dimenzij za izgradnjo porušene domovine, pa tudi za izvoz. Ko pa je vse žage združilo in prevzelo podjetje LIP Slovenj Gradec in so nabavili kamione za prevoz hlodovine in rezanega lesa, so vozili hlodovino tudi na druge žagarske obrate, kjer so imeli boljše in sodobnejše stroje, hlodovine pa je primanjkovalo. Tako je tudi suhodolška žaga doživela svoj začetek in razcvet, končno pa tudi svoj konec. V jeseni leta 1953 so vse stroje demontirali in odpeljali na druge obrate. Danes je na tem kraju še samo par betonskih stebrov in nosilcev, ki so neme priče nekdanjega življenja, ki je tam teklo in na ljudi, ki so tam živeli.

Tudi sama podoba doline se je v teh petdesetih letih zelo spremenila. Slabo makadamsko cesto iz Suhaga dola v Slovenj Gradec je zamenjala asfaltna. Kjer so morali nekdanj hribovski kmetje in gozdni delavci nositi potrebne stvari za življenje v nahrbtnikih in peš, tudi po tri ure daleč, se lahko danes skoraj do vsakega doma pripeljejo z avtom. Stari mlini in žage, ki so nekdanj na gosto stali ob potoku Suhodolnica, so utihnili in izginili, z njimi pa tudi stanovalci, ki so v njih prebivali. ▲

SKRB ZA OSTARELE LJUDI NEKOČ

IVAN SREBNIK

Odkar vemo za obstoj človeškega rodu, so v različnih družbah po svoje skrbeli za ostarele ljudi, ki niso več mogli delati in skrbeti za svoje preživljanje.

Stara ljudstva – tudi Stari Slovani – so še posebej skrbeli za nezmožne za delo, predvsem za svoje starše, pa tudi za druge v organiziranem rodu ali plemenu. To delajo še sedaj predvsem v azijskih in afriških državah.

Z nastankom modernih držav Kitajske, Egipta, Grčije, Rima itd. pa je že država poskrbela za svoje ostarele uradnike in vojake, pa tudi posestnikom sužnjem je določala, da so morali poskrbeti za svoje dela nezmožne sužnje.

Skrb za stare, onemogle in invalide se je zelo poslabšala z nastankom industrijske družbe v 16. in 17. stoletju. Takrat so se družine začele razslojevati, nastala je nova skupina ljudi – industrijski delavec, ki pa razen delovnih rok ni imel ničesar. Teorija zgodnjega kapitalizma je bila, da je vsak človek svoboden, da dela kar hoče in naj skrbi za sebe, kot ve in zna. Dokler je bil delavec zdrav in je imel delo, je še šlo, če pa se je ponesrečil, zbolel, se postal, pa se nihče več ni brigal zanj.

Zato so v večjih tovarnah ali rudnikih začeli ustanavljati delavci sami razna združenja – denarne sklade, v katere so vsi plačevali in so iz njih dobivali pomoč v primeru invalidnosti ali starosti. Pri nas so tem skladom rekli »Bratovski skladi« ali družbe.

Država pa je začela za državne uslužbenke z zakonom urejati pokojnino ali rento in to predvsem za višje državne uradnike vseh vrst, za poštne delavce, železničarje, policijo itd.

OBRT

Obrtniki so bili organizirani že od srednjega veka in tudi prej. Imeli so svoja združenja »cehe«, za katere so morali dobiti dovoljenje »patent« od vsakokratnega vladarja.

Cehi so bili organizirani po strokah in so že zelo zgodaj

imeli posebne denarne sklade za pomoč onemoglim in ostarelim obrtnikom. To delajo obrtna združenja še danes.

So se pa že pred več kot sto leti v industrijskih državah pojavile tudi zavarovalnice za razne vrste zavarovanj, tudi zdravstveno, rentno ali pokojninsko.

KMETJE

Kmetje – некоč veliki zemljiški posestniki – so običajno sebi in tudi ožjim sorodnikom ob predaji posestva zagotovili preživljanje do smrti. To so navadno storili tudi za svoje služabnike.

V zadnjih stoletjih pa se je pojavilo veliko kočarjev, oferjev, ki so delali za gospodarje, niso pa imeli nobene socialne zaščite na stara leta.

SIROMAKI IN BERAČI

Najslabše se je godilo tistim, ki niso imeli nič in so ostali brez dela, bili invalidi, stari in onemogli. Za njih некоč ni skrbel nihče. Tisti, ki so zmogli, so se podali med berače in prosjačili od hiše do hiše. Zanimivo je, da je država tudi beračenje po svoje uredila. Ko so popisali prebivalstvo in pozneje sestavili domovinske knjige (državlanske) in je bil vsak prebivalec domovinsko pristojen v neko občino v državi, so stare in onemogle iz katerega koli kraja v državi privedli v tisto občino, kjer je imel domovinsko pravico, da ga je morala ta občina preživljati kot je vedela in znala.

Da bi tudi na tem področju naredili neki red, je država beračem dajala dovolilnice, v katerih krajih smejo beračiti in kdaj.

Najslabše se je godilo nepokretnim siromakom. Med drugim so to občine reševale tako, da so naredili seznam posestnikov, ki so morali tega siromaka preživljati določeno število dni in ga nato odpeljati drugemu. To sem videl tudi sam, saj so to počeli do leta 1941.

Prizor je bil dokaj žalosten. Človeka so navadno imeli v lesenem, plitvem zaboju, da so ga lahko dali na voz ali gare. Prostora v hišah, še posebej na kmetih, ni bilo dovolj, zato so takega slabotnega človeka dajali v skedenj ali klet in mu dajali jesti, dokler ga niso odpeljali drugam. Tako so ga vozili od

hiše do hiše, dokler ni umrl.

SIROTIŠNICE

Da bi reševali najtežje primere ubožstva, so posamezna mesta dokaj zgodaj urejala sirotišnice ali ubožnice.

V Radljah so po razpustu samostana Dominikank med drugim začeli urejati tudi sirotišnico, kar pa se zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni obneslo, saj so leta 1799 imeli v občini Marenberg na spisku 300 revežev.

Leta 1881 je takratna občina Marenberg kupila hišo in v njej uredila manjšo sirotišnico »Armhaus«. Ta hiša nad Radljami stoji še danes.

Po letu 1970 smo resno pristopili k akciji, da bi v Radljah zgradili dom starostnikov. Zgradili smo stavbo za tiste, ki se še lahko sami oskrbujejo, kuhinjo, jedilnico in upravne prostore. Tej stavbi sedaj rečemo »Pri starki«. Zahodno od nje smo nameravali zgraditi še eno stanovanjsko stavbo za tiste, ki potrebujejo pomoč. Stavba bi bila s hodnikom povezana z že zgrajeno jedilnico. Glavno financiranje bi nosil Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, kot ga je nosil za že zgrajeno stavbo. Nameravali smo ustanoviti samostojni zavod »Dom starostnikov«.

Temu pa so nasprotovali takrat vplivni močje v Radljah. Tako tudi po dvesto letih v Radljah ali v srednji dravski dolini nimamo doma za tiste občane, ki so take pomoči potrebni.

PO LETU 1945

Po letu 1945 je država poskrbela, da so postali vsi zaposleni v državnih podjetjih in zavodih zdravstveno, invalidsko in pokojninsko zavarovani. To možnost so imeli tudi privatni obrtniki, kolikor jih je še ostalo.

Najslabše so jo odnesli kmetje in njihove družine, saj niso bili zdravstveno, ne pokojninsko ali invalidsko zavarovani. Pokojninsko zavarovani so postali kmetje šele pred nekaj leti, zdravstveno pa že prej. In to se je godilo v državi, ki je imela zapisano v Ustavi, da je socialna država enakopravnih ljudi. ▲

TAM STOJI SPOMENIK

Tam, kjer se temni gozd začne,
tam, kjer zore poletne trave,
tam postojte vi ljudje
in nam prinesite svobode in miru pozdrave!

Tam smo pokopani mi,
ki smo za svobodo in bratstvo se borili,
tam trohnimo mi,
ki po pravičnosti smo vpili.

Sedaj le osamljen spomenik v nebo štrli,
na njem je tabla z našimi imeni,
beseda vsaka nemo iz nas prosi in roti:
»Ne dajte, da se vrnejo krvavi dnevi!«

Preveč bilo je groze in trpljenja,
preveč pokopanih mladih je teles,
preveč bilo požganih je domov
in solznega ihtenja,
preveč bilo je krikov trpečih do nebes!

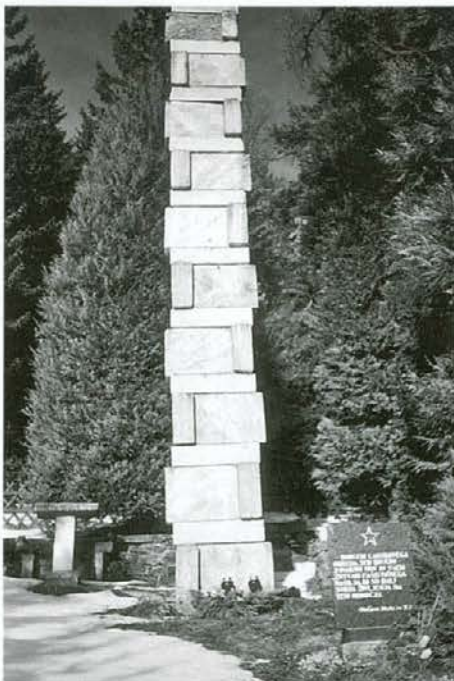
Zato prisluhnite naši tihi prošnji,
spametujte se ljudje, da se gorje ne ponovi,
veter naše želje šepeta v drevesni krošnji.
Zato prisluhnite, kaj naše mrtvo srce govori,
prisluhnite, kaj govorijo padli vam sinovi,
ubogajte nas, ki krijejo črni jih grobovi!

Ni več vojn, sovraštva in trpljenja,
nič več pušk, bomb in tankovskega bobnenja,
nič minskih polj, pohabljenih ljudi,
podajte si roke, naj prijateljstvo živil

Naj zelenijo polja in cvete beli cvet na njih,
naj rodi pšenica,
ki bila zalita z našo je krvjo,
naj živi resnica, ki je bila zatirana od njih,
naj sije vam svobode sonce,
saj smo borili se prav za njo – za svobodo!

JERIČ BERNARDA

Foto Bernarda Jerič

LISTNICA UREDNIŠTVA

mQnzds
saFCBd
k je fD
kiwgiukH
JS k e
twabnwd
kwKDS
FKDEND
Skldysk
lkjsdksd
ndspdkJ
XCFJisd
t u i d
JKCJSDFj

Z MAKSEM SUŠKOM PRI VOJAKIH

JANEZ RIFEL

V zadnji številki lanske revije VIHARNIK sem prebral pogovor z Maksom Suškom – življenje za gozd, ljudi in gozdarstvo. Zadnji stavek je gospa Marlena Humek zaključila z besedami: "Naštela sem nekaj večjih in manjših kamenčkov iz mozaika življenja Maksa Suška in ko bo prišel čas, bo kdo zares in strokovno obdel življenje tega izjemnega moža."

Res, Maks je bil nekaj izjemnega tudi v času, ki sva ga preživela skupaj pri vojaki-
ih.

Prvič sva se bežno srečala kot mlada fanta kmalu po vojni na nogometnem turnirju v Radljah, kjer je on igral za NK Radlje jaz pa za NK Prevalje. Rezultata oz. te tekme se ne spominjam, pa recimo, da je bil neodločen.

Drugo najino srečanje je bilo nekaj let pozneje, meseca septembra leta 1954 v slovenjegraški kasarni, kjer smo sedeli na »kufrih« in dremali, ter čakali na naslednji dan. Ne spominjam se točno, kako smo se v kasarni, polni regrutov srečali dr. Franc Pečnik iz Dobje vasi, Maks in jaz, pogovor je nanese, da bi bilo dobro noč nekako prespati, saj nas čaka naporen drugi dan potovanja z vlakom, morda tudi več 100 km daleč proti jugu. Po zaslugi Pečnika smo vsi trije noč prespali v hotelu GOL. Ob svitu pa smo bili spet v kasarni.

Potovanje z vlakom od Slovenj Gradca preko Celja, Zagreba do Osijeka je potekalo takratnim razmeram primerno. Med potjo sva se v Slavonskem Brodu poslovila od Pečnika, ki je imel poziv za Beograd, naji-
na končna postaja pa je bil Osijek.

Osijek je bil takrat središče raznih vojaških enot z generalštabom in tremi kasarnami Crvena kasarna, Bela kasarna in Trvdža. Ne vem ali je verjeti usodi, slučajno ali naključju, da sva bila razporejena v Belo kasarno pa ne samo to, vojsko sva odslužila v istem vodu, nastanjena sva bila v skupni sobi, delila pa sva si enonadstropno posteljo, eden zgoraj drugi spodaj.

Zakaj je bil Maks nekaj izjemnega?

Prvi dan bivanja v kasarni je bil dokaj pester, seznanili so nas z dolžnostmi, delom in redom, ki mora vladati v kasarni, dali so nam »uniforme« (cipele, košulje in šufarice). Ostrigli so nas na »bombo« in povsod kjer je bilo še kaj dlak. Ko smo se potem srečali na »KRUGU« se skoraj nismo spoznali, res smo bili klavnega izgleda in nekako duševno strti, le Maks je ostal nasmejan in poln optimizma, kar je ugodno vplivalo tudi na naše razpoloženje.

Čez nekaj dni so se razmere ustalile, privadili smo se enoličnemu življenju, dan

Maks Sušek v Osijeku 28. aprila leta 1955

je bil enak drugemu. Vsak dan pred večerjo je bil vod postrojen v dve vrsti, prečitala se je »zapovest« komandirja PAM-voda, bili smo prištabska edinica. Nato se je izvršil pregled orožja in druge vojaške opreme, ter osebne urejenosti kot čistost uniforme itd. Med nami vsemi je izstopal Maks, njegova uniforma je bila vedno urejena, čevlji zloženi, vojaška oprema pa vzorno očiščena, tudi v spalnici oziroma na njegovi postelji je vladal brezhiben red, seveda v okviru možnosti, ki so bile dane.

Med vojaki je bil spoštovan in priljubljen. Te vrline je dokaj kmalu opazil komandir kapetan Jože Plut, ki mu je poveril vsa pisarniška dela v vodu. Tako odslej Maks sestavlja, piše in vsak dan pred vodom prečita ZAPOVEST KOMANDIRJA.

Bil je urednik stenčasa ter glavni avtor zapisov in risb objavljenih na tem glasilu. Sodeloval je pri risanju raznih specialnih zemljevidov za vojaške namene (manevre).

Bil je aktiven na področju športa in nepogrešljiv pri nogometu. Igral je v moštvu Bele kasarne in garnizona.

Predvsem pa je bil izreden tovariš, pripravljen pomagati vsakomur. Za njegova vzorna dejanja je bil večkrat pohvaljen in nagrajen. Ostalo je še veliko nepovedanega in nenapisanega vendar doživetega za to dobo skupnega bivanja pri vojaki-
ih. ▲

BRALCI NAM PIŠEJO:

OB KNJIGI "ŽRTVE DRUGE SVETOVNE VOJNE NA OBMOČJU SLOVENJ GRADEC"

Na naslov uredništva Viharnika smo prejeli še dve pismi, ki se nanašata na vsebinsko objavljenih prispevkov dr. Laha in mag. Linasija in ju v celoti objavljamo:

Območno združenje borcev in udeležencev NOB Informativna komisija Slovenj Gradec

Gospod mag. Marjan Linasi je v Vaši reviji št. 2 dal odgovor g. dr. Ivanu Lahu na njegove pripombe h knjigi »Žrtve druge svetovne vojne na območju občine Slovenj Gradec«. Ker je v svojem odgovoru g. mag. Linasi žaljivo obremenil organizacijo ZB NOB Slovenj Gradec, ji očital – njenim določenim krogom, nekretno delovanje, zlasti glede »nekakšne na hitro sestavljene kvazi komisije, njega da se je razglasilo za »navadnega šarlatana« in podobno. Zaradi tega Vas lepo prosimo, če lahko na ta njegov odgovor objavite tudi naše naslednje pojasnilo.

Ta izjava g. mag. Linasija je prirejena njegovim pogledom na to zgodovinsko tematiko in je popolnoma neutemeljena. Je pa zagotovo ena od ponovnih prizadevanj očrnuti partizanstvo in organizacijo ZB NOB.

S tem namenom je bila pred petimi leti tudi v Slovenj Gradcu v mestnem občinskem svetu imenovana posebna komisija, ki naj bi pripravila seznam med vojno in po njej usmrčenih okupatorju naklonjenih ljudi ter njihovih aktivnih sodelavcev in pripravljala, da se vsem tem mrtvim postavi pred slovenjegraškim pokopališčem spomenik. Delo te komisije je bilo tajno vse do tedaj, dokler ni bil objavljen pripravljen seznam. Ko pa je bil seznam objavljen, je organizacija ZB NOB Slovenj Gradec ugotovila v njem vrsto napak. Na seznamu usmrčenih so bila imena, ki so jih usmrtili ustaši leta 1945 in ne NOV. Na njem so bili imenovani še živeči ljudje v inozemstvu, ki so leta 1945 pobegnili iz Slovenj Gradca. Na seznamu so bili tudi aktivni gestapovski agenti. Danes jih je avtor knjige podrobneje opredelil in navedel njihova početja med vojno. Naša pripomba je tedaj bila, ali je pošteno, da bodo tudi imena teh ljudi na spomeniku. Če to hoče komisija, naj tudi bodo, vendar z navedbo, kaj so bili (danes zakon o vojnih grobiščih ne dopušča takih obeležij). To je vse, o čemer smo korespondirali s komisijo. Gospod mag. Linasi navaja, da smo se silovito zagnali v ta seznam in ga raztrgali na koščke, osnovali »kvazi« komisijo in njega razglasili za »šarlatana«.

Ne razumemo, čemu služi vse to in ta nestrpnost do naše organizacije. Tudi mi imamo dokumentacijo, ki govori drugače. Mag. Linasi pa mora razumeti, da dajemo svoje pripombe ali predloge, kadar se obravnava tematika NOB in imamo pravico in dolžnost dajati tudi mnenja, kako in

kaj je zapisano. S tem pa ne želimo razvrednotiti njegovega dela. Glede naše »kvazi« komisije sporočamo (»kvazi« lat. lažen, nepravi, dozdeven, izmišljen): ta naša komisija se imenuje Informativna komisija pri Območnem združenju borcev in udeležencev NOB Slovenj Gradec, katere je tedaj, ko smo zasledili spisek usmrčenih v lokalni reviji, povabila na razgovor stare Slovnjgradčane, ki so kot aktivisti OF med vojno delovali na mestnem in primestnem območju in jih zaprosili, da pregledajo ta spisek imen doževno usmrčenih in za vsakega posameznika povedo, kaj vedo o tem, kar so tudi storili.

Skratka, ta naša komisija ni nobena »kvazi« komisija, ampak je zelo pomembna za svoje delo v okviru Območnega združenja borcev in udeležencev NOB Slovenj Gradec.

Ob tem poudarjamo še naslednje:

ZB NOB je organizirana v skladu z Zakonom o društvih RS, ima svoja pravila vedenja in poslovanja, ima svoje organe, ki so po Statutu pristojni, da izvolijo za izvajanje svojih nalog stalne ali občasne komisije, ki so popolnoma legitimne in za svoje delo odgovarjajo upravnemu odboru in skupščini. Taka je tudi omenjena komisija ZB NOB, ki je leta 1997 kontaktirala s posebno komisijo mestnega sveta in na nekatere njene napačne ugotovitve dajala svoje pripombe. Ne da bi »raztrgala na koščke« seznam žrtev, temveč zato, da bi seznam postal bolj objektivni oziroma ustrezen dejanskemu stanju.

Predsednik Informativne komisije:

Milan Razdevšek

Predsednik OZ ZB NOB Slovenj Gradec:

Franc Mikec

• • •

Kaj pa je tebe treba bilo?

Gospod mag. Marjan Linasi se v svojem članku jezi name, ker sem pograjal površnost in netočnosti v njegovi knjigi: Žrtve druge svetovne vojne na območju mestne občine Slovenj Gradec. Svojih spodrsiljev sicer ne zanika, jih pa skuša opravičevati. Tarna nad težavami. Gotovo, kateri poklic pa nima težav?

Vsaka žrtev vojne ima tragično ozadje in lastno žalostno zgodbo. Vsaka žrtev zasluži, da se njena zgodba, če se jo kdo že loti uradno opisovati, vsaj točno in popolno opiše. Vesten zbiralec tovrstnih podatkov ima le malo izbire: ali ne objavi nič, ali pa objavi zares le vsestransko preverjene, popolne in točno opisane dogodke. Raje nič kot površno! Ni treba biti poklicni zgodovinar, da bi vsakdo razumel to pre-

prosto načelo. Zanašati se na verjetnost podatkov in na približke – kot razlaga mag. Linasi – je slaba izkaznica za resnega zgodovinarja, zlasti ko obravnava polpretekli čas, za katerega obstajajo še žive priče. O smrti poročaj točno ali nič! Netočnost je žalitev tako za žrtve, kot za njihove pokojne in žive svojce. Mrtvi pač niso šahovske figure, ki bi jih smel kdo razporejati enkrat tako, ko spozna zmoto pa drugače.

Z mojim kratkim opisom v prejšnjem članku dveh padlih žrtev nisem imel in tudi sedaj nimam namena prispevati kaj k zgodovini, temveč zgodovinarju le ponazoriti nevzdržnost njegovega načina dela. Opisoval je zmote! Omenja celo primer pričurjanih govoric, češ da so partizana Branka ustrelili kar partizani sami. Ne bi bil edini primer, da se skuša dandanes pri enačenju kljukastega križa z rdečo zvezdo, polagoma, tipaje in zlohotno zamenjati vloge; partizanom naprtiti zločine, ki jih je sicer storil okupator.

Če bo mag. Linasi, sklepajoč iz njegovega poziva bralcem Viharnika, morebiti pričel v tem glasilu objavljati popravke svoje knjige, bodo gotovo prišle na vrsto še druge netočnosti, na katere sem bil opozorjen po objavi mojih prvotnih pripomb. Pričakujemo!

Zgodovinar se bo moral iz svoje kaše pač izkibacati sam. Sklicevanje na pohvale uglednih akademikov zbledi ob vsakem prizanesljivem nasmešku preprostih vaških babic in dedkov, ki bi vedeli še marsikaj povedati o posameznih vojnih dogodkih, a mlademu zgodovinarju raje ne zaupajo.

Taka je tudi zgodba mojega padlega brata Jožeta, ki zbujala zgodovinarjevo radovednost. Da! Ob vstopu v partizanske vrste sta bila Jožetu sveta tako krščanski križ kot rdeča zvezda, a pokončal ga je kljukasti križ. Tudi počiva v sožitju krščanskega križa in rdeče zvezde. To dandanes sicer krhko sožitje pa bi utegnil porušiti kakšen zagnan zgodovinar, ki zaradi časovne oddaljenosti ne zna razlikovati več zrna in plev. Zato svojci raje vidimo, da se ne povabljeni v to zgodbo ne vtikajo. Zgodbe o nesrečnih žrtvah pač niso primerna vaba za povečevanje knjižnih naklad.

Z moje strani se iz spoštovanja do mrtvih in živih ne nameravam več pretekati o napačno zastavljeni mrliški statistiki.

Linasijevo omenjanje sodišča v zvezi z mojo grajo pa se mi zdi smešno. ▲

Dr. Ivan Lah l.r.

S tem zaključujemo prispevke ob izdaji knjige »Žrtve druge svetovne vojne na območju občine Slovenj Gradec«.

OTO ŠTRASER

Dne 13. marca 2003 je v mariborski bolnišnici umrl naš dragi in spoštovani Oto Štraser. Ker mi iz zdravstvenih razlogov ni bila dana možnost, da bi se tudi jaz poslovil od pokojnika, mu preko Viharnika prenašam nekaj misli, ki sem mu jih hotel izreči ob poslednjem slovesu.

Čutim spoštljivo dolžnost, da svojcem Ota Štraserja sporočim, da v svoji bolečini niso sami, saj globoko sočustvujem z njimi, predvsem z njegovo ženo, otroki, sestrami, pa tudi vnuki, ki sprašujejo: "Dedi, zakaj? Zakaj nas nikoli več ne bo pobožala roka, žametna in mehka, kot jo ima le dedi?"

Rad bi poudaril, da so v Otovi družini in njihovem bližnjem sorodstvu ter svaštvu vedno vladali zelo lepi odnosi. Vsi so si bili zelo blizu in radi so pomagali drug drugemu. To so vsi šteli za pomembno vrednoto, jo gojili in cenili.

Ota in njegovo sestro Erno, pa tudi Ivanka Kristan, kot je dekliniški priimek njegove žene, sem spoznal januarja davnega leta 1947 na okraju Prevalje. Sam sem se namreč šele decembra 1946 vrnil iz 14. divizije, ki je bila tedaj v Vojvodini (v Srbiji). Našel sem razrušen dom in objokano mater, saj so ji Nemci med vojno v Frankolovem v zanki usmrtili šestnajstletnega sina, pred mojim prihodom pa je izvedela, da tudi njene-ga moža, mojega očeta, ne bo nazaj, ker je v Dachau umrl. Doma so bile takrat razmere tako težavne, da sem po tem, ko sem mami po svojih močeh pomagal, sklenil čimprej oditi proč, da ne bi tudi sam podlegel malodušju zaradi poveljne žalosti in travm. Službo sem dobil na personalnem oddelku na okraju Prevalje. Tam sem bil na začetku bolj osamljen, ker nikogar nisem poznal. Tudi znašel se nisem najbolje. Na mojo srečo sta tedaj Oto in Erna Štraser pokazala vso svojo odprto dušo in srce, mi izkazovala prijaznost, mi svetovala in pomagala, da sem se lažje znašel v takratnih razmerah. Zlasti Oto gre vsa moja velika zahvala za vse, kar je dobrega storil zame. Dajal mi je notranjo moč, me bodril in kar je najpomembnejše, mi kot vrstnik, rojejen leta 1924, ponudil prijateljstvo, ki je postalo vedno tesnejše, odkrito, dosmrtno. Oto me je tedaj na Prevaljah seznanil tudi z drugimi njegovimi sodelavci, ki so bili pristaši "svobodoljubne skupine"; ta je v prostem času prirejala tudi "koroške gavde" (zabave), ne pa samo sestanke, študijske krožke in podobne reči, kar je zahteval tedanji sekretar okraja od vseh svojih uslužbencev.

Oto je sklenil, da si ustvari družino. Rodila sta se mu sin in hči in njegovi prijatelji smo to družino primerjali s šopkom rož, ki so ga po svojih močeh vsi zalivali, tako da nikoli ni ovenel.

Oto je bil dober prijatelj in najpomembnejši član naše moške družbe, saj si brez njega veselja in zabave nismo znali predstavljati. Bil je komunikativen, družaben, pravi veseljak, zato smo ga prijatelji tako radi vabili v svojo družbo, ki je bila le z njegovo prisotnostjo popolna.

Z Otom smo pozneje našli še več skupnih interesov v Koroškem aeroklubu, katerega soustanovitelj je bil. Bil je tudi izvrsten pilot z vsemi potrebnimi licencami. Naključje je hotelo, da nas je kar nekaj njegovih prijateljev, kot tudi on sam, uspešno študiralo pravne vede in smo študij zaključili na prvi stopnji, Oto pa je nadaljeval študij in postal univerzitetno izobražen, diplomiran pravnik. Kot dobrega jurista sem ga večkrat prosil za nasvete in strokovno pomoč, ki mi je nikoli ni odrekel.

Žal, se je čas lepih in zdravih let prehitro iztekel. Letošnja pomlad je bila zanj usodna. Izgubil sem velikega in iskrenega prijatelja, ki ga ne bom nikoli pozabil.

Milan Razdevšek

* 1950
+ 2003

JANEZ OGRIZ

Vedno nas globoko stisne pri srcu, kadar nam smrt iz naše sredine iztrga človeka, ki nam je blizu, ki je še poln načrtov in želja.

Tako je turobnega februarkega jutra prenehalo biti srce, ki je dolgo kljubovalo težki in hudi bolezni. Čeprav smo vedeli, da je hudo bolan, smo upali in tudi v njem je tlela iskrica upanja vse do zadnjega dne.

Smrt, ta neizprosna kosa, v delcu sekunde zruši zgodbo, pa čeprav stoji še na tako trhljih temeljih. Zrušila je počasi tudi Janka - tako smo ga klicali vsi sodelavci, domači in prijatelji.

Janez Ogriz je bil rojen 21. 12. 1950 na Pavrovem v Mislinjskem jarku kot šesti izmed devetih otrok Antona in Alojzije Ogriz. Odraščal je v skromnih razmerah, brez izobilja, kar ga je izoblikovalo v skromnega, poštenega in pridnega delavca. Komaj je dopolnil šestnajst let, že mu je kruta usoda vzela očeta. Že takrat je opazil in začutil razlike med ljudmi in prišel do spoznanja, da vztrajnost in poštenost vodi v lepše življenje.

Želja po zaposlitvi se mu je uresničila oktobra leta 1970, ko se je zaposlil na Gozdarstvu Mislinja. Rad je imel gozd, naravo in divjad. Po končanem delovniku in v prostih dneh je rad zahajal v planine, obiskoval planinske kočice, kjer je na Ribniški koči tudi spoznal svojo življenjsko sopotnico Marijo. Leta 1975 sta se poročila, si opremila skromno stanovanje, vendar sta večino časa preživela še vedno na Pavrovem pri mami.

Leta 1976 mu je umrla mama, 1977 še brat Ludvik.

V zakonu sta se mu rodila hčerka Helena in sin Tomaž, za katerega je skrbel z vso očetovsko ljubeznijo. V lepo družinsko srečo pa je posegla bolezen, dolga in težka, ki ga je priklenila na posteljo. Po težki operaciji v Kliničnem centru v Ljubljani, od koder se je že deseti dan vrnil v okrilje žene Marije, je počasi, pa vendar po malem okreval.

Upanje - želja, da še postori to in ono, ga je spremljala celo leto, pa vendar se moral v jeseni invalidsko upokojiti. Rekel je: "Ja, zdaj!" Vsak dan je pešal, bodrilo ga je upanje, sorodniki in prijatelji, saj se je ob obisku vsakega rad pošalil, pa tudi skril svoje težave, čeprav ga je vsak dan bolezen izčrpavala. Tako, kot vsako drevo enkrat kloni, je tudi njegovo telo moralo poiskati zadnjo pomoč v slovenjegraški bolnišnici. Kljub temu, da je imel v bolnici vso oskrbo, sta žena in hčerka še dodatno skrbeli za njegovo počutje ter mu pomagali premagovati bolečine in krajšali dolge noči in dneve, vse dokler ni njegovo utrjeno srce enostavno obstalo - ni zmoglo več.

Odšel je tja, kjer ni trpljenja. Vsi njegovi ga bodo pogrešali; žena Marija, hčerka Helena z Igorjem in sin Tomaž ter sestre in bratje z družinami.

ZAHVALA

"Zdaj ne trpiš več, dragi,
zdaj počivaš, kajne?
Sdaj te nič več ne boli.
A svet je mrzel, prazen,
opustošen za nas,
od kar te več med nami ni..."

Ob prerani izgubi dragega moža, očeta in tasta

JANEZA OGRIZA
iz Mislinje

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki so ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti, mu darovali vence, cvetje, sveče in svete maše. Prav lepa hvala vsem praporščakom lovskih družin, pevskemu zboru Prežihovo pod vodstvom Mitje Šipka in cerkvenemu za zapete žalostinke ter pihalni godbi iz Slovenj gradca.

Hvala sodelavcem Gozdnega gospodarstva Slovenj gradec in Mislinja ter delavcem Zavoda za gozdove iz KE Mislinja ter sodelavcem telekom Ljubljana.

Še enkrat iskrena hvala vsem sorodnikom, znancem, sodelavcem in številnim prijateljem za vsakršno pomoč.

Žalujoci: žena Marija, sin Tomaž in hčerka Helena z Igorjem

* 1921
+ 2003

Ni te na pragu več,
ni te v hiši,
nihče več glasu tvojega
prijaznega ne sliši.
Odslej nas pot vodi tja,
kjer rožice cvetijo
in sveče ti v spomin gorijo.

MARIJA SEKOLOVNIK

Na perniški božji njivi smo se na pragu nove pomladi, v sredo, 19. februarja v velikem številu svojcev, sosedov, prijateljev, poslovili od drage mame, babice, sestre tete Zgornje Čičkove Micke, kot smo jo vsi po domače klicali. Globoka bolečina se je zarezala v naša srca, saj smo jo imeli vsi radi ter jo spoštovali.

Ko na kratko prelistamo knjigo njenega življenja izvemo, da ji je kot prvorojenki zibel stekla 16. novembra pri Ladinekovi bajti na Pernicah. Svoje otroštvo in mlada leta je potem skupaj preživljala s sestro Pepco in tremi brati. Vsi mlajši bratje in sestre so brž, ko so odložili šolske torbe, zapustili dom. Starši so že videli v njej naslednico bajte, a življenje ji je začrtalo drugačno pot.

Ko je prva leta po vojni Zgornje Čičkovemu Gašperju opešala mati, mu je srce narekovalo, da si poišče življenjsko sopotnico. Srečal je Micko in nič ga ni motilo, da je hčerka skromne bajte, iskal je le pridne roke in zvesto srce in leta 1949 sta svojo ljubezen potrdila pred oltarjem. V zakonu sta podarila življenje trem otrokom, sinu Petru ter hčerkama Kristini in Angelci; žal, je slednja v otroštvu umrla.

Gospodariti na tej strmi višinski kmetiji ni bilo lahko, ker posestvo ni imelo gozda. Rešitev sta našla v Gašperjevi zaposlitvi, Micka pa je z dedijevo pomočjo vzgajala otroke in podpirala še tri hišne vogale.

V slogi sta izpeljala vse načrtovane upe in življenje je lepo in mirno teklo, dokler se ni pojavila starost in z njo bolezenske težave, ki so najprej ohromile moža Gašperja. Čeprav je bila Micka že sama bolna, mu je z vso ljubeznijo stregla, dokler ji niso prišli na pomoč otroci in vnuki. Za ves trud, ki sta ga vložila v vzgojo in šolanje, so jima otroci z ljubeznijo in hvaležnostjo povrnili v obdobju, ko sta bila bolana in onemogla.

Ob trdem delu na polju je skrbno in z ljubeznijo vzgaja cvetje, za vsakega obiskovalca pa je našla čas in ga gostoljubno postregla. Prav prijetni so bili pogovori z njo, saj je bila razgledana in spoštovala je vsakega človeka, tudi revne in prizadete. Do zadnjega diha je z vso skrbnostjo varovala dom za svoje potomce, dom, v katerem bo brez matere globoka praznina za vse njene in za vso našo faro.

Pogrešali bomo Mickin prijazen nasmeh in toplo besedo.

Ludvik Mori

Le kdo pozabil bi gomilo,
v kateri zlata srca spita,
ki sta neskončno nas ljubila
do poslednjih dni.

SPOMIN

2. septembra bo minilo 29 let, od kar nas je zapustil naš dragi oče in deda

SIMON ŠKOČIR

16. aprila pa mineva 10 let, ko je za vedno zaspala draga mama in babica

KRISTINA ŠKOČIR

iz Razborce 9

Hvala vsem, ki se ju še spominjate.

Vsi njuni

* 1912
+ 2003

**TEREZIJA GOSTENČNIK,
p. d. OŠVENKA**

Pri Ošvenu, pod Uršljo goro in v Kotljah, nikoli več ne bo tako, kakor je bilo! Umrla je Ošvenka, Ošvenova mama Tereziya Gostenčnik, roj. Mager.

Rodila se je 6. oktobra leta 1912 pri Božanku v Podkrajju. Bila je otrok med osemnajstimi pri Božanku rojenimi otroki. Umrla je 14. februarja 2003.

Za moža si je izbrala Janečoga sina Bertlna iz Podgore, ki je podedoval Ošvenovo na Uršlji gori, kamor sta se po poroki preselila in pričela živeti in gospodariti na svojem. 21 let je bila stara, ko se je leta 1933 poročila. V zakonu so se jima rodili trije otroci: sin Berti in hčerki Urška in Elčka.

Z Ošvenovo mamo Terezijo, je za zmeraj odšla od Ošvena Avtoriteta, ki je kot skrbna, pridna, gospodarna in sposobna gospodinja, žena, mati, babica in prababica, celih 70 let, suvereno vladala pri Ošvenu. Odhaja za vedno žena, katere beseda in volja, sta veliko pomenili in imeli nesporno veljavo v življenju Ošvenove hiše in družine. Pa tudi pri sorodstvu, sosedih in njenih znancih in prijateljih. Spominjali se je bodo in jo pogrešali pri Ošvenu.

Spominjali se je bomo in jo pogrešali tudi Hotuljci. Vsi, ki smo jo poznali, jo obiskovali in jo radi imeli.

Ošvenova mama je v svojem nad 90 let dolgem življenju veliko prestala in pretrpela. Posebno hudo je bilo njeno trpljenje med vojno in nemško okupacijo. Mož je bil v partizanih, ona pa z majhnimi otroki in bolnim bratom sama pri Ošvenu. Mnogo dela je imela, za vse je bila sama. Delo je bilo težko in naporno. Vse delo pa je bilo treba tedaj opraviti ročno. Tedaj še ni bilo strojev, ki sedaj opravljajo delo namesto ljudi. Partizani so bili pri hiši, kakor doma. Nemci pa so s svojimi pogostimi obiski pri Ošvenu s seboj prinašali grozo in strah.

Po končani vojni, ko se je vrnil mož, se je življenje izboljšalo in postalo zopet znosno. Vendar ji pa tudi v miru s krutimi udarci ni bilo prizanešeno. Starejša hčerka Urška je v svojih najlepših letih zbolela za hudo neozdravljivo boleznijo in leta 1980 umrla. Oče in mož Bertl, ji je zbolel in umrl leta 1984.

Življenje pa je kljub vsem težavam in preizkušnjam šlo svojo pot. Šlo je na boljše. Za delo so poprijeli mladi, njeni vnuki. Poleg ceste k Ošvenu, elektrike, strojev in naprav, avtomobilov in traktorjev, telefona, je pri Ošvenu zrasla tudi velika, lepa, nova hiša, primerna za gostinsko dejavnost.

Pri vsem, karkoli se je pri Ošvenu zgodilo, je bil viden tudi vpliv Ošvenove mame. Ime Ošven je danes zaradi žičnice, zimskih smučišč, lovske kočje daleč okrog poznano.

Naše Ošvenove mame Terezije se bomo spominjali zaradi njene dobrote, gostoljubnosti, skrbnosti, prijaznosti, živahnosti, odrezavosti in nasmejanosti. Po dobrem Ošvenovem siru in maslu. Prav posebno pa po dišečem Ošvenovem kruhu, po katerem slovi hiša daleč okrog. Svoje bogate izkušnje za peko domačega kruha, je prenesla na snaho Angelco, ki je postala z domačim Ošvenovim kruhom dobitnica številnih priznanj (zlato, srebro, bron) na prireditvah »Dobrote slovenskih kmetij«!

Rok Gorenšek

* 1928
+ 2003

Hiša tiha je ostala,
ko si vzel od nas slovo,
a v srcu bolečina je ostala,
ki nikoli pozabljena ne bo.

VENČESLAV TAMŠE

Tiho in mirno je živel, a pod težo težke bolezni je ugasnilo njegovo življenje. Venčeslav Tamše je zagledal luč sveta 21. septembra leta 1928 na Graški gori materi Amaliji in očetu Pavlu v številni kmečki družini, kjer so morali otroci že zgodaj prijeti za delo, saj je skopa hribovska kmetija rabila le pridne roke, da je dajala dovolj za preživetje. Ko je Slavko, tako so ga klicali domačini, doraščal med drugo svetovno vojno na kmetiji v zrelega kmečkega fanta, je leta 1954 pripeljal na kmetijo svojo zakonsko sopotnico Slavko. Srečno in veselo zakonsko ognjišče sta si uredila na Pekovi kmetiji, na kateri se jima je rodilo pet hčerk; Silva, Eva, Olga in Marta, medtem ko je hčerka v drugem letu starosti umrla. Vse pa sta vzgojila v pridne in poštene.

Pokojnega Pekovega Slavka so v Graški gori imeli radi in ga spoštovali. Bil je delaven in skrben ter napreden gospodar na svoji strmi kmetiji, kjer je bilo treba veliko dela opraviti ročno. S svojim delom je rad pomagal za napredek kraja, ki na eni strani meji na mestno občino Velenje in na drugi strani na občino Mislinja. Skupaj z ostalimi krajanji Graške gore je bil vesel nove ceste in mnogih pridobitev, ki so jih ti kraji v zadnjih letih dobili. Občudovali so njegovo delovno vnemo, njegove zamisli in spretnosti. Posebno pa so ga spoštovali kot marljivega človeka, ki je sleherni ideji znal uresničiti. Do vsakega je bil dober in prijateljski in do vsakega je imel lepo in toplo besedo in vsakomur je rad pomagal, še zlasti pa je bil vesel, če ga je kdo obiskal na kmetiji. Postregel je z domačim moštom in s kruhom iz domače peči. Ko je Slavko pred leti prepustil posestvo svoji hčerki Olgi, ji je rad pomagal tako z nasveti in z delom. Ko pa je bolezen načela njegovo zdravje, pa mu je bilo hudo, ko so mu pošle delovne moči. V tolažbo so mu bili vnuki, vnukinje in štirje pravnuki, ki so radi prihajali k njemu na obisk in z njim obujali spomine na njegova težka in trda leta.

Takega, kot smo poznali Venčeslava Tamšega, bomo ohranili v lepem in trajnem spominu. Vsem, ki so pokojnika spremljali na zadnji poti, mu darovali cvetje, sveče in za svete maše, se žena Slavka in hčerke Silva, Eva, Olga in Marta z družinami iskreno zahvaljujejo.

F. Jurač

Vse odhaja, kakor tiha reka,
le spomini spremljajo človeka.
Sedaj v tihem grobu mirno spiš
a v naših srcih še živiš.

SPOMIN

15. aprila mineva dve leti, od kar nas je zapustil naš dragi mož, oče, dedek, sin in brat

JOŽE PRAPERTNIK
iz Male Mislinje

Hvala vsem, ki se z lepo mislijo ustavite ob njegovem grobu.

Vsi njegovi!

* 1920
+ 2003

STANE KOPRIVNIKAR

Delo in življenje ene generacije pri Adamovih je končano.

Deda Stane se je rodil kot osmi izmed devetih otrok na lepi kmetiji na obronkih Pohorja. V mladosti sta ga spremljala trda krščanska vzgoja in delo na kmetiji. Ko je spoznal, da bo na kmetiji rabil več znanja, je odšel v Grm pri Novem Mestu, kjer je končal kmetijsko šolo. Kot mlad fant se je ukvarjal s številnimi takratnimi aktivnostmi. Družil se je s fantovskim odsekom, katerega kot načelnik je tudi pomagal pri gradnji telovadnice - sedanjega kulturnega doma v Šentilju.

Bil je aktiven športnik in se je udeleževal športnih tekmovanj. Do zdaj mu je krasila steno plaketa leta 1941 osvojenega 2. mesta v kombinaciji teka na smučeh in smučanja ZFO Mislinjskega okraja v Slovenj Gradcu.

6. 12. 1942 so ga vpoklicali v nemško vojsko, katero je preživel v Litvi, Latviji in Estoniji, kjer je večkrat zrl smrti v oči. S tem služenjem je štiril domače, ki so vneto sodelovali s partizani. Ko leta 1944 ni bilo več velike nevarnosti, da bi sovražnik še ogrožal njegovo družino, se je Stane podal med partizane, kjer je s svojim znanjem in izkušnjami pomagal pri osvoboditvi domovine. Po vojni je še nekaj časa služil vojaški rok za zagotovitev svobode tedanje nove države in po štirih letih nošenja vojaške suknje se je vrnil domov.

Svoboda, za katero se je boril, mu je prinesla boljše življenje in po vseh teh težkih letih je bila jesen 1947 pravi čas za ljubezen; takrat sta se z ženo Julko odločila ustvariti družino. Že leta 1948 je bilo pri Adamovih slišati otroški jok prvorojenca Bogdana, ki sta mu sledila še Silvo in Stanko.

Poleg kmetovanja je aktivno sodeloval na več področjih. Od leta 1948 je bil predsednik krajevnega ljudskega odbora. Po tem je bil od 1952 do 1955 župan Mislinjske občine, po njeni ukinitvi pa je bil odbornik v slovenjegraški občini. V tem času je bil, od leta 1951 do 1957, dva mandata poslanec republiške skupščine. Vožnja z vlakom v Ljubljano mu je vzela veliko časa in odrekani. Bil je med soustanovitelji kmečke zadruge in do njene združitve z slovenjegraško tudi njen predsednik. Zadruga je takrat začela z odkupom pridelkov in dobavo prepotrebne materiala za obnovo kmetij. Dolga leta pa je bil tudi v odboru hranilno kreditne službe. Za razliko od današnjih poslancev in županov so vse to delo opravljali prostovoljno, poti pa so prepešali. Kmalu je spoznal, da njegov značaj ni primeren za umazano in preračunljivo politiko in se je zato raje posvetil kmetovanju. Posodobil je hlev, zgradil novo hišo ter do zadnje jeseni kosil in vzorno urejal gozd ter domačijo.

Poleg vsega tega pa je bil predvsem oče in naš deda. Z dušo in srcem. Ponosen, srčen in nasmejan.

NAŠ DEDA

Držal si nas v rokah in stiskali smo se k tebi. Pokazal si nam držo Pohorja.

Po duši si bil bojevnik. Tak si bil do konca.

Ena generacija je odšla in ob naslednji te, žal, ne bo.

Sonce pa bo vedno sijalo in nas spominjalo na lepe trenutke s tabo.

Miha Koprivnikar

* 1936
+ 2003

*Srce je dalo vse, kar je imelo,
nobene bilke zase ni poželo.
Odhajam praznih rok,
neznano kam,
a ve le BOG...*

IVAN KRENKER

Zopet je preko polj, travnikov in gozdov zadonel žalostni glas cerkvenih zvonov in s tem naznanil, da je kruta smrt zopet posegla med nas. Tokrat nam je nenadoma in mnogo prezgodaj iztrgala našega dragega moža, očeta, brata, soseda in prijatelja Ivana Krenkerja iz Turške vasi. Kot je bilo mirno, zadovoljno in tiho njegovo življenje, tako je bil tih tudi njegov odhod od svojih najbližjih in svojega ljubega doma, od koder se je tako rad oziral po prelepi okolici in Pohorskih gozdovih, ki so ga spominjali na njegovo mladost. Sedaj je odšel tja, kjer ni trpljenja, gorja in bolečin, pa tudi vrnitve ne. Ostala nam bosta le spomin in spoznanje, da ga ne bo nikoli več in da ne bomo več srečevali veselega in znanega obraza, ki je bil tako rekoč še včeraj med nami. Za sabo zapušča žalostna in potrta srca svojih najbližjih in vseh tistih, ki jih je s svojih humorjem in harmoniko znal velikokrat spraviti v dobro voljo.

Ozrmo se malo na Ivanovo prehojeno življenjsko pot. Zibka mu je stekla 27. julija 1936 na Smagejevi domačiji v Mali Mislinji kot tretjemu izmed osmih otrok. Že s petimi leti je v vojni vihri izgubil očeta, tako da se je kot najstarejši sin moral poleg guljenja šolskih klopi v Šentlju že zelo mlad privaditi na trdo delo in življenje na kmetiji. Prav slednje pa je bilo tudi vzrok, da je moral po končani osnovni šoli ostati za delo na kmetiji in tako ni prišel do zelenega poklica. Leta 1956 se je odpravil na dveletno služenje vojaškega roka. Po vrnitvi se je zaposlil v Železarni Ravne, kjer je delal vse do upokojitve. Za svojo življenjsko sopotnico si je izbral Marijo Oder, s katero sta se leta 1962 poročila. Še prej se jima je leta 1960 rodila prvorojenka Emica, ki pa je zaradi prirojene srčne napake umrla stara komaj trinajst mesecev. V zakonu sta se jima rodila še sin Janez in hčerka Marina. Leta 1965 sta se preselila v Turško vas, kjer sta kupila starejšo hišo. V naslednjih letih sta skupaj s trdim delom zgradila novo hišo in tako ustvarila prijeten in topel dom za družino. Leta so minevala, otroka sta se izsolala, poročila, in prišli so vnuki Nuša, Matevž, Tjaša in Primož, ki so bili (dedanu Vanču) v posebno veselje in radost. Leta 1990 se je moral zaradi drugega srčnega infarkta invalidsko upokojiti. Vendar mu to ni strlo volje do življenja ter dela na njegovi njivi, travniku in hlevu. Pa vendar je prišel tretji, tokrat usodni infarkt, ki pa je bil močnejši tudi od hitre zdravniške pomoči.

Zdaj ga ni več. Le čas lahko ublaži bolečino tistim, ki smo ga imeli radi. Pogrešali ga bomo.

Vsi njegovi

ZAHVALA

Ob prezgodnji izgubi našega dragega moža, očeta, dedka, tasta in brata

IVANA KRENKERJA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, znancem in prijateljem, ki so darovali vence, cvetje, sveče in za svete maše ter ga spremljali na njegovi zadnji poti in vsem, ki so kakorkoli pomagali v težkih trenutkih žalosti in nam izrazili ustno in pisno sožalje. Hvaležni smo govorniku za izrečene ganljive besede slovesa, pevcem za odpete žalostinke, gospodu nadžupniku Francu Rataju in Komunalnemu podjetju za pogrebni obred in zdravniškemu osebju internega oddelka slovenjgraške bolnišnice.

Žalujoci: žena Marija, sin Janez in hči Marina z družinama ter ostali sorodniki

MAMI ANI VEROVNIK V SPOMIN

Naša draga mama Ana Verovnik se je rodila šestega julija leta 1919 kot šesti otrok Heleni in Mihaelu Ošlovnik na Otiškem Vrh pri Koširjevi bajti. Odraščala je v skromnosti in večkrat v pomanjkanju. Ko je bila stara dvajset let, je spoznala življenjskega sopotnika Rajmunda. V zakonu se jima je rodilo sedem otrok. V letu 1953 sta si zgradila skromno hišico v Begantovem grabnu. Ni jima bilo dano, da bi dolgo uživala težko zgrajeni dom, ko je leta 1964 umrl oče, star komaj 53 let. Po njegovi smrti so mami ostali trije nepreskrbljeni otroci. S skromno pokojnino in z dninami pri kmetih jih je preživljala, ostali, pet nas starejših otrok pa smo odšli za zaslužkom v tujino. Radi smo se vračali v neizmerno topel in prijazni dom, kjer smo bili vedno deležni materinih besed; delo, poštenje in ljubezen. Družine njenih otrok so se večale, mi otroci pa smo si ustvarjali svoje domove in družine. Doma pri mami je ostal le sin Rudi. Naša mama je veliko čitala in pisala. Dolga leta ji je bil zvest spremljevalec Viharnik, rožice pa so bile njene najboljše prijateljice. Ko je njena življenjska moč popustila, sta ji vnuka Gregi in Petri veliko pomagala. Odklonila je zdravniško pomoč in rekla je: "Naj bo, kakor je Božja volja..."

Od nje se je poslovila tudi srnica, katero je dolga leta opazovala s svojega balkona na bližnjem travniku. Vsem, ki ste našo mamo spremljali na zadnji poti iskrena hvala. Mama in ata, lepo je bilo živeti z vama.

Njuni otroci

ZAHVALA

Ob bridki izgubi naše drage in ljubljene mame in babice

ŠTEFKE PLAZOVNIK iz Gradišča,

se najlepše zahvaljujemo za izrečene tolažilne besede in za darovano cvetje. Hvala tudi vsem, ki sta nam kakorkoli pomagali in se ob odprtem grobu poslovili od nje.

Žalujoci: Toni, Marjana in Anica z družinami.

SPOMIN

Boleč je spomin na 3. marec 2002, ko nas je za vedno zapustil dragi mož, oče, deda in brat

VIKTOR BREZNIK iz Pameč

Ne mine dan brez misli nate. Življenje brez tebe je povsem drugačno.

Hvala vsem, ki se ga spominjate in obiskujete njegov grob. Vsi njegovi.

Kogar imaš rad,
nikoli ne umre,
le daleč je...

NEKAJ O DOMAČIH ALI HIŠNIH IMENIH V KOROŠKI REGIJI

JANEZ MRDAVŠIČ, profesor slavist

nadaljevanje iz Viharnika 2

Problematika naših krajevnih in domačih imen že dolgo priteguje mojo pozornost. Tako sem leta 1988 izdal knjižico *Krajevna in domača imena v Črni na Koroškem* in njeni širši okolici, leta 2001 pa *Krajevna in domača imena v Mežiški dolini*. V prvi sem izhajal iz seznama sedanjih domačih ali hišnih imen, ki sem ga sestavil na podlagi različnih virov in mu dopisoval stare oblike iz dosegljivih urbarjev in drugih prvotnih dokumentov, v drugi sem posvetil pozornost razmerjem med priimki sedanjih gospodarjev in domačimi imeni, a jim nisem dopisoval starejših zapisov.

V tem primeru pa takega seznama nimam in kmetij, o katerih pišem, ne poznam, temveč izhajam iz zapisov domačih imen v knjigi Pavla Blaznika *Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške* do leta 1500 in oblik sedanjih domačih imen, kot jih je zapisal on.

Da pa bi lahko razumeli, kaj to domača ali hišna imena so, je prav, če razložimo nekatere temeljne pojme, ki nastopajo v imenoslovni literaturi, ti pa so: osebno – krstno ime, priimek, domače ali hišno ime, krajevno in ledinsko ime.

Naši davni predniki so dajali svojim otrokom osebna, najprej slovanska, nato iz hebrejščine, grščine, latinščine in iz germanskih jezikov prevzeta svetopisemska in svetniška – osebna ali krstna imena. Ker pa so bila ta v prvotni obliki predolga, so jih začeli krajšati (*Miklavž > Mikl, Klavž*), na tako skrajšane oblike pa pritkati domače pripone (*Miklavž-ina*). S klicnimi oblikami teh imen (*Filip, Lipe, Lipš ...*) so izražali tudi svoj odnos do posameznika, a ga sedaj le še pri nekaterih oblikah razločno občutimo (*Peter : Petček : Petruh; Jernej : Nejc : Jer-nač ...*). Sčasoma pa je bilo zaradi uvažanja najrazličnejših evidenc treba posameznike z istim osebnim imenom natančneje ločiti od drugih posameznikov z istim osebnim imenom in sistem, sestavljen iz osebne in priimke, se nastavlja dvodelni poimenovalni sistem, sestavljen iz osebne in priimke. Ker pa je lahko priimek enak osebnemu imenu, pišemo (razen v abecednih seznamih) ime vedno pred priimkom in tako vemo, da je Petru Francu ime Peter, Franc pa se piše.

Priimki so skupni za vse člane družine in vse naslednike prvotnega nosilca priimka. So torej dedni in pisno določeni. Nastajati so začeli v Italiji (od 11. stoletja dalje), na Slovenskem pa v mestih v 14., na podeželju pa v 15. in 16. stoletju. Za vso tedanje Avstrijo, ki ji je pripadala tudi Slovenija, so bili uradno predpisani s patentom Jožefa II. leta 1780. Izoblikovali so se iz očetovega, redkeje matrinega imena (*Petrič, Geršak*) iz imena pokrajine, kraja, od koder je prišel

(*Lah, Švab, Kraševac, Kranjec, Lubenc*), iz značilnosti ožje okolice, v kateri je prebival prvi nosilec priimka (*Hribernik, Navršnik, Močilnik, Jedlovčnik, Logar, Pečnik*), iz imena za poklic ali dejavnost prvega nosilca priimka (*Kovač, Šmid, Žnidar ...* nemška oblika poklicnega imena pa ne pomeni, da je bil njegov nosilec Nemec) in iz vzdevkov, s katerimi je okolje poimenovalo posameznika glede na njegove telesne ali duhovne lastnosti (*Pukl, Krulac, Nedovžnik ...*).

Razen izrazov ime, priimek, krajevno, domače ali hišno ime, bomo večkrat uporabljali še izraz *ledinsko ime*, ki pomeni ime ožjega območja, gozda (*lipovec, bukove, javorje*), njive, travnika. Naša osrednja pozornost pa je tokrat posvečena domačim – hišnim imenom, ki jih označujemo s po domače. Nekatera so enaka osebnim imenom ali izvedena iz njih, nekatera so obstajala že pred priimki, nekatera so postala priimki in so se obdržala kot hišna imena še potem, ko se je priimek gospodarja tudi že večkrat spremenil. Skratka – to so tiste oblike imena domačij, ki jih najdemo v najstarejših zapisih pa vse do napisov na najnovejših zemljevidih.

V 17. in 18. stoletju so bila pri nas domača imena bolj znana in pomembnejša od priimkov, zato so jih gospodarji, ki so se na kmetijo priženili z druge kmetije, prevzemali kot svoje nove priimke, kar dokazujejo zapisi, kot so: "*Antonius Brinovitz natus Rosman*", "*Mathaus Gobitschnig natus Konitsch*", "*Casparus Micheu natus Florin*" in drugi.

Sedaj je prenekatere staro hišno ime zapisano samo še na zemljevidih, nekateri gospodarji jih navajajo ob priimkih tudi v telefonskih imenikih in v nekaterih drugih primerih, večino pa srečujemo tudi še med priimki starega prebivalstva regije.

Iz samostalnikov, ki označujejo obliko zemljišča ali lego kmetije, so nastala tale domača imena, ki jih v svoji knjigi navaja Blaznik (po katastrskih občinah, katerih imena pa se ne ujemajo vedno z današnjimi krajevnimi imeni) že za čas pred letom 1500, jaz pa po njegovih navedbah (v celoti ali samo delno) v okroglih oklepajih: iz samostalnika **brdo**: **BRDNIK** kmet južno od Dravograda (1401-32 ain huben im Werd; 18.3. 1408: ain hueben am Wirde ...) in **BRDNIKAR** v k.o. Gradišče – Legen (26.11. 1336 Jacobum de Chyenperch); iz samostalnika **breg**: **BREŽNIK** v k.o. Dravče (1436: ain wisen in Pach, vnder Briesnig) in **BRIŽNIK** kmetija v k.o. Dravče (ok. 1450 am Briesnig) (najbrž gre v obeh primerih za isto kmetijo); iz samostalnika **groblja**: **GROBELNIK** 1. v k.o. Gorica pri Dravogradu (1372: Leonhardus in der Gruoben); 2. Vrhe pri

Sl. Gr. (27. 6. 1438: ain hueben in der Zell in der Grueben ...; ok. 1500: Grueblnickh); iz samostalnika **jama**: **JAMNIK** 1. v k.o. Sv. Anton jugovzhodno od Vuzenice (1436: ain guet am Jemnickh) in 2. v k.o. Sv. Duh pri Dravogradu (1408: ain hueben in der Welik gehaizzen Jamnik ...)

iz samostalnika **karnica** (**krnica**): **KARNIČNIK** 1. v k.o. Sp. Razbor (1452: Michel Karnicznich) in 2. v k.o. Gradišče pri Sl. Gr. (ok. 1500: die oden Gurnitscha); iz samostalnika **klanec**: **KLANČNIK** v k.o. Podgorje (ok. 1500: Grill am Glantz); iz samostalnika **kogel** (nemško Kogel – kopa, holm): **KOGELNIK** 1. v k.o. Selovec (v prvi polovici 15. stoletja: Janez Chogelnik) in 2. v k.o. Kotlje (1480: Steffan Swedko Kogelnigkh) in **KOGLER** v k.o. Sp. Kapla (1372: in Monte Remmsnik ... Hans am Chogel ...);

iz samostalnika **lazi**: **LAZAR** Brde pri Sl. Gr. (1452: Na Wirde ... Mathi na Loy ... Pangracz na Berdi, Mathei na Lazi ...)

iz samostalnika **ledina**: **LEDINEK** 1. na Orlici južno od Vuzenice (1436: ain hueben in der Lodein) in 2. v Podgorju (v prvi polovici 15. stol. An der Ledin; 1452 Hannso Lad-inackh; ok. 1500 Ledinackh)

iz samostalnika **les** (v pomenu gozd): **ZALESNIK** Sv. Vid nad Valdekom v območju Slovenj Gradca. (1452: Michel Rose ... hat ein ode im Holtz pey Sand Veyt)

iz samostalnika **log**: **ZALOŽNIK** v Mislinji (ok. 1500: Tolschackh ... in der Lackhem); iz samostalnika **peč** (kamen, skala):

NAPEČNIK 1. v k.o. Sv. Janez severno od Radelj (18.3. 1408: Vlrich Napecznikh); 2. v k.o. Sv. Duh pri Dravogradu (18.3.1408: ain hueb am Stein; 5. 3. 1459: ain hueben am Kienperg am Stain) in 3. severno od Trbnj (Ok. 1450: am Nabecznickh); **PEČNIK** v k.o. Sv. Janez severno od Radelj (18.3. 1408: Petscholkh) (pričakoval bi Pečovnik); **PEČOVNIK** 1. v k.o. Mislinja (12.5. 1425: Juri Petschonygk); 2. v Sp. Razborju (1452: ...Jannes Napeczni); 3. v območju Mislinje (ok. 1480: Petschenigkh); 4. v Podgorju (ok. 1500: Nepetschy); **PODPEČNIK** 1. v Šentjanžu pri Radljah (1408: ain hueben Vnder dem Stain; 1460: Christan Popczschnigk ...) in 2. v Kotljah (1431: 1 hueb genannt am Popitschnich) in **ZAPEČNIK** v Sp. Razborju (ok. 1500: Sepetschnich);

iz samostalnika **planja** (planja – raven svet brez drevja in grmovja, navadno v gorah): **PLANŠAK** 1. v Zg. Razborju (1479: zu Plaschah) in 2. vzhodno od Legna (ok. 1500: Plainschatz);

iz samostalnika **plaz**: **PLAZOVNIK** 1. v k.o. Radelca (27.5. 1459: Blasonigk), 2. pri/na Sv. Primožu na Pohorju (1498 Plasowinkh) in 3. v k.o. Golavabuka ok. 1500: Plasowinkh)

iz samostalnika **razbor**: »**RAZBORNİK**« 1. kmetija med Trbonjami in Dravogradom (22.4. 1377: vrfar datz Trafnn ... vnd ain hueb gelegen auf dem Raswar) 2. v k.o. Golavabuka (1500: Jager von der oden Rasber) in »**RAZVORNİK**« v k.o. Sv. Janez pri Vuzenici (1377: Raswar; 1436 Rastuar); iz samostalnika **reber** »**REBERNİK**« 1. pri/na Sv. Danijelu pri Dravogradu (18.3. 1408: ain hueben an Sand Daniels perg gelegen gehaizen Reberniki); 2. v Pamečah (ok. 1480: Podrebernighk) in v Golavabuki (ok. 1500: Rebernichk); iz samostalnika **vrh**: »**NAVRŠNİK**« v k.o. Gradišče Sl. Gr. (ok. 1480: von der hueben am Gupf) »**VRHOVNİK**« v Zg. Razborju (10.3. 1471: am Gupf (nem. vrh - Gipfel), 1500 Worchonichk) in »**VRŠNİK**« pri/na Št. Danijelu v območju Dravč (1457-1461: ain hubn vnder Sannd Daniel am Wurssnighk)

Iz drevesnih imen so tvorjena imena: iz **breza** (nemško Birke): »**BREZNİK**« 1. v k.o. Podgorje (30.11.1368: zwo hueben, die von ... perchaister an der Brising ledig worden sind...; ok. 1480: Jacob an der Pressnighk, Mathko an der Obern Pressnighk); 2. pri Vratih zahodno od Mute (1372: Welich ... Oswalt in Pircha); 3. v k.o. Gortina (1436: wiesen im pach vnder Wriesnighk); 4. v k.o. Stari trg (1452: Symon Nabresya, 1459: na Bresen, 1476: na Breze); 1498 Pangratz Bresnighk 5. v k.o. Selovec v območju Slovenj Gradca (1479: Wriesnighk) in »**BREZOVNİK**« v k.o. Dravče (21.10. 1462: hueb(e)n genant am Briesnighk gelegen); iz drevesnega imena **bukev** (nemško Buche): »**BUKOVJE**« vzhodno od Dravograda (1436: zwo hueben am Puchperig; 1446: zwo huben am Puchperig, 1478: am Puchperig); iz drevesnega imena **dob** (nemško Eiche): »**DOBNİK**« v k.o. Sv. Primož pri Muti (20.12.1315: funf huoben ... dev vierdev in dem Aychen); iz drevesnega imena **gaber** je izpeljano domače ime kmetije »**GABROVNİK**« v k.o. Vrhe severno od Starega trga (1471: Gabria, 1500 Gabria); iz drevesnega imena **hoja** »**HOJNİK**« kmet pri Sv. Danijelu pri Vuzenici (1436: ain hueben vnder Sand Daniel am Koynighk); iz drevesnega imena **hrast**: »**HRASTNİK**« 1. v k.o. Sv. Vid pri Vuzenici (1440: am Kraest in Saeldenhofer pharr); 2. v k.o. Podgorje (v prvi polovici 15. stoletja: Chrastnik junior Janes ... Jans alter Chrastnik); 3. v k.o. Vrhe (ok. 1500: Kraestnick); iz drevesnega imena **jel(k)a** »**JELNİK**« Gradišče v obm. Sl. Gr. (in der Gell); »**JEVŠNİK**« Šentvid pri Vuzenici (1436: ain hof in Erlac ob Zekaren); »**JEŠOVNİK**« zahodno od Slovenj Gradca (1488: Jacob Jewschonikh); iz grma ali sadu **leska** »**LEŠNİK**« Št. Ilj (2. 12. 1413: Leschennak); iz drevesnega imena **smreka**: »**SMREČNİK**« v k.o. Mislinja (ok. 1500: Sessmergka); iz občnega imena **trn(je)** »**TRNAK**« v k.o.

Št. Ilj (27.6. 1438: ain hueben am Raswartz ... Ternakch) in »**TRNEK**« Šmartno pri Sl. Gr. (26. 11. 1336: Martinum de Dyernach).

V zvezi z vodo so priimki oz. domača imena:

iz samostalnika **luža**: »**LUŽNİK**« v k.o. Sv. Vid jugovzhodno od Vuzenice (1436: 1 hueben genant Lusnighk); iz samostalnika **močil** (SP izvirek) »**MOČILNİK**« v k.o. Brde. (26.11. 1336: Henricus de Mozillich); iz samostalnika **potok** (nemško Bach) je pogosto domače ime ali priimek **Potočnik**: 1. na/v Kozjem vrhu pri Dravogradu (10.12. 1324: lanczez in dem Pach); 2. v/na Selovcu (24. 2. 1426: gu(e)ter ... bey Gutenstain Ru(e)preht Potueztnich in der Miss); 3. v Kotljah (ok. 1480: Kottalacher ambt Postoczschneckh); 4. v Spodnjem Razborju (1498: Gregor Potuetznich); 5. v Mislinji (ok. 1500: Pottuetznich) in 6. v Zgornjem Razborju (ok. 1500: Pottuetznich).

Iz osebnih imen je v obdobju pred letom 1500 tvorjenih malo hišnih ali domačih imen.

»**Fricman**« v Pamečah. (ok. 1480 Fritzman); »**KRISTAN**« Podgorje (1452: Ruprecht Kristan) in »**LAMPREČNİK**« v okolici Slovenj Gradca (1426: Peter Lambrechtschak).

Po kraju, od koder je prišel prvi nosilec priimka sta nastali imeni »**KRAJNC**« 1. na Gortini (19. 10. 1458: Kranicz) in 2. v Mislinji (ok. 1500: ... die annder Kraentza); »**po poklicu** prvega nosilca priimka: »**LEDNER**« Vrhe pri Slovenj Gradcu (ok. 1500: Arne Ledrer) in »**po dostojanstvu**« »**PAPEŽ**« 1. Mislinja. (1500: Clement zu Sand Gilgen die oden Pappes) in 2. v k.o. Gradišče (1500: od Papesy).

Tudi priimki in poznejša domača imena enaka živalskim imenom in tvorjena iz njih so nastala iz vzdevkov, ki so nastali s prenosom lastnosti z živali na človeka.

»**GRIL**« ime v k.o. Podgorje (ok. 1480: Grill am Glantz vnd von des Postawegkh; ok. 1500: Grill zu Pottgar); »**JAZBEC**« v k.o. Sp. Vižinga (1432/46: ain hofstat in der Poydes vnd raicht an Vlrich des Jasbicz veld); »**JESOVNİK**« zahodno od Slovenj Gradca (1488: Jacob Jewschonikh), če ni iz drevesnega imena jelša;

»**KUS**« v k.o. Sv. Duh pri Dravogradu (14.5. 1386: An der Kuez; 30.1. 1387: auf der Kyez...); »**LESJAK**« v k.o. Radelca (8.9. 1459: Lysagk); »**MEDVED**« v k.o. Mislinja (ok. 1500: Medtwe); »**TICLER**« v k.o. Legen (1452: pey dem Vogelsperg ist auh akcher); »**MRAVLJAK**« Remšnik 1. v k.o. Radelca (1372: in monte Remmsnik ... Pernhart weber am Ekk, Janes Mrawlackg) in 2. v k.o. Mislinja (ok. 1500: Mawragk).

Po značilnih objektih imajo ime: »**GRADIŠNİK**« 1. v k.o. Otiški Vrh (1272 der Puchstal bei Traberch) in 2. v Kotljah (ok. 1480: am Lannndt ... Gradischneck).

in iz **kastel**: »**KASTIVNİK**« k.o. Gradišče pri Sl. Gr. (15/1 stol.: Castell, 1459: Castell).

Nekaj povzetkov

Najstarejši zapis domačega imena iz našega okolja v knjigi Pavla Blaznika sega v leto 1315. Posedstva, kot vse kaže, takrat še niso imela domačih ali hišnih imen. Zapisovalci so jih označevali preprosto s hueba (nemško die Hube - kmetija) ali z gut (nemško das Gut - tudi posestvo, kmetija) ali z osebnim imenom človeka, ki je na posestvu kmetoval, obema pa so dodajali ožja krajevna ali ledinska imena v slovenščini ali nemščini, s slovenskimi ali nemškimi predlogi na (nemško: an, am), v (nemško: in, im), pod (nemško: unter) ipd..

Tako so med drugimi zapisane poznejše kmetije: Brdnik (1408: ain huben in Werd); Breznik (1372: Oswalt in Pircha - breza - nemško die Birke), Laznik: (Mathei na Lazi); Strmčnik (1408: ain hueben an der Sternicz); Tratnik (1452: Andre na Traty); Slatinjak (Daniel an der Slatin); Kogelnik (Hans am Chogel); Razbornik (ain hueb gelegen auf dem Raswar); Reberniki (1408: ain huben an Sand Daniels perg gelegen); Jamnik (1436: ain guet am Jemnick).

Da je tako zapisana oblika označevala domačijo, je jasno razvidno iz zapisov, kot so: kmetija, ležeča (nemško gelegen) v, na, pod ... ali imenovana (nemško genant): Trobej v Podgorju (10.3.1471: ein hueben gelegen zu Sand Larenzen genant Trabe; Lužnik 1436: ain hueben genant Lusnighk); »Sedovnik« kmetija pri Sv. Primožu - Vuzenica 1436: ain guet genant Sedelnik.

Iz teh oznak so nastala domača ali hišna imena po shemi: kmet, ki gospodari na Trati, je Tratnik ali Tratar, v/na Lazu, je Lazar, v Rebri, je Reberniki ali Rebersak, na Peči ali Pečniji, je Pečnik, Podpečnik itd.

Prvi primer dvodelnega poimenovanja, naveden v Blaznikovi knjigi za naše območje, je Janes Mrawlackg (1372) na Radeljci. Nato sledijo drugi, zapisani v prvi polovici 15. stoletja: Kogelnik: Janes Chogelnik, Steblovnik: Thomas Steblovnik, Napečnik: (1408) Vlrich Napecznikh, Lamprečnik: (1426) Peter Lambrechtschak, Vodovnik: Nikla Bodolnikh, pa Vušnik: Marin Wuschnikh, Kristan: (1452) Ruprecht Kristan, Karničnik: (1452) Michel Karnicznikh), Mešnik: (1452) Janes Mesnikh, Ledinek: v prvi polovici 15. stoletja - An der Ledin, (1452) Hanso Ladinakch, ok. 1500: Ledinakch; Pečovnik (1452) Janes Napecz, Slemenik (1452) Otto Slemenikch, Ledrer (ok. 1500 Arne Ledrer in drugi).

Kot smo lahko videli, je večina najstarejših priimkov ali domačih imen nastala iz ledinskih. Najprej je dobila ime zemlja, šele nato ljudje, ki so živeli na njej. Najprej je bil Plešivec, šele nato Plešivčnik, prej kot Karnice in šele potem Karničnik, prej kot Bukovnik je bilo Bukovje. Pozneje so postala močan vir priimkov in domačih imen osebna - krstna imena, tako da je danes takih pri nas in drugod po Sloveniji kar polovica ali celo več. Veliko izpeljanih imen je v petnajstem sto-

letju zapisanih brez osebnega imena in jih lahko razumemo kot hišna imena ali kot priimke. Se pa pojavljajo tudi že razlike med domačimi imeni in priimki: kmet Kogelnik v Kotljah se je leta 1480, kot smo že videli, pisal Stefan Swedko.

V 15. stoletju se dvodelni poimenovalni sistem meša z opisnim načinom, za 16. stoletje pa Blaznik nima podatkov, vendar lahko po vpisih v črnjanski urbar iz leta 1524 sklepamo, da je bilo dvodelno poimenovanje v večini primerov že uveljavljeno, saj naletimo med okrog 70 v urbarju vpisanimi domačijami samo še na redke primere starega načina poimenovanja, *Nuschko im Tschernigk* in *Mateus in Tschernigkh Hueben*, *Klipawetz* (namesto Hlipovčnik), *1524 Juri im Kall* (namesto današnjega Kavšak), *Martin Podkozjepsch* (poznejši Kozjek, Kozja peč sedaj samo še ledinsko

ime skal v Bistri), *Jakob am jama* (namesto današnjega Najevnika) in *Ulrich Nawurcho* (namesto današnjega Navršnika).

Prav tako lahko v istem urbarju ugotovimo, da vsaj v Črni sami domača imena še niso bila ustaljena ali so se pogosto menjavala, saj je k skupno 16 starim imenom pripisano novo, kot recimo: *Casprot oder Schweinzer*, *Hamolt yecz Krise*, *Lucas Namlazi yecz Marquart*, *Oclasen yecz Mathe*, *Oswein yecz Lamprecht*, *Polena yecz Pattutschnik*, *Weselko Naprodi yecz Gregor*, *Walpot yecz Mesner*. Posebno zanimiva sta vpisa *Lucas Namlazi* in *Weselko Naprodi*, ki vsaj tako zapisana predstavljata prehodno obliko med ledinskim imenom in priimkom ali domačim imenom.

* * *

Natančnejša obdelava vseh krajevskih in

domačih imen v koroški regiji bi terjala veliko dela in časa. Ker pa bi rad uresničil še nekaj drugih načrtov, se, žal, z njimi ne utegnem temeljiteje ukvarjati, upam pa, da je tudi v tej skopi, površinski informaciji marsikdo odkril korenine in starost hišnega imena svoje domačije ali vsaj priimka, sploh pa bi bil vesel, ko bi vedel, da sem s tem, kar sem napisal, zbudil komu zanimanje za problematiko in se bo lotil sicer zamudnega, a lepega in zanimivega dela za vso regijo ali samo za ožje okolje svojega domačega kraja. ▲

Osnovna literatura:

Pavle Blaznik: *Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500* (I. in II. Del, 1986, 1988)

Slovenska krajevna imena, Leksikon Cankarjeve založbe, Ljubljana 1985

J. Mrdavič, *Krajevna in domača imena v Mežiški dolini*, Ravne na Koroškem 2001

KOLEDOVANJE OB SVEČNICI

JOŽE ROŠER

HVALJEN BODI JEZUS KRISTUS,
TO JE NAŠ TA PRVI GLAS.
MI VAM HOČEMO ZAPETI
OD MARIJE SVEČANSKE.

Tako so nam zaželeli lepo nedeljsko jutro na začetku sv. maše v župnijski cerkvi sv. Ilje v Šentilju pod Turjakom pevci Miklavževe družine. Koledovanje ob prazniku Jezusovega darovanja v templju (Svečnici) je zelo star ljudski običaj, ki pa je čisto zamrl. Pri Miklavževih v Veliki Mislinji, kjer je njihov vsakdan lepši zaradi lepote ljudskega petja, pa so želeli ta način oživiljanja evangelija ponovno priklicati v življenje.

Jože Jeseničnik,
Drago Jeseničnik,
Cvetka Jeseničnik,
Marjan Sešel,
Romana Sešel in
Tone Kotnik

...so Svečnico praznovali z lepim in ubranim petjem po hišah, ki je božjo milost priklicalo v srca družin, kjerkoli so zazvenele njihove lepe melodije.

Za razliko od trikraljevskih kolednikov pojejo podnevi. Ko pridejo v hišo, lepo pozdravijo in prosijo, če lahko zapojejo svečanski Mariji. Na mizo postavijo Marijin kip in ob njem prižgejo dve sveči. Nato zapojejo ob spremljavi diatonične harmonike. Ta pesem je molitev, ki izraža prošnjo Mariji po božjem varstvu, nas pa vzpodbuja k bogoljubnemu življenju. Po zahvali se odpravijo k naslednji družini.

PREDEN SE OD VAS PODAMO
PROSIMO VAS PRELEPO,
DA POŠTENO VSI ŽIVITE
IN PA SLUŽITE BOGU. ▲

SIJAJEN ŠPORTNI DOSEŽEK ALEŠA GORZE

NEVENKA ČAS

Aleš Gorza je bil z doseženim 4. mestom v veleslalomski preizkušnji na svetovnem prvenstvu nedvomno junak dneva v St. Moritzu, saj je izenačil tretji najboljši veleslalomski dosežek slovenske moške reprezentance na največjih tekmovanjih (Jure Franko: 2. mesto v Sarajevu, Boris Strel: 3. mesto v Schladmingu in Bojan Križaj: 4. mesto v Lake Placidu).

Slovenci se zaradi preteklih uspehov naših smučarskih asov še zmeraj radi prištevamo med smučarske narode. Aleševemu uspehu smo bili iskreno veseli. V Zavarovalnici Maribor - Poslovni enoti Slovenj Gradec smo se njegovega veleslalomskega dosežka še posebej veselili zato, ker je simpatični 22 - letni Črnjan »naše gore list« in smo se z njim tik pred odhodom v St. Moritz dogovorili za sklenitev nezgodnega zavarovanja.

Zavarovalno premijo smo - upajoč na Alešev dober rezultat in učinkovito promocijo imena ZM na svetovnem prvenstvu - poravnali iz sponzorskih sredstev.

Aleš Gorza je ime ZM korektno in v skladu z dogovorom promoviral. Z modro zelenim logotipom ZM se je po svojem velikem veleslalomskem dosežku pojavil v vseh medijih. O nadaljnjih oblikah sodelovanja se bomo z Alešem Gorzo še dogovarjali.

**Zavarovalnica Maribor d.d. želi
Alešu Gorzi še veliko tako odličnih
športnih rezultatov!**

ZM d.d.
**ZAVAROVALNICA
MARIBOR**

PE Podružnica SLOVENJ GRADEC
tel.: (02) 88 12 700,
(02) 88 12 730,
fax: (02) 88 12 737

TURISTIČNO DRUŠTVO SLOVENJ GRADEC PODELJUJE VELIKO PLAKETO VENETSKEGA KONJA ZA LETO 2002 OKTETU LESNA SLOVENJ GRADEC

JOŽE POTOČNIK, profesor

UTEMELJITEV:

Slovenjgraški OKTET LESNA je lansko leto praznoval 25. obletnico; izdali so reprezentančno edicijo o izredno uspešni pevski poti okteta, multimedijško razstavo je imel v Koroškem pokrajinskem muzeju in slavnostni koncert v športni dvorani. Med gosti je bil med drugimi tudi predsednik države Milan Kučan. Fantje okteta so doslej imeli več kot 900 koncertov in nastopov. Peli so na številnih prireditvah in svečanostih: peli so na Triglavu in v Ljubljani in skoraj v vseh slovenskih večjih krajih. Obhodili so mnoge države po Evropi, gostovali v Severni in Južni Ameriki, Avstraliji in Aziji, kjer sp trosili lepote Slovenije v pesmi v 28. državah in tako promovirali našo domovino in domači kraj. Ob 25-letnici Okteta Lesna je novinar Ivan Praprotnik zapisal, da je oktet obkrožil svet, zaznamoval kulturno, zlasti glas-

beno podobo Mislinjske doline in Koroške.

Pevci Lesne so prvi zbor, ki je organiziral koncert v podzemni »dvorani« v Hudi luknji. Prireditev je doživela lep odmev v slovenski javnosti. Kraško jamo so že ob koncu 19. stoletja uredili za turistične ogleda.

Oktet je odkril izjemno akustiko v cerkvi sv. Pankracija na Gradu nad Slovenj Gradcem, v njej so tradicionalni oktetovi koncerti.

Peli so po vseh krajih koroške pokrajine. Pevci okteta imajo veliko, veliko prijateljev, če se oglasi njihova pesem za rojstni dan, je večer nepozaben.

Isti novinar še dodaja: »Ljudska pesem življenje blaži, od nje se lahko tudi učimo.« Umetniški vodja okteta in pevec je Tone Gašper. V Mislinjski dolini pravijo: »Kjer je Gašper, je pesem ali kjer pojejo, je Gašper zagotovo zraven.«

Turistično društvo ima prijateljske in delovne vezi s slovenjgraškim oktetom. Naj še spomnimo: Ob koncu lanske akcije Turistične zveze Slovenije Moja dežela – lepa in gostoljubna je Slovenj Gradec prejel prvo priznanje, ki so ga svečano podelili prav v našem mestu. In tudi ob tej priložnosti je odmevala pesem Okteta Lesna, za katero so prejeli številne pohvale, priznanja in nagrade.

Turistično društvo Slovenj Gradec podeljuje veliko plaketo venetskega konja za leto 2002 OKTETU LESNA za prijazno sodelovanje in promocijo Slovenj Gradca, Mislinjske doline, Koroške in Slovenije doma in po svetu. ▲

BOGOMOLJKA

GORAZD MLINŠEK, univ. dipl. inž. gozdarstva,

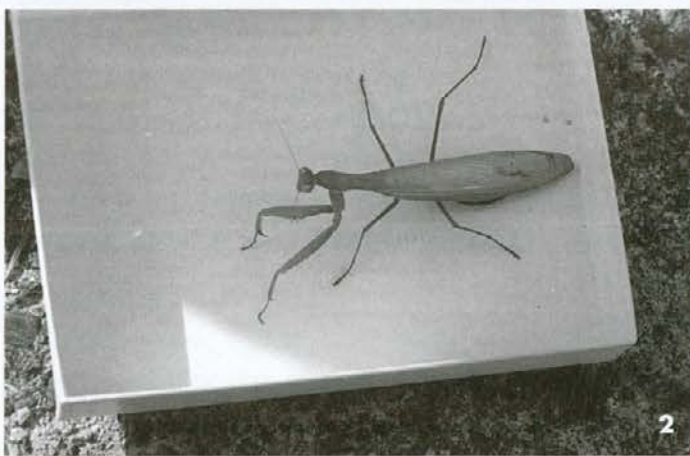
Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec,

Bogomoljka je mesojeda žuželka, ki ima svoj življenjski prostor v toplih krajih. Z njo smo se lahko srečali na dopustovanju ob morskimi obali ali v notranjosti z mediteransko in panonsko klimo. Zadnja leta pa postaja topleje tudi na Koroškem. Lansko leto sem sodeloval pri dravstvenem pregledu sadik v drevesnici »Omorika«. Med pregledom smo se srečali na njivah z bogomolkami. Tudi Dušan Jurc, odličen fitopatolog in tudi dober entomolog (strokovnjak, ki proučuje žuželke), se ni mogel načuditi bogomolkam na Muti.

Bogomoljki so v drevesnici zelo veseli, saj uničujejo škodljive žuželke po naravni poti. V večjem številu so bile prisotne tudi letos.

Bogomoljka pa nas je presenetila tudi pod Uršljo goro, bolj točno pod vznožjem Naverškega vrha. Sredi oktobra je pri-

letela bogomoljka na naše dvorišče. Na to zanimivo čudno bitje na dolgih nogah in čudno glavo so postali pozorni otroci in pripomogli, da sem jo ovekovečil s pomočjo fotografskega aparata. ▲

1. Mala Urška se ne boji mesojede bogomoljke.
2. Bogomoljka pozira na Ravnah na Koroškem.

Foto Gorazd Mlinšek

SPOZNAJTE SVOJ KRAJ IN LJUDI

Ker je Viharnik vaša preljubljena revija, smo za vas, spoštovane bralke in dragi bralci, pripravili nagradno igro. V vsaki številki bomo objavili sliko kraja ali ljudi. Vaša naloga je, da spoznate kraj in ljudi, ki bodo na sliki. Za danes že objavljamo kraj, vaša naloga pa je, da na Uredništvo Viharnika pošljete odgovor na dopisnici, kateri je to kraj. Rok za pošiljanje pravega odgovora je en teden po izidu revije Viharnik. Ime nagrajenca ali nagrajenke pa bomo objavili v kmetijski oddaji OD BRAZDE DO KRUHA na Koroškem radiu vsako zadnjo nedeljo v mesecu. Ne pozabite pripisati tudi vaš naslov. ▲

FRANC JURAČ: IZ MOJEGA ALBUMA ALOJZ POGLADIČ

Bili so časi, ko so na naše kmetije radi prihajali ljudje in se tam nastanili po več mesecev ali let in pomagali pri vsakodnevnem delu.

Bili pa so tudi taki, ki so radi sekali steljo in pripravljali drva.

Eden takih je bil tudi Alojz Pogladič, katerega se je oprijel vzdevek "Mali Lojzek sek, sek", to pa zaradi tega, ker je rad sekal steljo ali pa drva. Dolga leta je živel na Zdovčevi kmetiji v Šmartnem pri Slovenj Gradcu.

Rad je hodil od hiše do hiše in pomagal ljudem.

Ob velikih cerkvenih praznikih in ob lepih nedeljah pa mu je bilo romanje na taka slavlja še posebej veselje.

Ni se ustrašil dolgih romarskih poti. Tam kjer ga je zatekla noč je rad prenočil in prespal.

Večkrat zraven živine v hlevu, pa na skednjo ali pa na topli krušni peči. Ni poznal nerganja, na vse kar je dobil od dobrih ljudi je bil ponosen in hvaležen.

Naš posnetek na katerem mali Lojzek seka drva, sem naredil na Mravljakovu kmetiji na Tolstem Vrh pri Mislinji 19. septembra leta 1956 leta. Letos bo slika stara 47 let. ▲

Srečali smo se na Pohorju.

Naenkrat, iz beline, izza ovinka so neslišno privihrali. Psi, sani in človek na koncu vprege. Vsi skupaj so sodelovali, kot da so eno in imajo eno samo željo: teči... teči...

Zgoraj pri koči pa so bile parkirane motorne sani in čakale, da jih zajahajo konjeniki, ko bodo prišli iz gostilne. Jih vklopijo in zahrumijo v tišino pohorskih gozdov, za njimi pa ostaneta smrad in ropot.

Veliko bi morala napisati, če bi hotela dobro predstaviti Aleša Vernika. Na razpolago imam stolpiček. Dovolj, saj spada Aleš Vernik med tiste vrste ljudi, pri katerih se delo, poklic, živali, ljudje, služba, strast, dopoldne, poleti, vedno in tako dalje prepletajo in spletajo v življenje.

Drobci s pogovora... Ko ga gledaš, opazuješ, njega in njegove pse... Ja, to kar počenjam, je postalo moj način življenja. Še oditi ne morem nikamor, če kam grem, mi pomaga mama. In ker ima tudi ona svoje živali: koze, kure, mačke in psa, pomagam jaz njej, kadar gre ona kam.

Kaj je najlepše v vašem športu... Združujem naravo, šport in delo. Vse našeto imam rad. Pse pa imam rad že od malega. Veselim se, če uspemo.

Največja želja... Da se mi ne bi bilo treba tako zelo obremenjevati z denarnimi problemi. Nimam želje obogateti, rad pa bi, da bi moji psi in jaz športno živeli, delali in tekmovali.

Ste doktor veterine in specialist za živalsko prehrano. Kje vas najdemo... 041/ 710 009

Tekme s pasjimi vpregami postajajo šport, ki si ga ljudje radi ogledajo in v medijih so dirke in ostale dejavnosti s pasjimi vpregami vedno bolj prisotne... Ja, letošnje svetovno prvenstvo je obiskalo deset tisoč ljudi.

Imate sponzorje... Imam, EUKANUBA hrani moje pse. Jaz jim pa vračam s strokovnim delom na terenu.

Vaše športne želje... Letos sem bil (moji psi in jaz) dvanajsti na svetovnem prvenstvu. Leta 2005 pa bo prvenstvo v Kanadi in se ga bom udeležil. Ker je Aljaska relativno blizu, bi se seveda zelo rad udeležil največje športne dirke pasjih vpreg OPEN NORTH AMERICAN CUP na svetu.

Dolgo se je pogovarjala in kratko zapisala **MARLENA HUMEK**, s fotogeničnimi manekeni pa ni imel težav **PETER VERNIK**.

Dragi bralci, napišite še vi kaj o lepih prostranih koroških gozdovih, dogajanjih v njih in njihovi bodočnosti.

Pozdravljena pomlad.

ALEŠ VERNIK IN NJEGOVE LJUBEZNI

T R G O V I N A

LES

**SPECIALIZIRANA TRGOVINA
ZA OSKRBO GOZDARSTVA**

V naši gozdarski trgovini LES
v Slovenj Gradcu in Radljah
vam nudimo vse,
kar potrebujete za delo v gozdu:
vso gozdarsko orodje in opremo za
posek in spravilo lesa,
kolesne verige za traktor ali tovornjak,
zaščitna sredstva in oblačila za
gozdarje, kosilnice in motorne kose,
škarje za živo mejo,
motokultivatorje in še vse ostalo
za delo v gozdu in na vrtu, itd...
Oglasite se pri nas.

SLOVENJ GRADEC, Cesta na Štībuh 1
Telefon 02/88 21 620, faks 02/88 42 684
RADLJE (Dvorec), Koroška cesta 68
Telefon 02/88 71 423, faks 02/88 71 239

**Zamenjajte vašo staro
za vroč stroj!**

prihranek do
30.000,- SIT !!

Husqvarna

3,9 KM, 59 ccm, 5,5 kg
z magnetnim obhlajenjem

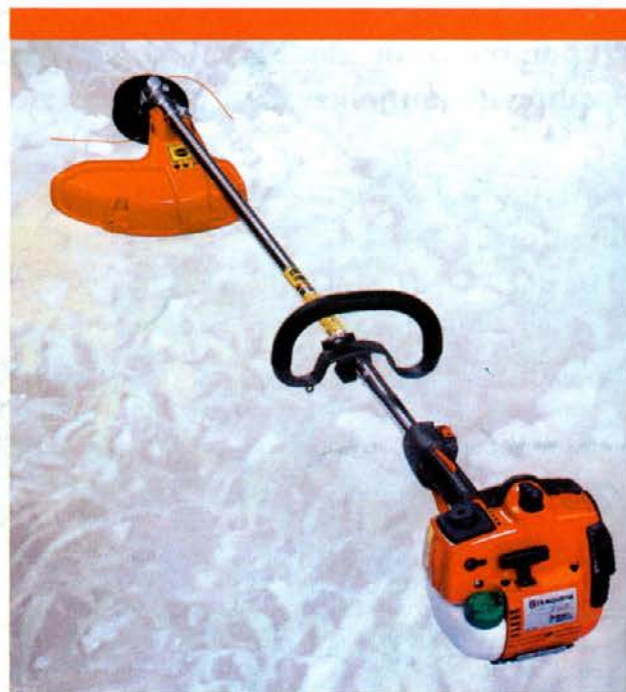
od 129.900,- SIT
namesto 159.900,-

**GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENJ GRADEC**

**Vorančev trg 1
2380 Slovenj Gradec**
Telefon, nc: 88 43 332
Faks: 88 42 684
E-mail: viharnik@gg-sg.si

**V AKCIJI MESECA APRILA JE:
STARO ZA NOVO
MOTORNA ŽAGA HUSQUARNA 359**

**Imamo bogato izbiro motornih kos in kosilnic
ter motornih žag po ugodnih cenah!**

SERVIS

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec d.d. - SERVISI Pameče
obvešča cenjene stranke, lastnike tovornih vozil, da v naših
delavnicah izvajamo hitro servisiranje, menjavo olj in filtrov,
menjavo in centriranje koles ter preizkus zavor vašega vozila.

Izmerimo tudi stekanje koles z lasersko merilno napravo. S
pravilno nastavitvijo boste zmanjšali porabo goriva in obrabo
gum.

Sedaj je tudi čas za pranje vašega tovornega vozila ter
odstranitev škodljivih soli, ki so se nabrale v zimskem času.

**Zaupajte vzdrževanje vašega vozila servisu
Gozdnega gospodarstva v Pamečah!**

Naš delovni čas je
od ponedeljka do petka od 7. do 22. ure.
Telefon: 02 88 46 100 ali 88 46 106

